

10
Ioroceni

Căpitan J. M. DUMITRESCU
Absolvent al Școlii Superioare de Război
Membru activ al Soc. Istorice Române

Studii Etnografice

Asupra Neamului Românesc

Semnat. aut

ISTORIOGRAFIE, FILOLOGIE, STATISTICĂ

1737

MOTTO :

"Vie văluri mari de foc.....
"Nici că m'or cliți din loc.
"Căci Român sunt în putere
"Și Românii 'n veci nu pierie!
V. Alexandri, I. Sentinela Română.
"Viitor de aur țara noastră are,
"Și prevăz prin veacuri a ei înălțare
"Bolintineanu, Mircea cel Mare și Solii.
"Fide vivere et vincere

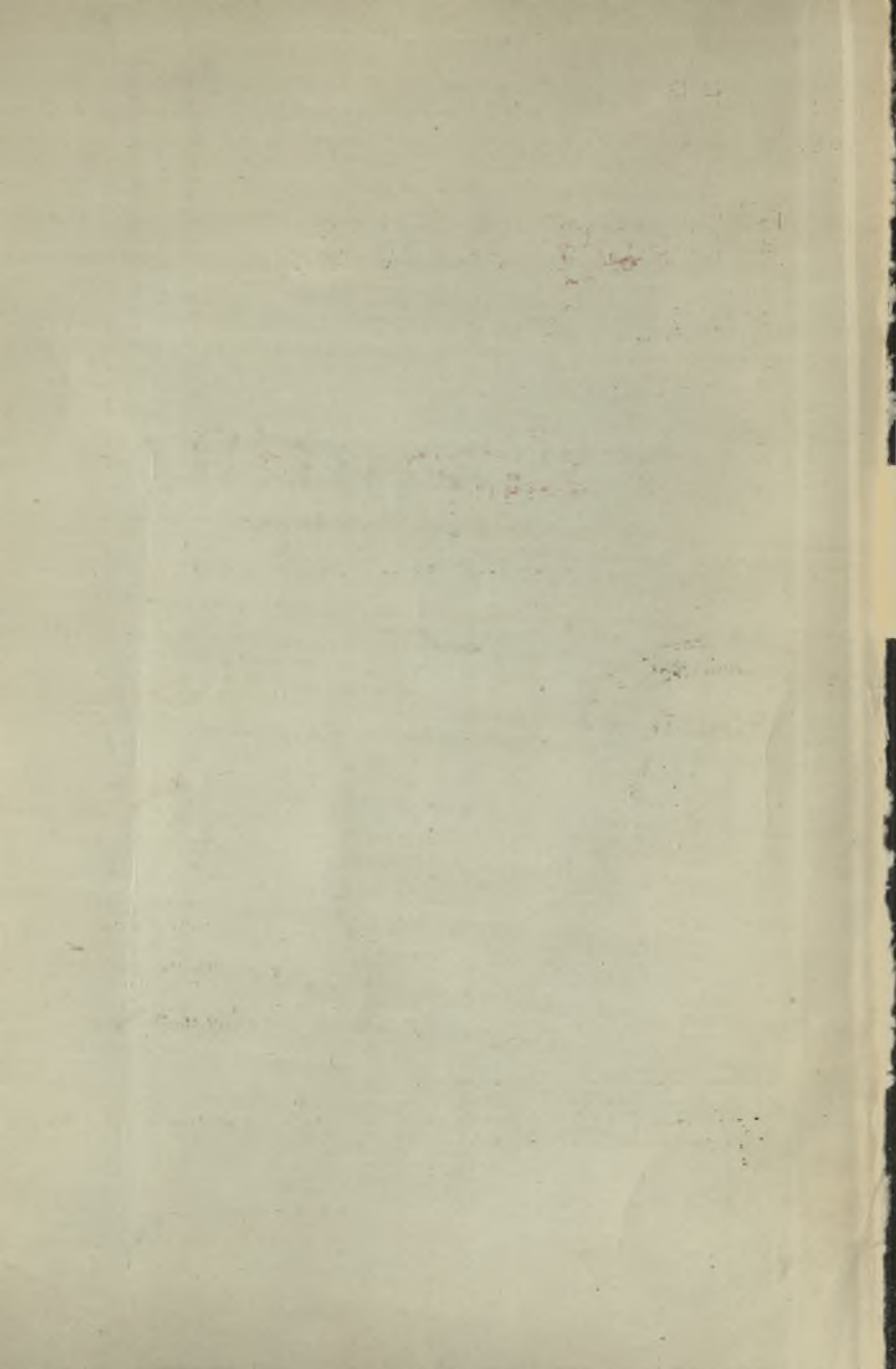
Aprobată de Ministerul de Război, Sta.-Majorul General al Armatei,
sub No. 160. 8. IV. 910

Pen

Prețul 2 Lei

PITEȘTI
✻ TIP. MIHAIL LAZAR FIU ✻
1912

720.891

I Serie

8/10/911.

LUCRARE DE VALOARE
Colonel (ss) Iancovescu

CĂPITAN J. M. DUMITRESCU

Absolvent al Școalei Superioare de Război.
Membru activ al Societății Științifice Române.

VERIFICAT

anul 195_

*1236-1247
125 x 180*

Studii Etnografice

Asupra Neamului Românesc

ISTORIOGRAFIE,

FILOLOGIE,

STATISTICĂ

Post-Scriptum : Menținerea Neamului
și limbei prin Credință. Argu-
ment autoctonic.

Conferință ținută la Cercul Militar al Garnizoanei
Pitești, în ziua de 31/III/910.

REVĂZUTĂ ȘI ADĂOGITĂ

Aprobată de Ministerul de Război, Stat-Majorul Ge-
neral al Armatei, sub No. 160. 8. IV. 910.

325207

Inventariat la No. 1330

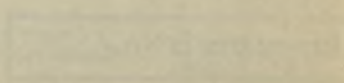
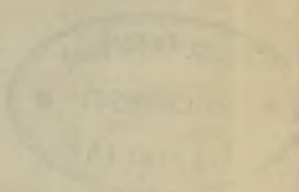
1 bir

PREȚUL: LEI 1.50

PITEȘTI
TIPOGRAFIA MIHAIL LAZAR FIU
1912.

720.891

D

Dedic, aceste studii,
Tubitorilor de neam Românesc

Autorul.

Toate exemplarele vor purta semnătura autorului.

Capitan Gunitescu Ioan

PREFAȚĂ

Studiul, ce urmează, se adresează aceloră, cari doresc să cunoască întinderea Neamului Românesc și numărul aproximativ ae Români. Nu mă pretinz perfect în Istorie, Filologie și Statistică, este rezultatul unor cercetări și culegeri din izvoarele, ce mi-au stat la îndemână, ale iluștrilor noștri istoriografi și filologi, precum și străini.

S'au analizat cei mai de seamă scriitori vechi, cari pomenesc de Valachi sau Români în diferite epoci, revenind cu cercetările până la cei prezenți.

Am căutat să analizez vestitele teorii ale emigrațiunii și imigrațiunii, emise în secol. XVIII și XIX de istoriografii și filologii, Slaviști, Maghiari și Germani și în urmă să le opui studiile dialectologice, pentru a micșora veracitatea diferitelor aserțiuni. Convin cu cititorul de specialitate, că studiile etologice ar fi complectat mai cu folos, această încercare, însă n'am avut izvoare îndestulătoare de consultat în acest scop și vor face obiectul unui volum aparte.

Studiile statistice au fost cercetate și controlate cu datele din trecut și prezent, pentru ca să ajung la țifra arătată în Cap. respectiv.

Doresc ca iubitorii de neam românesc, să mă completeze cu datele D-lor, specialiști în acest sens ; știu însă să aduc mulțumiri : D-lui Profesor Nerva Hodoș, dela Academia Română ; D-lui Inspector și Profesor N. I. Apostolescu, cari au avut buna voință a'mi îlesni material de consultat și D-lui Colonel C. Iancovescu, care m'a onorat cu lucrarea prezentului studiu.

AUTORUL.

9itești, 1912, Februarie.

INTRODUCERE

Studiul etnografiei unui popor și în deosebi istoriografia începutului său ca națiune și limbă este foarte grea.

Și dacă azi, noi Români de prin toate regiunile pe unde trăim, studiem ceiace au scris diferiți etnografi și filologi asupra naționalității și limbei noastre, rămânem uimiți de confuziunea părerilor, de ușurătatea combinărilor, de răutatea mai multor scriitori străini destul de competenți în materie, față de poporul Românesc în genere.

Inceputul originii noastre după starea literaturii istorice și limbistice de azi pare a fi încă într'un întuneric; dar după firea naturală peste întuneric vine și lumină și deci necunoscutul apare ca un soare.

Cea mai mare parte a scriitorilor streini susțin părerea, că între anii 270—275 p. Cr. toți Daco-Români au părăsit Dacia și au trecut HAEMUS; acolo s'au cristalizat ca națiune și limbă, împrumutând în dialectologia lor cuvinte dela Albanezi și apoi tocmai prin secolul XII și XIII — nu se știe prin ce eveniment istoric — au reemigrat la N. Dunărei.

Dar aceste păreri greșite pornite din pasiuni nu pot rezista adevărului istoric și limbistic de azi studiat de Savanții cei mai competenți și dacă de curând s'au mai găsit și se găsesc chiar, apoi numărul lor este așa de neînsemnat și combătut, că părerile lor rămân literă moartă.

Din primul pătrar al Secolului trecut istoriografia originii noastre ca națiune moștenitoare din poporul Roman începu să răsară mai vizibilă la orizont, apoi în pătrarul al doilea studiile făcute pe terenul limbei, cristalizează definitiv pe Români ca o *națiune neo-latină*.

CĂPITAN DUMITRESCU I.

Pitești, Februarie 1 12.

BIBLIOGRAFIE

Istoria Daciei înainte de Romani, Gr. Tocilescu.— A. Xenopol, vol. 1, Herodot, traducere par Giguet.— Istoria critică, vol. 1; Geneologia popoarelor balcanice; Magnum Etimologicum vol. III și Cine sunt Albanzii, B. P. Hașdeu.— Istoria Românilor, N. Iorga.

Tradițiunea Istorică în cestiunea originii Românilor, D. Onciul. Istoria Românilor Macedoneni de N. Arginteanu.— Români și Maghiarii înaintea Istoriei, răspuns D-lui Bertha, de A. D. Xenopol.

Dobrogea în secolul XX, Maior Ionescu M. Dobrogeanu.— Istoria Grecilor și Romanilor, de P. Răscanu.— At. Marinescu, Ilirii, Macedonenii, Romanii și Albanzii;

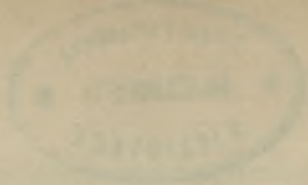
Români în trecut și în prezent din Bosnia și Herțegovina, de Isidor Eșan.— Th. Burada, Călătorii la Români din Kraina.— Z. C. Arbore, Basarabia în secol. XIX.— I. Nenițescu, Călătorii la Români din Imperiul Turcesc.— I. Maiorescu, Călătorie la Rumerii (Ciribirii, Cicii) din Istria.— Dunărea, de Al. Gălășescu.— Die Aromunen, G. Weigand.— Enciclopedia Romană, Diaconovici G.

Teoria Roesleriană din Rivista de Arheologie, Istorie și Filologie.— D. Onciul, originea Principatelor.— Istoria literaturii Românești, de M. Dragomirescu și N. Hodoș, lecțiuni predate la școala Superioară de Războiu. Istoria literaturii Românești de Filipide, Densușeanu și N. Iorga.

Gramatica l. române comparată, Manliu.— Teodor Burada, Călătoriile sale la Romanii din: Moravia, Kamenita-Poldolsk: Turciea, Bitinia.— Ziarul Picolo, despre Ciribirii din Istria și Insula Veglia. Convorbirii literare articolele D-lui Profesor Capidan, relative la Morlachi și diferite.

La Revue de Roumanie No. 1 — 1910. Noti e date de D-nul Nerva Hodoș dela Academia Română, Harta etnografică cu supliment, a Românilor din Transilvania de D-nul Profesor N. Mazăre și diferiții autori arătați în text la notițe.

René Pinon, Europe et la Jenne Turquie. Chapitre VIII. La Roumanie dans la politique Danubienne et Balkanique. André Tardien, Questions diplomatiques de l'année 1904. Question d'Orient. V. Bérard, La Turquie et l, Héliénisme contemporain.

Faint, illegible text covering the majority of the page, appearing as ghosting or bleed-through from the reverse side.

STUDIU ETNICO-STATISTIC ASUPRA ROMÂNILOR DIN EUROPA

Etnografia.

PARTEA I.

CAPIT. I.

SUMARUL—Definiția etnografiei; Științele ajutătoare; Istoriografia, etologia, filologia, etnopsihologia (Folklorul). Cunoștințele cele mai vechi, despre existența popoarelor Balcanice; Comunicările lui Herodot, Ephoros, Hipocrate, Arrian, Ptolomeu, Lagus și Polybios.. Decretarea Greciei și Macedoniei în provincii Romane. Primul scriitor Roman, care dă noțiuni de Munții și popoarele dela N. Istrului. Horatius, Ovidius, Strabon, Plinius Senior. Tacitus, Ptolomeu, divul Geograf, Tabula Peutingeriană.

Etnografia (ethnos-națiune și grafo—a descrie) este știința care tratează descrierea unei națiuni dela începutul său până în prezent. Dar, o națiune se poate descrie din următoarele puncte de vedere: ca trecut istoric și atunci avea descrierea istorică sau *Istoriografia* acelei națiuni; ca obiceiuri,

tradiții, ocupațiuni, credințe și atunci avem studiul *Etologic* sau *Etologia* națiunii ce studiem; din punct de vedere al graiului (limbii) scris și vorbit și atunci avem studiul *Filologic* al națiunii; din punctul de vedere al sentimentelor ca produs al stări sufletești al acelei națiuni și atunci avem *Etnopsihologia* (Folklorul); rezultă dar că *Istoriografia*, *Etologia*¹⁾, *Filologia* și *Etnopsihologia* sunt științe auxiliare ale *Etnografiei* și pentru acest motiv le vom studia în parte²⁾ cu privire la națiunea Românească.

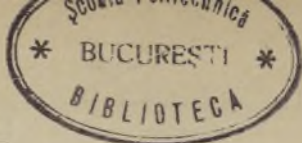
Istoriografia Românilor din Europa (a. Cr.).

Istoriografii și Geografii înainte de Herodot ne dau puține cunoștințe asupra popoarele, cari locuiau regiunea Carpatină spre N. și S.²⁾ Cunoștințe mai exacte și cari se pot controla, avem despre existența popoarelor din Peninsula Balcanică; cel dintâiu istoriograf, care ne comunică mai precis date asupra popoarelor din Dacia și

¹⁾ Studiul etologic va face obiectul unui vol. separat.

²⁾ Numai Istoriografia, Filologia și Statistica în rezumat.

³⁾ Istoria Daciei înainte de Romani, Gr. Tocilescu.

Peninsula Balcanică, este istoricul grec. Herodot (490—408 a. C.).

Comunicările sale scrise le-a cules din scriitorii anteriori lui ca: *Homer*, *Hesiod*, *Aristeas Prokonesianul*, *Hecateu* din Milet, *Dionisios Milesianul*, geograful *Scylax* din Karianda, etc., iar comunicări verbale, după cum însuși declară, le-a cules din spusele locuitorilor din comptuarele comerciale Mileziene, care cu 150 ani înainte de a scrie istoria sa, se găseau presărate pe coastele Pontului Axenos ¹⁾ până la bosforul Cimerian ²⁾ și Tanais ³⁾, acele colonii grecești se găseau în relațiuni de comerț cu popoarele din N. Pontului; apoi din isvoare persane și tradițiuni locale dela *Kroton* și *Tarent*.

În voiajele sale pe coastele Pontului (comersant) el a văzut toate coloniile grecești și chiar a stat mult timp în Olbia ⁴⁾. El ne spune că Scytia se întindea dela cotul Dunării spre N. între Tanais, Palus Meotis ⁵⁾

¹⁾ Pantus Euxinus azi M. Neagră.

²⁾ Golful Odesei și Dniprului.

³⁾ Donul.

⁴⁾ La gura râului Boristene, azi Kerson la gura Dni-prului.

⁵⁾ Marea de Azof.

și Tiras și se învecina spre S. cu țara Tracilor. În stânga Dunării, de ceace ne interesează are idei vagi spune însă că (Dunărea) Istrul are cinci afluenți, regiunea carpaților nu o numește, iar pe aci locuiesc Agatirșii; și la N. Scytilor poporul Neurilor, probabil în Volinia și Lituania de azi, adică țara Scyților era mărginită de aceste popoare (două). Tot el mai spune că un popor, Siginii locuiau spre W. în stânga Istrului, care avea limite spre Hadria. Dobrogea de azi după Strabon purtă numele de Scytia mică și deci atunci vecini cu Tracii dela cotul Istrului și scriitorul Ephoros, 50 ani după Herodot așează pe Scyti tot în această regiune. Un alt istoriograf contimporan lui Herodot este *Hipokrate*, care descrie, apa, locurile și aerul din Scyția și spune că țara pustie a Scytilor se întinde între râuri mari și M-ții Ripai, care se cred a fi Carpații.

Ephoros, istoriograf grec, dă cea mai bună diviziune etnografică, reprodușă adesea de anticitate și spune: În centrul pământului Grecii cu popoarele Mediteraniene, la răsărit Mezii cu celelalte populațiuni, în jurul acestei regiuni centrale locuiesc patru mari națiuni: la Est Indienii,

la N. Sciții, la W. Celții și S. Etiopii; dată, de geograful Strabon.

Istrul după *Ephoros* se aruncă în pont prin 5 guri.

Până la expedițiunea lui Alexandru Macedon (386 a. Cr.), nu se mai cunoaște nimic; în acest războiu cu Tracii se făcură cunoscuți Geții în stânga Istrului în câmpiile Daciei pe când Herodot și Tucidide îi cunoaște la S. Istrului.

Despre existența lor la N. Istrului ne spune *Arrian* și *Ptolomeu Lagus*, că aveau o cetate de lemn la $\frac{3}{4}$ milă geografică departe de Dunăre pe care Macedonenii o dărâmară și-i puseră foc ¹⁾.

Geograful și istoricul *Palybios* pune la gurile Istrului pe Bastarni, probabil o ramură a Scytilor.

În rezumat, din analiza istoriografilor Greci vedem, că Basarabia de azi și Dobrogea pare că erau ocupate de Scyti; în stânga Istrului Agatirșii și Siginii ²⁾.

Ne este cunoscut că în anul 146 a. Cr. Grecia (Achaia) și Macedonia sunt prefă-

¹⁾ Dacia înainte de Romani, Gr. Tocilescu.

²⁾ Idem.

cute în provincii Romane, după anul 118 a. Cr. armatele Romane sunt învingătoare în Dalmația, iar după 100 în părțile vecine Istrului de jos (Moesia); prin urmare era rezervat Romanilor ca să ne dea lămuriri mai precise de popoarele din Stânga Dunărei.

Primul scriitor Roman, care ne dă noțiuni de Munții și de popoarele din N. Istrului, este *Caesar* în descrierea sa *Bello Gallico*, el schimbă numele Istrului numit de Greci, în Danuvius și arată că Germanii la Răsărit se învecinează cu Dacii, iar Munții Daciei sunt o continuitate a pădurii Hercyniane, și desparte mai multe popoare.

Alți scriitori Romani ca: *Horatius* întrebuițează numele de Daci și Geți; iar *Ovidiu* cunoaște mai de aproape pe Geți în mijlocul cărora trăia; pe celelalte popoare le amestică de Scyți nu pomenește decât ca nume pur geografic, despre Daci nu ne spune nimic ¹⁾).

Scriitorul *Strabon* (născut anul 60 a. Cr.) și mort pe timpul lui Tiberiu; nu cunoaște numele de Carpați, că Geții și Bastarnii locuiesc în lungul Istrului către gurile sale

¹⁾ Dacia înainte de Romani, Gr. Tocilescu.

în număr de șapte grupe; că dela cataracte în sus Istrul se cheamă Danubius și locuitorii, Daci, iar în jos de cataracte Geți; alți scriitori ca *Plinius Senior*, *Tacitus* amintesc de Daci în cursul superior al Danubiului și dă numirea munților din platoul Transivan de Marii munți râpoși și păduroși.

Tacitus nu scrie despre Geți.

Ptolomeu, divinul geograf, (140 d. Cr.) este după *Herodot*, care dă mai multă lumină asupra regiunii Dunărene. El dă numele Carpaților dar face greșala de-i legă cu M-ții Sarmatici; despre platoul Transilvan nu pomenește; arată râurile Daciei ca Tibiscus—Temeș; Aluta—Oltul; Rhabon—Jiul; Hierasus—Siretul, afluenți ai Istrului. Înșiră 15 triburi Dace locuind unele lângă altele dela apus spre răsărit.

Cistoboci, *Anarți*—*Teuriști*, *Carpi*, etc. *Tabula peutingeriană* (*Orbis Pictis*) ne dă lămuriri exacte despre Daci.

În rezumat din analiza istoriografilor și poezilor Romani, a geografilor Greci vedem că partea N. de Istru până în Tissa era locuită de Geți și Daci, de aci urmează că **Substratul Etnic** al colonilor Romani sunt Dacii cu toate triburile lor.

Că după *Strabon* și *Diodor*, fostul prefect al Panoniei și după diferitele analize filologice mai noi, s'a dovedit că poporul Geto-Dac eră din aceeași familie cu Tracii și Ilirii din Peninsula Balcanică și chiar limba aceeaș sub alt dialect.

CAP. II

Stratul etnic al Românilor în Peninsula Balcanică.

SUMARUL—Vechile popoare etnice ante Romane din p. Balcanică, Supunerea lor de Romani, Supunerea Iliricului și Pononiei, Romanizarea popoarelor supuse cu centrul în Iliric; factorii cari contribuירă la Romanizarea Iliricului; consecințele romanizării popoarelor ilirice; decretarea Moesiei în provincie Romană.

Ne este cunoscut din punct de vedere istoric că în perioada ante-Romană Peninsula Balcanică eră locuită de Greci (Heleni) la Sud, Macedoneni și Traci la Nord, iar Iliri la Vest. În anul 146 a. Cr. după luptele dela Pidna, Acțium, Farsale; Achaia și Macedonia, fură prefăcute în provincii Romane, de aci Romanii veneau în contact cu Tracii și cu Ilirii de Nord, popoare numeroase și războinice, cari se războiseră cu Filip

regele Macedoniei, cu Romanii și chiar ajutaseră pe Filip și Perseu contra Romanilor și pentru a se răzbuna, Romanii supuseră pe rând triburile Tracie: Odrissi, Bessi și Bastarnii și la anul 46 p. Cr. Tracia fu prefăcută în provincie Romană, de aci numai Danubiul îi separa de Daci.

Cu începere din anul 229-35 a. Cr. Romanii au avut cinci războaie crâncene cu Illirii, apoi între anii 6-9 d. Cr. Tiberius, fiul lui Octavian, supune definitiv pe Illirii din Panonia și decretează Illiricul superior în provincie Romană.

Romanizarea fu mai intensă în Illiric, căci prin pozițiunea sa geografică, era mai aproape de coastele E. ale Italiei, cu care din vechime avea relațiuni comerciale, dat fiind că poporul Illiric era renumit în piraterie pe coastele Hadriei; alți factori cari contribuie și mai mult la Romanizarea Illirilor fură, că în mijlocul acestui popor rebel Romanii aduseră cele mai numeroase colonii Italice, apoi decretară sediul a mai multe legiuni spre a-i putea asimila, ceva mai mult în decursul secolilor se latinizară, primind chiar credințele Romanilor și din

acest amestec Illiro-Latin eșiră cei mai de-săvârșiți legionari și mai mulți Impărați; cât privește romanizarea în Macedonia, Tracia și Grecia fu mult mai greu din cauza curentului grecesc prea înaintat.

Mai este cunoscut, că în anul 15 d. Cr. Moesia este declarată în mod oficial provincie Romană.

CAP. III.

SUMARUL—Prefacerea Daciei în provincie Romană, Colonizarea Daciei; De cine aparțineau provinciile limitrofe ale Imp. Roman, ca guvernământ; Calitățile guvernatorilor și legiunilor trimise în provinciile limitrofe, noi cucerite; părerile istoriografului latin Eutropius, din punctul de vedere al colonizării Daciei; Părerile lui Eutropius ca nefondate; Un alt principiu de organizare al Romanilor pentru supușii rebeli; Stăpânirea Daciei de Romani și urmările pentru viitor; Aserțiunile istoriografului Roman Flavius Vopiscus, luate ca argument de scriitorii contrarii filiațiunei Românilor; Rezumat.

La anul 107 d. Cr. Dacia de asemenea fu prefăcută în provincie Romană, unde Impăratul Traian transportă timp de șase ani colonii din Imperiu și mai ales din Illiria și se ocupă cu organizarea acestei noi provincii timp de 10 ani, cucerită după două mari războaie din cele mai câncene,

ce n'a avut poporul Roman, din timpul Punilor (Anibal).

După organizația Romanilor, provinciile limitrofe din Imperiu erau sub guvernământul direct al Împăratului și reprezentanții guvernului Imperial purta numele de Proconsul sau Proprætor Imperatoris; de asemenea în acele provincii, după felul poporului supus se trimeteau cei mai des-toinici guvernatori și legiunile cele mai omogene ca neam, la început fură cinci, mai pe urmă trei (XIII Gemina, V Macedonia, I Adjuctrix) care aveau sediul în Dacia; toate ramurile administrațiunii civile și militare erau date numai cetățenilor pur latini cu dreptul de **jus italicum**.

Istoriograful latin Eutropius ne spune că Traian pentru a popula Dacia, aduse coloniști din tot Imperiul, fiindcă partea bărbătească Dacă fusese sleită în timpul celor două războaie și care scăpase, emigrase sau fură transportați în Illiricul inferior; că coloniștii au fost aduși din tot Imperiul nu mai este azi îndoială, probă sunt inscripțiile după morminte cu nume patronimice; așa găsim coloniști aduși din Asia minoră,

Grecia și Galia, dar procentul cel mai mare fu adus din provinciile mărginașe Daciei, Iliricului superior (Panonia) Moesia și Tracia, pentru că urmele cele mai numeroase sunt rămase dela acești coloniști.

Că spusele lui Eutropius de a fi fost sleită partea virilă Dacă, iarăși nu se poate admite, fiind contrarie această părere dreptului războiului de care poporul Roman a ținut seamă la toate popoarele supuse, ca probă că toponimia regiunii a moștenit-o și coloniștii, atunci rămâne întrebarea de unde au auzit-o dacă toți Dacii au perit sau au emigrat ?

Un alt principiu de organizare al Romanilor era, ca toate popoarele supuse, care dau semne de revoltă și neasimilare, se transportau într'o nouă provincie, unde și perdea urma și căuta să intre în curentul cuceritorului și de aci rezulta desnaționalizarea, așa s'a urmat de avem coloniști Greci, Asiatici și Gali. Desnaționalizarea popoarelor supuse se mai făcea și prin mijlocul legionarilor, căci tot sistemul defensiv al frontariilor se executa de sclavii din provinciile cucerite sub paza

legiunilor din confiniile militare (Dobrogea azi?)

Timp de 165 ani (105—270 p. Cr.) câtuşinu neîntreruptă administraţia Romană, cu populaţie romanizată şi atrasă de bogăţiile nesecabile ale Daciei, se cristalizează o nouă populaţie Romano-Dacă cu limbă şi obiceiuri, tradiţii moştenite de o parte şi alta, iată dar, de unde porneşte substratul nostru etnic de azi şi butucul de unde azi a răsărit poporul nostru etnic.

De slabele aserţiuni ale istoriografului Roman Flavius Vopiscus — *Historia Augusta* — pe la începutul secol. IV d. Cr. 25 ani după moartea lui Aurelian şi ale cărui spuse sunt reproduse încă de Eutropius (*breviarum historiae romane* 323—370 d. Cr.) şi Sextus Rufus (364—378 *breviarum rerum gestarum populi Romani*) posteriori, că Dacia a fost părăsită complet de populaţia Romană la anul 270 se servesc azi numai etnografii contrari naţiunii noastre fără să poată argumenta pe baze ştiinţifice şi care se vor arăta mai departe teza lor şi cine sunt?

În rezumat: Tracii, Ilirii şi Macedonenii formează substratul etnic al Românilor, Ma-

cedonenii, Albanezii și Istrienii în Peninsula Balcanică, iar Dacii substratul etnic al Romanilor din România de azi și din țările supuse Austro-Ungariei.

Iată două întrebări puse în secolul trecut și actual în măeastra pană a etnografilor și filologilor străini care susțin cu tonul ridicat, că Românii de azi sunt emigrați din Peninsula Balcanică, ba ceva mai mult aventurieri fără drepturi în regiunile ce ocupă; oare așa să fie? probele istoriografice și filologice vor dovedi integritatea etnică a Românilor dela N. Dunărei.

CAP. IV.

Stratul slav ic

SUMARUL—Secol. VI și VIII. Stratul Slavic; părțile Sla-
viștilor asupra regiunilor locuite de Slavi și
argumentele lor; Netemeinicia argumentelor;
ideile altor Slaviști: Șafarik și Zeuss; Cetă-
țuia Romană descoperită de Odobescu; Ex-
pansiunea Polonilor și origina Bulgarilor de
azi, după dialect; Scriitorul Got Jornandes
și Neamul Bulgarilor; Expansiunea Sclavinilor
de Nord și Stratul Sârbesc de azi; Așe-
zarea Sârbilor și Croaților după spusele Imp.
Constantin Porfirogenitul; Cronica lui Dalimil;
Finițul secol. IX și invaziunea Maghiarilor;
Consecințele invaziunii Maghiarilor
din punctul de vedere etnic al Românilor.

În secolul VI și VII apare un nou strat
și anume **Stratul Slavic**.

În zadar etnografii Slaviști cu Generalul Certkov în frunte și cu Drinow (1873 Moscova) și-au bătut capul ca să găsească locuințele compacte ale Slavilor în Dacia până în secolul VI și peste Dunăre în secolul VII.

Acești etnografi au ca bază: 1) invaziunile momentane de Slavi, ex. cum s'ar susține azi că România a fost colonizată de Germani fiindcă armatele Austriace au trecut pe la noi de mai multe ori ¹⁾).

2) Un alt argument, răstălmăcesc prin lexiconul Slav vechea nomenclatură topică și personală a Peninsulei Balcanice fără a ține seamă de rădăcini și sufixe sau de regule fonetice ²⁾).

3) În fine resping mărturia contrară a textelor istoriografice de necontestat cum bunioară al Imp. Const. Porfirogenetul și se bazează pe date posterioare din textul Armeanului Moise Choreu, „Cele șapte neamuri Slavice“, scriitor secol. V, dar a cărui cronică a fost refăcută în secol. X, când s'a și intercalat pasagiul „Torna,

¹⁾ Hasdeu Magnun Etimologicum.

²⁾ idem.

torna, frate“ luat din Anastasius Bibliotecarius scriitor din secol. IX ¹⁾).

N'au nici o dovadă serioasă despre așezarea Slavilor în Peninsula Balcanică înainte de secolul VII.

Cele șapte neamuri Slavice se arată în scriitorul bizantin Teofane în 678, o sută de ani după passagiul de mai sus.

Istoriograful Got Jornandes, episcop al Raveni, în Italia și Grecul Procopius prefect al Bizantului, dau cele mai sigure izvoare despre începuturile Slavilor în Peninsula Balcanică și Dacia; pe timpul lor nu se găseau Slavi decât numai la N. de gurile Dunării și mai ales Jornandes arată explicit hotarele Slavilor orientali — Anții și Slavinii — el zice: Slavinii se întind dela Dunăre până la Nistru și de aci spre N. până la Wistula, iar Anții dela Nistru spre E. până la Nipru.

Scriitorii Slaviști Șafarik și Zeuss susțin că așezămintele Slavonilor se întindeau până în Olt, după un document: „A Civitate novi et Sclavinum Rumunense, et lacu qui appellatur Musianus (Lacul Ramzin

¹⁾ Hasdeu Magnun Etimologicum.

Dobrogea) *Sclavinum Rumunense* ar fi după Zeuss satul Slăveni din județul Romanați; așa că Jornandes a fost tradus în favoarea lor, fără a traduce exact textul.

Dar **Odobescu** descoperi o cetățue Romană la Nord de Slăveni lângă Calea Traiană plină de anticități Romane și drumuri, și după tradiții se spune că ar fi Romane.

Oricare ar fi etnograful Slavon, rămâne bine stabilit; că așezăminte Slavone înainte de Secolul VI, n'au putut exista în Dacia. Ceeace se știe însă pozitiv este expansiunea Polonilor în Secol. VI, cari ocupară Moldova și Muntenia până în Olt și cu câteva zecimi de ani mai în urmă (Secol. VII) se revărsară și peste Dunăre pentru a da naștere populației bulgare de azi.

Tot în acest secol o ramură turanică de lângă Volga cunoscută de Jornandes sub numele de **Bulgari** năvăliră în Peninsula Balcanică peste ramura Slavină a Polonilor, de unde luară numele de **Bulgari**, așa dar un nou strat de suprapuse.

Stratul **Sârbesc** în Illiric se datorește expansiunii **Sclavinilor** din Nord.

Impăratul **Constantin Porfirogenetul**

ne spune că Sârbii și Croații s'au așezat pe teritoriul **Adriaticei** în secol. VII sub Impăratul **Heraclius** mai înainte de 640 și veniseră acolo din părțile **Bavariei**, deci nicidecum din Rusia,—și nici din **Galitia** după cum susțin istoriografii Slavi, ci au venit din ramura **Boema**. Cronica rimată a lui **Dalimil** scrisă pe la 1300 ne învederează în destul faptul acesta, și dărâmă teoriile Slaviștilor.

Ceeace ne interesează mai mult din punct de vedere etnic este aparițiunea unui alt soi de popor barbar—**Maghiarii** cari năvălesc către finele secol. IX în Panonia; care este cel mai mare eveniment din punctul nostru de vedere etnic, căci mișcarea lor dete naștere **Moravo-Românilor**, **Macedo-Românilor** și **Istriano-Românilor**. Faimoasa versiune a notarului regelui **Bela IV**-lea precum și alte isvoare sunt neverosimile, cum că la venirea Ungurilor în Panonia au găsit pe Slavi sau Sloveni și pe Români.

Aceste teorii le susțin **Rösler** și **Paul Hunfalvy**, istoriografi Unguri din secolul XIX.

Stăpânirea Ungurilor.

SUMARUL—Invaziunea Ungurilor (Maghiarilor) și împrăștierea Daco-Românilor spre Nord, Români din Moravia; spre S. W. Români Istrieni; spre S. Români din Bosnia și Herțegovina (Morlachii). Secol. XII și Imp. Romano-Bulgar. Cronicarul rus Nestor. Primul text despre Macedo-Români al bizantinului Kedrenos. Textul scriitorului bizantin Kekavmenos.

Hrisovul Împăratului B. Bulgaroconul; istoriograful Kinamos. Caloian.

Invaziunea **Ungurilor** în Panonia despre Nord și Est a făcut pe Români să fugă de acolo spre occident și Sud.

Spre occident fugiră Români pe care-i găsim și azi în Moravia (Vlahia Moravă) cu totul depărtați și Slavizați, ramura de Sud, unii s'au oprit în Bosnia și Herțegovina, cari s'au serbizat după secol. XV, alții în Istria, cari au rezistat serbizării grație stăpânirii italice a republicei Veneția—, iar numărul cel mai mare au trecut peste elementul bulgar și sârb în *Macedonia*, *Tezalia* și *Epir* și s'au consolidat păstrându-și națiunea.

În secolul XII deteră naștere **Imperiului**

Româno-Bulgar sub *Assani*. Rezultă că Macedo-Românii ¹⁾ și Istrienii sunt Daco-Romani din Panonia înpiși de Unguri, fapt ce se adeverește de istoriograful Rus **Nestor** din secol. XI, care arată că sub anul 886—898 Ungurii au trecut pe lângă Kiew (Dealul Ungurilor și azi), apoi s'au așezat sub corturi pe Nistru și de aci au năvălit peste Români și Sloveni și i-au alungat de acolo.

Romanii găsiseră aci (în Dacia) Sloveni și-i alungaseră spre Nord pe cari Apostolul **Andrei** îi găsește la **Nowgorod** fapt narativ mai mult fără adevăr, pe acest fapt se bazează Ungurii să susțină admigrațiunea etnică.

Kedrenos.— Primul text care vorbește de Macedo-Români este din anul 976, după 80 ani dela invazia Bulgarilor în Panonia, acel ce scrie este Bizantinul **Kedrenos** și spune că atunci un principe Bulgar a fost ucis de niște drumași Români, fugăriți din Panonia, nestatornici nicăeri și fără adăpost.

Kekavmenos.— Bizantinul **Kekavmenos**, scriitor pe la 1070 al cărui text s'a aflat de vre-o 28 ani ne spune: Neamul Vlahilor e

) O parte din Macedoneni, cari au emigrat din Dacia după invaziunea Ungurilor.

necredincios la culme și stricat, foarte șireți, tâlhari vestiți, înșală pe cei proști, nici Impăraților Romani n'au fost credincioși, ei se chemau **Daci** și **Bessi**, locuiau lângă Dunăre și Sava și de acolo 'i-au strivit Romanii și i-au alungat în Macedonia, Epir și mulți s'au așezat în **Helada**.

Ceeace putem deduce de aci este că: în secolul XI ei se găseau în Macedonia, că veniseră de lângă Sava, deci din Panonia. Aci completează călugărul Rus **Nestor**, adică Ungurii i-a gonit pe Vlahi.

Un prețios hrisov al Impăratului *B. Bulgarohtonul* din 1020 ne spune că a găsit în Bulgaria după nimicirea ei o mulțime de Români împrăștiați, iar lângă Vardar în Rumeția un grup de Unguri.

Acei Români nu sunt **Meso-Latinii** cu cari s'au amestecat Slavi în secolul VII, ci Românii din Panonia găsiți de Unguri (Turci cronica bizantină) și un grup au rămas și ei aci și mai este o colonie lângă **Ocrida** pe care o menționează **Ana Comnena**; despre acest grup de Unguri vorbește și secretarul regelui Bela IV.

Istoriograful bizantin **Kinnamos** secre-

tarul Impăratului **Manoil Comnen** (1143—1180) vorbind de o expediție contra Ungurilor zice că o armată bizantină fu ajutată de o ceată mare de Vlahi, pe care o făcù prin Țara Românească (1166) și spune despre Vlahii de aci: Se zice din Vechime că sunt coloni din Italia (Miklosich), deci ei nu erau priviți ca Daci, ci ca urmași ai colonilor lui Trajan.

Caloian.— Domnul Român al Bulgarilor și Vlahilor pe la 1200 în corespondența sa cu **Papa Inocențiu III-lea**, zice că el și poporul său sunt descendenți ai Romanilor.

CAPIT. VI.

Evul Mediu.

SUMARUL—Menținerea tradițiunei istorice în Evul mediu. Grecul Laonikos. Eneas Silvio; Bonfiniu Anton (umanist italian) Punctul de plecare al istoriografilor naționali. Stoica Ludescu, Constantin Căpitanul. Mășail Călugărul și Eustație Logofătul. Grigore Ureche, Miron Costin, Nicolae Costin, Ion Niculcea, Ion Canta, Enache Cogălniceanu, Dionisie Eclesiarhul; Istoriografia anonimă (Cantacuzino sau Spătarul N. Milescu). Demetru Cantemir; concepția istorică a lui Gibbon cu privire la Daco-Romani.

În decursul evului mediu tradiția istorică se menține că Românii sunt urmași ai colonilor Romani.

În a doua jumătate a secolului XV Grecul **Laonikos Kalkondyles** din Atena spune :

„Vlahii din Pind vorbesc aceeaș limbă ca Dacii și sunt la fel cu ei. Limba Dacilor se aseamănă cu limba Italianilor, dar stricată, de unde au venit ei aci cu limbă și obiceiuri romane, n'am aflat dela nimeni, nici n'am auzit ca cineva să pomenească“¹⁾.

Enea Silvio Piccolomini. (Paaa Piu II † 1464) cunoștea pe Daci ca coloni ai lui Trajan.

Bonfiniu Anton † 1502) umanist Italian din epoca renașterii și istoriograf al Ungariei la Curtea lui **Matei Corvin** de neam Român spune că, Dacia a fost colonizată de Trajan și Românii sunt urmași ai colonilor. Este punctul de plecare al istoriografiei Românilor pregătind renașterea română posteroară. În această direcție au urmat în secolul XVIII istoriografii poporului Român²⁾.

Istoriografii Naționali.

Cronica anonimă. Primul izvor istorio-

¹⁾ Tradiția istorică D. Onciul pag. 573. 9

²⁾ idem „ „ „ 574. 10

graf național, este o cronică anonimă scrisă din jumătatea secol. XVI și continuată de **diferiți scriitori** în a doua jumătate a secol. XVII; pune venirea Românilor dela Sud și au umplut tot șesul **Tissi, Transilvania** și malurile **Dunărei**; corespunde în esență cu venirea lui Trajan și colonizarea Daciei.

Constantin Căpitanul Filipescu. În a doua jumătate a secolului XVII-lea autorul cronici: „Istoriile Domnilor Țării Românești“, spune că strămoșii Românilor veniseră dela Roma în zilele lui Trajan Împăratul Romei,¹⁾ atât cât cunoșteau și Călugării dela Deal pe la începutul secolului XVI.

Cronicele Moldovene.

Cronicele anonime Moldovene scrise pe la începutul secol XVI și păstrate într'o compilație rusă, voește a explica origina și credința Românilor pe baza unui mit inventat de cronicile Ungare. Cronicarii, **Misail Călugărul și Eustratie Logofătul**

¹⁾ N. Iorga, istoriile domnilor Țării Românești de Constantin Căpitanul Filipescu, 1902,

în faimoasa lor cronică, admit că neamul Românesc sunt tâlhari din temnițele **Râmului**.

Grigore Ureche (1590 — 1650). Ur-mând tradiția istoriografiei în secol. XVII, nu avea cunoștință decât că Moldova a fost formată din o seamă de feciori, de Domni veniți dela **Râm**; numai—din istorii Slavone, Polone, Ungare și Italiene cunoș-tea pe Trajan Impăratul **Râmului**.

Miron Costin († 1692). Cu Miron Cos-tin istoriografia națională face un pas în-semnat, cunoștea și el origina după mi-turile Ungurești, el însă stărui a se a-propria de adevărul lui Bonfinius și ba-zat pe istorici bizantini, italieni și poloni respinse aceste ocări ungurești și scrise în-ceputul Românilor, în Cartea pentru Des-călicatul dintâi prin care redeșteaptă nea-mul și-i arată origina; o continuă fiul său **Nicolae Cestin** dar fără mult fond istoric, mai mult literar.

Ion Canta, Enache Cogâlniceanu, Dionisie Eclesiarhul, continuă istoriogra-fia națională în cronicile lor dar nici unul

nu argumentează ca **Logofătul I. Niculcea**.

Istoriografia anonimă

(Cantacuzino sau Spătarul Ȣ. Ȣilescu).

Tot în acest spirit este scrisă istoriografia Ȣării Românești dintru început, de un anonim, până la **Atila** ca și **Costinești**, dar pare a nu fi autorul Cantacuzino de felul cum vorbește de greci, fiind însuși grec.

Demetru Cantemir. În Hronicul vechimii Romano-Moldo-Vlahilor (1717) făcu prima încercare de a scrie istoriografia Românilor până la întemeierea principatelor coprinzând și pe Români de peste Dunăre, bazat pe izvoare vechi și medievale; cu aceasta istoriografia 'și ajunsse punctul culminant. Baza dela care pleacă istoriografia națională a Costineștilor anonimă și a lui Cantemir, sunt dela colonizarea Dacii de Traian, șederea în munți, apoi descălecarea II a Românilor (I de Traian în Dacia).

Gibbon. Concepția istorică de până a-

tunci despre origina Românilor o exprimă precis celebrul **Gibbon** în istoria Imperiului Roman (1776) zicând: după părăsirea Dacii de **Aurelian**, vechea patrie a păstrat totuși un număr considerabil din locuitori, care se temeau de un exil mai mult ca de un stăpân Gotic.

Acești Romani continuară a servi Imperiul la a cărui ocrotire renunțase, introducând între cuceritori primele noțiuni de agricultură; artele și viața civilizată. Legături de comerț și limbă fură stabilite între malurile opuse ale Dunării; Valachii păstrează încă urme ale limbei latine și se mândresc de origina lor Romană.

CAPIT. VII.

(SECOLUL XVIII).

SUMARUL—Origina Românilor criticată în a doua jumătate a secol. XVIII pe teren politic; Cele două teorii istoriografe: teoria autoctoniei și a migrațiunei; Enghel și scriitorul dalmat Lucio; Petru Maior și George Șincai, combat teoria lui Sulzer și Enghel.

Istoriografia fraților Tunnusli, Filipidis și Dionisie Fotino, la începutul secol. XIX; Letopisețul lui M. Cogălniceanu.

În jumătatea a doua a secol. 18, cestiunea originii noastre etnice a intrat într'o nouă fază, istoriografia începe a fi criticată

pe teren politic ; cestiunea orientului pusă la ordinea zilei și mai ales luptele Românilor din Ungaria au provocat o nouă contro versă.

S'au format două teorii istoriografe ; ambele contrarii tradițiunii etnice de până atunci :

a) Tradițiunea etnică a autoctoniei întemeiată de **Thunmann**¹⁾ (Lipska 1774) în studiul său : „Cercetări asupra popoarelor din răsăritul Europei“ în care susține că Românii dela Sudul Dunării sunt urmașii Tracilor, iar cei dela Nordul Dunării sunt urmașii Dacilor de același neam Trac, romanizați sub stăpânirea Romană și adăpostiți în părțile muntoase ale patrii lor.

b) *Teoria migrațiunei* noastre etnice susținută de **Sulzer** în opera „Geschichte des Transalpinischen Daciens“ (Istoria Dacii Transalpine) a Moldo-Vlachilor publicată în Wiena 1781 -82 ; în partea etnografică susține pe temeiul filologic că de oarece dialectul Moldo-Valach se aseamănă cu Macedo-Român ; această limbă trebuie să se fi format pe aceiași unitate te-

¹⁾ D. Onciul, Tradiția istorică pag. 573. 15 și Origina Principatelor Române.

ritorială — Peninsula Balcanică — prin amestecul roman cu cel autocton și suprapus cel slav; și de unde ei ar fi emigrat peste Dunăre prin secolul XII și XIII; el argumentează:

1) Că istoriografia cronicarilor despre existența Românilor în stânga Dunărei la venirea Ungurilor, nu merită crezanie, nefiind contemporană; 2) Că din atâtea popoare barbare câte au năvălit, nu s'ar fi putut menține ei singuri fără a primi cuvinte în limba lor și deci nefiind cu Goții, Hunii, Avarii în contact n'au locuit în Dacia; 3) Că pierderea drepturilor de națiune li s'ar fi prevăzut în vre-o lege ca popor supus sau redus în sclavie; 4) Că acest popor ortodox a fost adus din Peninsula Balcanică, pentru că acolo și-au format și limba și a luat și religia¹⁾.

Enghel în 1804 scrie opera sa: *Geschichte der Moldau und Walachei*, apărută în Halle, admite admigațiunea întocmai ca scriitorul Dalmat **Lucio** (1666).

Aceste teorii istoriografice fură puse imediat în luptele politice spre a contesta

¹⁾ A se vedea argumentarea sub acest raport al credinței în Post-Scriptum.

Românilor din Transilvania dreptul etnic autoctonic pe care-l cereau într'o petiție către împăratul **Leopold II** (*Suplex libellus Valachorum Transilvaniae..... cum notis historico-criticis*) (Cluj 1791).

Petru Maior și **George Șincai**. Aceste teorii contra etnografiei noastre fură combătute până la evidență de **Petru Maior** și **George Șincai** în operele: *Istoria pentru începuturile Românilor în Dacia* și *cronica lui Șincai* apărute către 1828 în Buda.

Frații Tunnusli¹⁾, **D. Filipide**²⁾ și **Dionisie Fotino**³⁾ (Greci).

Istoriografia publicată pe la începutul secolului XIX de grecii din principate, se abat dela modul de argumentare al istoriografilor naționali de până atunci; **Filipide** admite Romanizarea Dacilor din care s'a format poporul Român, iar **Tunnusli** și **Fotino** admit tradiția cronicii anonime a Țării Românești despre descălecatul Olteniei și întemeierea **Banatului Bassarabilor** prin Românii de peste Dunăre „pravoslav-

¹⁾ *Istoria tis Vlahias* 1806. Viena.

²⁾ „ „ *Rumunias* 1816. Lipska.

³⁾ „ „ *palai. Dakias* 1818. Viena.

nici creștini“ deci admit o transmigațiune a Românilor din Dacia Aureliană la Români din Dacia Traiană, emigrare pusă pe la începutul secolului VII.

Această transmigrare o admite și istoriograful nostru **M. Kogălniceanu** în l'His-toire de la Valachie de la Moldavie. 1854. Berlin ¹⁾.

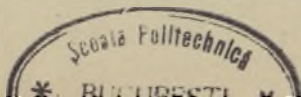
CAPIT. VIII.

SUMARUL—Teoria migrațiunei pusă la ordinea zilei în urma studiilor Slavistului Miklosich; Teoria lui Rösler; Scrierile lui P. Hunnfalvy, Csanky și Rethy; W. Tomaschek și C. Jericek; G. Rohony, Iancso și A. Bertha; Istoriografii și Etnografii moderni și prezenți, care susțin continuitatea Daco-Romanilor în Dacia.

În a doua jumătate a secolului trecut teoria migrațiunei găsi răsunset în istoriografie după reînprospătarea ei de Filologul Slavist **Miklosich** în operele sale „Die Slavischen Elemente im Rumunischen“ (1861). Cercetări asupra sunetelor dialectelor Române (1881—82). Despre pribegirea Românilor (1879).

Această reînprospătare a operei lui **Miklosich** avu răsunset în vestita teorie a lui

¹⁾ Tradiția Istorică în Cestiunea originilor Române D. Onciul. Extras din Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXIX. Memoriile Secțiunei Istorice. pag. 580.

Rösler : „Romänische Studien“ (1871 Lipska) în care susține că poporul Român a emigrat din Moesia aducând cu el limba și religia și că elementele Slave le-au luat dela Slavii din stânga Dunărei, contrar teorii lui Miklosich.

Teoria lui Rösler avu răsunet în scrierea lui **P. Hunnfalvy** „Ethnographie von Ungarn“ 1877 și **Csanky; Rethy** (ebreu) scrie în 1877 Formațiunea limbii și națiunii Române.

Teoria migrațiunii a mai aflat în istoriografie numai doi apărători: **Wilhem Tomaschek** și **Const. Jericek**. *Geschichte der Bulgaren* (1876).

Tomaschek admite transmigrarea în secolul XI și XII, socotind — dela mijlocul secol. XII cele mai sigure știri despre Români la N. Dunări fără să țină seamă de tradiția cunoscută până atunci și vechimea lor ; **Jericek** un cunoscător profund al istoriografei și etnografei țărilor balcanice, admite transmigrarea Românilor în stânga Dunărei într'o epocă mult mai veche decât cea presupusă de **Sulzer** și **Rösler** dar fără s'o fixeze precis. El spune : Centrul

străromânilor în următoarele provincii Romane din dreapta Dunării : partea S. E. a Panoniei regiunea Sirmiului, Moesia superioară, Dacia Ripensis, Dacia Mediteranee și Dardania, ¹⁾ Serbia, Bulgaria și ținutul Kossova.

Scriitori prezenți.

G. Rohonyi. Scriitor ungar (evreu) în: „Istoria cuceririi țării“ 1896 nu se sfiește a prefăce pe Vlahii din cronica notarului Bela, găsiți de Unguri autoctoni, în Bulgaria, care ar fi fost numiți Vlachi, deși istoriograful deosibește precis pe Bulgari de Vlachi în expresiunea „Bulgarorum atque Blacorum“.

Iancso și A. Bertha. Acesta este izvorul istoriografii de azi al Ungurilor, cu privire la cestiunea Românilor și Ungurului **Iancso** (Istoria și starea actuală a tendințelor Românești) 2 vol. 1896 — 99,

¹⁾ Regiunea superioară de azi a râului Morava Sârbească-Sandgiakul Novibazar și Vilayetul Kosova. Vezi, Carte de l'Europe et des états barbares an IV-me siècle, 33, 34, par Grosselin-Delamarche.

precum și **A. Bertha** în lucrarea sa: „Magyars et Roumains devant l'histoire 1899“, caută o înfrățire a Românilor cu Ungurii, ca veniți și unii și alții, însă cu drept de autoctonie numai Ungurii.

Fruntașii Istoriografii moderne cum și etnografii și geografii s'au pronunțat definitiv azi asupra continuității poporului Român în Dacia Trajană; între aceștia sunt:

Duruy, Histoire des Romains; Th. Mommsen; Römische Geschichte (1885); Iung Römer und Romanen in den Donaüländern (1877); Lavisse et Rambaut, Histoire générale (1893); Diefenbach, Völkerkunde Osteuropas (1880); H. Kipert, „Lehrbuch den alten Geographie“ (1879); E. de Martonne, „La Valachie“ (1902); Grotte, „Zur Landeskunde von Rumenien“ (1907); Scrieri speciale: Iung, Pitc Tamm.

Autoctonia o susțin autorii noștri ca: **Hajdeu,**¹⁾ **Xenopol,**²⁾ **Iorga;**³⁾ „o transmi-

1) Istoria critică a Românilor I. 1874; Fragmente pentru istoria I. române. Elemente dacice I și II 1876; Zina Filma, Goții și Gepizii în Dacia, 1877; Din istoria limbei române 1883; Strat și Substrat, Genealogia popoarelor balcanice; Magnum etymologicum Romaniae III, Basarabă, Bănat; Cine sunt Albanezi Analele Acad. române XXIII 1901.

2) Teoria lui Rösler; Une énigme historique. Les Roumains au moyen-âge; Istoria Românilor I, 1888.

3) Geschichte des rumänischen Volkes im Rahmen seiner Staatsbildungen 1905.

grare parțială“ *D. Onciul*,¹⁾ *Densușeanu*,²⁾ *Xenopol*,³⁾ în răspunsul lui Bertha, întrucâtva *N. Iorga*,⁴⁾ *Istoria poporului Românesc* în cadrul actual.

CAPIT. IX.

SUMARUL—Transmigrațiunea nu poate proba contra tradițiunei istorice. Nu se admite formarea unei tradițiuni istorice, dacă Românii ar fi admigrat în Ungaria prin secol. XI și XII.

Confirmarea tradițiunei istorice după documentele și cronicile ungare. Continuitatea Românilor în Dacia după Geograful Grote.

O transmigrațiune din dreapta Dunărei în stânga, după așezarea Slavilor în provinciile romanizate ale Imperiului de răsărit se poate admite ca probabilă explicând unele fenomene limbistice și etnografice, totuși nu poate proba contra tradițiunii istorice în ce privește stratul etnic fundamental.

Nu se admite ca în Imperiul Bizantin și

1) Teoria lui Rösler, convorbirilerare XIX 1885; Zur rumänischen Streitfrage, Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung, 1887, Ergänzungsband II, Originile Principatelor Române 1899; Românii în Dacia Trajană până la întemeierea Principatelor, Enciclopedia Română III și Revista Română 1902.

2) Histoire de la langue roumaine 1901.

3) Românii și Maghiarii înaintea istoricilor, răspuns D-lui A. de Bertha, Analele Acad. Române XXII, 1900 p. 5.

4) Opul citat pag. 109 și următoarele. Apud. Onciul. Tradiția istorică Analele Acad. Române, Seria II, Tom XXIX, Memoriile Secțiunei istorice.

în Ungaria să se fi format în secol. XI și XII o tradiție despre vechimea Românilor în Dacia, arătați ca urmași ai colonilor Romani, dacă ei ar fi venit în Ungaria mai târziu după cum arată autorii emigrațiunii.

Două fapte confirmă tradiția din punctul nostru de vedere etnic :

Documentele și cronicile Ungurești arată pe Români pe teritoriul colonizațiunii Romane, Oltenia, Banat și Ardeal, de unde ei au ocupat părțile dincoace de Olt și Carpați, acolo îi arată mai înainte de întemeierea Principatelor Române; tot pe acel teritoriu s'a păstrat toponimia veche: Alutus-Oltul, Mutrius-Motru, Tsierna-Cerna, Bersavia-Bersava, Tiviscus-Timeș, Marissus-Mureș; Ampelus- Ompoaele, Crisia-Criș; Samus-Someș asemenea Via Trajana;¹⁾ trebuie să fi fost o populație indigenă, care să transmită generațiunilor următoare, această nomenclatură.

Grote. ²⁾ Continuitatea elementului Daco-Roman în Dacia se confirmă și din punct de vedere geografic, zice geograful **Gro-**

¹⁾ Calea Traianului. Tradiția istorică D. Onciul pag. 583. 19.

²⁾ Idem D. Onciul 584. 20.

te „Coloana vertebrală“ a teritoriului Românesc, centrul de unde Românii s'au resfirat în Dacia.

Strânsa legătură între aşezarea etnografică, înlătură probabilitatea că Românii dela N. Dunării, s'ar fi răspândit altfel decât din acest centru geografic.

Pe laturile Carpaţilor meridionali între Olt şi Timeş cu ramificări în m-ţii Apuseni, trebuie să căutăm locul unde elementul Daco-Roman s'a înehegat ca naţionalitate.

Adăpostiţi aci, erau izolaţi de barbarii, veniţi dela şes sau pustiu şi nedeprinşi cu viaţa de munte; Români s'au putut menţine şi formă ca naţionalitate în unitate teritorială cu elementul Roman omogen din dreapta Dunărei, până când aşezarea Slavilor în Peninsula Balcanică a pus o stavilă între Românii dela Nord şi Sud.

Invaziunea Slavă, zice Grote, avu consecinţă retragerea elementului Roman dela Sud (dreapta Dunărei) mai spre Sud, unde apoi se află Macedo-Românii; dar in această retragere confirmată de documente, este probabilă şi o transmigrare spre N., favorizată prin calmul de aproape trei secole,

ce au urmat în Dacia până la invaziunea Ungurilor. Daco-Romanii absoarbe elementul Slav conlocuitor, ale cărui urme a rămas, în nomenclatura Topografică de origine Slavă.

Asemenea putere de asimilare și de expansiuni istoriografia n'o arată de cât la popoarele autoctone sau cuceritoare, iar niciodată la elementele venite în pribegie sau captivitate oricât de superioare ar fi prin minte și cultură ¹⁾).

In rezumat: Istoriografia singură cu toate izvoarele de care dispune, pare că n'a rezolvat încă cestiunea noastră etnografică de sine stătătoare, rămâne însă cercetările filologice, etologice²⁾ și etnopsihologice dezvoltate în partea II-a și III-a a prezentului studiu, care a consfințit etnografia Românilor atât ca tradiție istorică de neam cât și limbă, că Românii de azi s'au dezvoltat pe acelaș teritoriu unitar de neam și limbă, din puternicul popor cuceritor al **Românilor**.

Mai rezultă din analiza precedentă ba-

¹⁾ D. Onciul, tradiția istorică pag. 585. 21.

²⁾ Numai câteva, studiul complet va forma volum a parte.

zată pe istoriografii byzantini, unguri, poloni și naționali că substratul etnic al Românilor a fost în Peninsula Balcanică: **Tracii, Macedonenii și Ilirii**, iar la N. Dunărei **Dacii**. Separațiunea Românilor fu provocată de invaziunea Slavilor parțial, și definitiv de a Ungurilor¹⁾.

¹⁾ Grupul autocton rămas în munții Transilvaniei sub dominațiunea Ungurească, și pe care stăpânii cei noi voiau să-l convertească la catolicism, este silit prin secolul XIII din cauze religioase să emigreze în număr însemnat, către Sud și Est peste Carpați, dând astfel naștere în Țara Românească și în Moldova, așa ziselor descălicate, care duc la întemeerea Principatelor.

PARTEA II-a

Studii Filologico-Etnografice

CAPIT. I.

SUMARUL—Deosebirea între o națiune și alta. Principiul de asimilare al unei națiuni cuceritoare, Credința și cultura ca factori de asimilare. Principiul de asimilare al Romanilor. Urme de ale cuceritului, împrumutate de cuceritor, în limbă, credință, obiceiuri.

Ce face deosibește pe o națiune de alta este comunitatea gândirilor și sentimentelor sufletești transmise prin organul vorbitor, într'un cuvânt: limba vorbită sau scrisă.

Principiul de asimilare al unei națiuni cucerite atunci este desăvârșit, când comunitatea de gândiri a cuceritorului s'a altoit în total asupra învinsului, cu alte cuvinte când vorbirea este aceeași a stratului suprapus, dar ca o excepție dela acest principiu este de netăgăduit, că în acest proces de asimilare o parte intimă a gân-

direi cuceritului va mai rămâne în mici urme în națiunea cuceritoare — împrumutate — cum de ex.: la Galli-Franci-Romani; Anglo-Saxoni-Romani și acest fapt se traduce prin transmiterea etnopsihologică a gândirii cuceritului asupra cuceritorului; tot asemenea se mai pot împământenii în graiul învingătorului toponimia acelei națiuni cucerite, care este de cea mai mare însemnătate.

Principiul asimilării unei națiuni cucerite, nu se poate rezolva decât atunci când națiunea învingătoare este înaintată pe scara civilizațiuni, pentru a fi copleșit și în câteva decenii altoit în total după modul de a gândi și exprima al învingătorului. Poporul Roman asimilă cultura Greacă, când veni în contact, dar nu putea fi asimilat din cauza numărului; Francii asimilă pe Galli, Romanii pe Franco-Galli; Germanii pe toate triburile de aceeași rasă.

Un alt factor important în procesul asimilării unei națiuni este și credința. Împrumutul credinței aduce și limba națiuni cuceritoare.¹⁾

1) Slavii n'au fost cuceritori ca să le asimilăm limba, dar împrumutul s'a făcut, fiind în contact cu ei.

Dacă ne aruncăm privirea înapoi, am văzut din istoriografie, că Peninsula Balcanică, Iliricul și Dacia au fost cucerite de Romani la diferite epoci înaintate, și ca regulă în orice provincie se introducea ca limbă oficială de stat l. latină în toate ramurile activității sociale, apoi în provinciile mai rebele Romanii grămădeau cât mai multă populație complect asimilată și tot acolo se dislocau și legiunile cele mai omogene din punct de vedere național și deci limba latină; grupele recalitrante le transportau în alte regiuni asimilate și prin aceasta se desnaționalizau încetul cu încetul. Ex.: triburile Dace Carpi — Cistoboci — Bessi, fură transportate de Romani, din Dacia în Iliricul inferior, unde fură asimilați.²⁾ (Albanezii de azi) și chiar în Gallia, Britania, Iudea, Macedonia, Sardinia, fură transportate cohorte de Daci în serviciul militar în scopul asimilării definitive. Și invers din acele provincii în Dacia. Exemple toponimice și nume avem și azi: Galeș, Galicea, Gal, Galați, etc.

1) B. P. Hajdeu. Cine sunt Albanezii.

CAPIT. II.

SUMARUL—Limba latină venită în Dacia odată cu colonii asimilați din Iliric.

Inscripțiunile rămase pe mormintele Dacilor, sunt scrise în limba latină. Cantitatea numerică a Romanilor absoarbe pe cea Dacă; acordarea drepturilor de Cetățean Roman, ca factor de asimilare; Limba rustică, ca vorbire a Poporului Roman din clasa de jos.

Limba populară latină, mama celor șase dialecte neo-latine.

Romanii în Dacia grămădiră cel mai mare număr de colonii asimilate din Iliricul superior¹⁾ și cu ei veni și limba latină vorbită și scrisă și dacă admitem pe cale filologică ca verosimilă versiunea dată de istoriograful Roman Eutropius că Dacia fusese sleită de populațiunea virilă, dacă, atunci asimilarea populațiunii rămase, compusă din femei, copii și bătrâni a fost ușoară, așa putem explica de ce toate inscripțiunile rămase sunt latine, ba chiar bărbați de origine Dacă se numesc în l. latină, ex.: *Iulius Secundinus veteran rechemat în slujba al cohorti III a Salariorilor, care a trăit ani 85 de națiune Dac*; sau alta: „*Iuliu Pi....tinul cetățean Dac*“.

1) Partea de N. a Bosniei și Herțegovinei, Croația, partea de W. și E. a Dunărei până la Arad, era regiunea Iliricului superior; era vecină cu Dacia spre Est.

Dar neadmițând spusele lui Eutropius, poporul Dac inferior în cultură sub presiunea unei mase numeroase vorbind și gândind limba și credințele romane, asimilarea putu să-și producă efectul timp de 165 ani, cât ținut dominațiunea romană în Dacia ; un alt factor de asimilare mai erà acordarea drepturilor romane la toți aceia care se asimilau, așa găsim familii întregi Dace, cu nume și credință Romană și ca probă Regalianus, de neam Dac, ajunsese cel mai de seamă General sub Impăratul Valerian și sub Gallianus, guvernatorul Illiricului.

Din această scurtă analiză rezultă că în Dacia se vorbea l. latină și s'a format pe același teritoriu ; ori Daco-Romanii rămași aci după părăsirea Dacii, nu putem admite că și-au schimbat vorbirea altfel decât cea moștenită din tată în fiu.

Dar să vedem, care era limba vorbită în general de poporul Roman?

Ca în orice limbă, se deosebea în limba latină mai multe dialecte : etrusc sabin, latin, sicilian, din Calabria, Tarent, etc., precum în grecește dialectul Ionic, Dorian, Atic, etc., eșența tuturilor dialectelor l. latine era cel latin din ținutul Lațului și

forma așa zisul dialect sau vorbire a clasei culte, al literaturii latine; era cel oficial al tuturor instituțiilor Imperiului.

Toate celelalte dialecte formau vorbirea masivă a poporului — populară — sau dialectul rustic.

Astfel fiind, tocmai dialectul rustic rămase moștenire Daco-Românilor după părăsirea Daciei și tot acest dialect (vorbire) îl vorbeau masele populațiilor romanizate ¹⁾

Din limba latină rustică s'a născut șase noi dialecte numite azi dialectele neo-latine ²⁾ sau romanice și care sunt:

a) l. română și italiană, care se aseamănă foarte mult și sunt cele mai apropiate de l. latină.

b) Spaniola și portugeză în Peninsula Iberică;

c) Provensala și franceza, cele mai depărtate de l. latină.

1) În Dacia se aduseră lucrători, agricultori, legiunile, cari toți vorbeau limba populară.

2) Diez, Gramatik der romanischen Sprachen vol. I Einleitung. A fost cel dintâiu filolog, care a arătat lumii, că Români sunt latini. Gramatica sa asupra limbilor neo-latine, cuprinde 3 volume. Bonn 1836, Kopitar, filolog german, a scris înaintea lui Diez: „Die Romänische Sprache Kann und muss unter die lateinischen Töchter Sprachen gezählt werden“ 1829. Miklosich, Schuller, Rösler ne arată în studiile lor ca Slavo-Români. Apud. Manliu, Gramatica Istorică și comparativă a limbii Române, 1894.

Mama acestor șase limbi este nu limba latină clasică, scrisă de Virgiliu, Horațius, Cicerone, Tacit, etc., ci limba populară a claselor muncitoare¹⁾.

CAPIT. III.

SUMARUL—Limba latină cultă era limba oficială și literară a Imperiului Roman. Dialectul rustic desprețuit de scriitorii clasici. „Verba Sordida”. În timpurile de decadentă ale Imp. Roman, Scriitorii încep a scrie în l. populară, nescrisă până aci. Cuvinte rustice eșite la iveală în evul mediu la unii scriitori clasici. Limba română este o continuare a dialectului rustic. Cauzele dezvoltării în mod deosebit a dialectului rustic în Dacia. Cu retragerea legiunilor Daco-Romani se dezvoltă independent, păstrându-și limba. Influența Slavă asupra limbei Daco-Românilor; secol. X, XI, XII, XIII, XIV, XV și XVI. Influența Grecească în secol. XVII, XVIII. Credința în limba Daco-Românilor sub presiunea Slavonismului. Cuvinte grecești venite odată cu coloniștii. Influența franceză asupra l. române în secol. XVIII și XIX.

Limba latină cultă era numai scrisă, nu se vorbea de popor, ci numai de funcționarii Imperiului, însuși Cicerone mărturisește, că el numai la tribună vorbește limba literară, iar acasă cu familia și cu sclavii și în afaceri particulare vorbește numai „*dialectul rustic*”, desprețuit de scri-

1) S'ar mai putea considera ca limbă neo-latină și limba Latină, vorbită în Elveția.

itori ca vorbire stricată și cuvintele populare le numiau „*Verba Sordida*“, (cuvinte mojicești). În epoca de mărire a Imperiului Roman nu se scria în dialectul popular, dar spre decadență, mai toți scriitorii încep a scri în limba populară și înlocuște pe cea literară rămânând literă moartă, iar limba rustică continuă a trăi în gura poporului și trăește până azi în cele șase dialecte neo-latine. Un exemplu: *equus* = cal, erea în limba literară, iar *caballus* în limba populară (rustică) și însemna cal prost (mârtoagă). Românii au moștenit cuvântul popular *cal* (ca-ba-l); *italienește cavallo*, spaniolește *cabal*, franțuzește *cheval*. Dicționarele limbei rustice nu ni s'au păstrat, ca să avem în întregime toate cuvintele, probabil că deși au existat, au fost distruse ¹⁾.

Prin evul mediu au eșit la iveală mai multe cuvinte, iar altele s'au găsit inserate pe la unii scriitori clasici.

Iată câteva păstrate în limba noastră ²⁾:

1) Flavinius „*De verbia sordidis*“ amintit de Gallius în „*Noctae atticae*“ Verius Flaccus „*De significatione verborum*“ și mici adunări de cuvinte rustice la gramaticii Romani posteriori.

2) Diez: *Gramatik*, vol. I.

Adjutare = ajutare ; adpretiare = prețuire ; aliorsum = aiurea ; camisa = cămașă ; catus = cotoi ; doga = doagă ; fracidus = faged ; viscidus = veșted ; grossus = gros ; încrasare = îngrășare ; minare = a mână (boi) ; orbis (caecus) orb ; pilare = a pili¹⁾ = a fura, italienește : pigliare, franțuzește : piller ; pisare = a pisa ; striga = strigoi ; spatha = spată = spadă ; sclopus = șchiop ; tata (pater) = tată ; testa (caput) = țeasta, etc

Dintre cuvintele populare ivite în evul mediu, avem :

Branca-brancă	esca-iască
Cabalticare-a încăleca	fontana-fântână
Caldaria-căldare	padulis-pădure
Canna-cană	pariculus-păreche
Carpa-crap	cattare-a căta
Casa-casă	directum-drept
Focus-foc	homo-om
Gula-gură	Deus-Dumnezeu,
Fenestra-fereastră	etc.

Dialectul rustic era numai o abatere dela cel literar.

1) De unde în vorba poporului nostru „o pili“ când înțelege a lua pe sub ascuns ; „s'a pilit“ înțelesul că s'a amețit bine de băutură.

Este lucru constatat, că limbile neo-latine, când erea să aleagă între două cuvinte, unul literar și altul popular, alegea întotdeauna pe cel popular¹⁾; și numai atunci primea pe cel literar, când el sau nu exista în vorbirea populară, sau erea același cuvânt în ambele dialecte, așa: ignis și focus, equus și caballus, jus și directum, os și gula, popoarele neo-latine au păstrat pe cele populare, foc, cal, drept, gură, etc.

Limba română așa cum este vorbită azi este o continuare a limbi latine populare.

Gramatica limbi noastre precum și a celorlalte limbi neolatine este numai o copie schimbată a gramatici lui Cicero²⁾.

Dialectele Române sunt limba latină continuată și schimbată după anume legi fonetice, cristalizarea formelor limbei Române este în continuare și azi. Prima și cea mai importantă epocă a formării limbi noastre este trecerea nesimțită a limbi latine rus-

4) Se înțelegea mai bine de popor, unde se găsea în vorbirea de toate zilele.

1) Max Müller „Prelegeri asupra științei limbi,” Oxford 1864.

tice într'o limbă de sine stătătoare; această epocă corespunde cu colonizarea Dacii.

Coloniștii și legionarii, care vorbeau dialectul rustic, au ajuns să-și desvolte limba într'un mod deosebit de acela al legiunilor și populațiuni din Italia. Aceste deosebiri își au origina la două cauze:

a) Din lipsa de comunicație a locuitorilor Dacii cu ai Italiei, separați fiind de ceilalți conaționali și au format limba pe o cale proprie, dat fiindcă limba unui popor evoluează odată cu el;

b) Din amestecul elementului autocton Dac. Eutropius ne spune că poporul Dac (*viribus exhausta*) a fost șters după fața pământului, aserțiunea sa nu poate fi azi în domeniul filologic de cât ca un cuvânt de glorie și un popor așa de numeros n'a putut fi distrus ușor și deci amestecul lor cu coloniști, oricât de neînsemnat ar fi fost, tot a avut oare care influență asupra formării și dezvoltării limbi Române¹⁾. — Ade-

1) Hașdeu și mai mulți savanți streini cred că: limba Română este limba latină vorbită de poporul Dac. Ca dovadă este că avem în limba română o mulțime de cuvinte Albaneze, cari ar fi Dacice, Dacii și Albanezii fiind de neam Tracic. Manliu opul citat pag. 12.

vărul este că Traian a colonizat Dacia nu s'o populeze, dar mai mult s'o romanizeze.

După 274 p. Cr. odată cu trecerea legiunilor peste Dunăre, Dacia încetează de a mai fi provincie Romană, contactul se rupe definitiv din secolul VI; Daco-Romanii devin un popor deosebit și se dezvoltă independent de Imperiul Roman, astfel că elementele din Dacia devine poporul Român și limba rustică vorbită, devine limba română¹⁾.

Poporul Daco-Roman vine în contact cu Barbarii, cari au influențat graiul împrumutând cuvinte noi pe care nu le avem în limbă. Cel mai de seamă popor, care a influențat limba, au fost Slavii, dat fiind contactul îndelungat de aproape șase secoli. — Influența a fost atât de mare în cât unii filologi cari s'au ocupat cu studiul limbi noastre ne-au considerat ca Sclavi de baștină și dela începutul Statelor române, secolul XIII limba slavonă scrisă trăi

1) O mulțime de table cerate (inscripțiuni) ne-au rămas de pe timpul când legiunile Romane stăpâneau Dacia; după 274 p. Cr. nu mai avem inscripțiuni, aceasta este o dovadă că numai armata și familiile culte se ocupau cu scrisul și cititul, iar poporul vorbea numai dialectul rustic, fiind ocupat numai cu agricultura, aceștia au rămas în Dacia, ca să ne transmită limba, clasa cultă a plecat,

până în secolul XVIII (1290 — 1714) cu mici variante pe timpul Domniilor lui Matei Basarab și Vasile Lupu.

În secolul XVIII limba română este influențată de cultura grecească din timpul domniei Fanarioților ¹⁾ secol. XIX este epoca renașterii limbii române și a sentimentului național; de aci înainte limba română intră pe terenul filologic pentru studii din care va reeși originea neamului tuturilor Românilor, căci istoriografia n'a putut dovedi în deajuns.

Un factor esențial, care țin mult timp limba Daco-Românilor sub presiunea Slavonismului fu credința. Toate cărțile religioase, toate actele oficiale erau scrise în literele slavone (alfabetul Cirilic). Macedo-Românii fură influențați tot pe terenul religios de grecism fiind în contact direct cu Grecii. Originea cuvintelor grecești în credință trebuie să le admitem vechimea sau din timpul Imperiului Bizantin și care sunt împământenite în limba poporului, sau din

1) Limba română mai fu influențată de contactul cu Ungurii, Turcii, Bizantinii (Grecii) în prima perioadă, 1290—1716.

secolul XVIII, timpul domniei Fanarioșilor ¹⁾).

Secolul XIX este — secolul de aur — influențat de civilizațiunea franceză, de unde începe a răsări raza viitorului nostru ca neam și limbă.

CAPIT. IV.

SUMARUL—Motivele pentru care nu s'au păstrat multe vintē rustice. Neîntrebuințarea cuvintelor și alterarea fonetică. Cuvinte împrumutate în limbă, de bună voe sau dictate de împrejurări.

Din limba rustică latină s'au păstrat puține vorbe, din două motive: a) *Neîntrebuințarea cuvintelor*, lucru ușor de admis, că agricultorul n'are nevoie de așa număr mare de cuvinte, care să se refere la știință, artă, navigație, etc., limba a păstrat numai pe acele cuvinte cari erau în strânsă legătură cu viața de agricultor și ceea ce era de prisos da afară ex.: *aedus* și *domus* rustica avea *casa*; *amnis*, *fluvius*, *flumen* și *rivum*; Românul a păstrat numai unul: *râu*, tot așa sinonimele: *anguis* și *serpens*; *equus* și *cabalus*, *imber* și *pulvia*; *sidus* și *astrum*;

1) Grecii vin în țară cam după la 1511 după plecarea patriarhului Nifon în Țara Românească și se înmulțiră sub Neagoe și urmașii săi.

orbis și *ceacus*; *lapis* și *petra*; *pulher* și *formosus*; *mitis* și *blandus*, etc.

Deci prisosul a fost lăsat afară din limba Românilor ¹⁾).

b) **Alterarea fonetică.** Oricare limbă se transformă prin alterările fonetice ale cuvintelor ex.: *dominus* este latin, iar *domn* cuvânt român, nu este latin de cât după origină, fiindcă s'a alterat foneticește și dacă noi n'am fi alterat cuvintele latine, limba Românilor ar fi curat latină, prin urmare alterările fonetice sunt adevărata ființă a unei limbi ex.: din *verum* a devenit *văr*; din *malus* și *malum* = *măr* (pom, fruct); din *soror* = *soră*, etc.

Dacă două cuvinte latine, deosebite în formă, dădeau în limba română cuvinte de aceeași formă, unul trebuia să piară ex.: *vir* (bărbat) = *văr* (*pilum*) = *păr*; *verum* — *adevăr* — *văr*; — *maris* (genetiv) = *mare* — *mare* (ocean) una din forme a pierit; *areo* = *ar* = *aro*; *lateo* (ascund) = *lat* = *lățesc*; *loquor* = *loc* = *locuțiune* = *alocuțiune*, etc.; iată cauza pentru care formele mai puțin rezistente au dispărut ²⁾).

1) Diez; Gramatik, Lateinische Bestandtheile.

2) Manliu op. citat 15, 16.

Neamul Românesc a împrumutat cuvinte dela străini *de bună voe* sau *siliți de împrejurări*; de bună voe le-a primit, ori cuvinte care exprimau noțiuni noi pentru care n'avea cuvinte ex.: *dumbravă, poiană, luncă, horă, fată, iad, sobă*, etc.; ori cuvinte care exprimau mai limpede noțiunea unui cuvânt ex.: *brazdă*, în loc de *glie*; *topor și bardă*, în loc de *secure*; *izvor*, în loc de *fântână*; *copac*, în loc de *arbor*; *zid*, în loc de *mur*; *plug*, în loc de *aratrum*.

Silit de împrejurări a primit cuvinte pe cale culturală sau administrativă. În contact cu Grecii, Turcii, Rușii, Ungurii, Bulgarii, Sârbii, Românii au trebuit să primească multe cuvinte ex.: *caimacan, divan, polcovnic, ispravnic, slavă, troiță, precistă, tropar, slujbă, leturghie, patrahil, bobotează, etc.*

Teritoriul și dialectele limbei Românești

SUMARUL—Limita teritorială a l. române, Regiunile, unde se aude, graiul Românesc. Cele trei dialecte. Deosebiri între aceste trei dialecte. Deosebiri lexicale și fonetice. Dialectul Daco-Român literar, celelalte populare. Dialectul morlach și textele Măhăcene. Asemănarea principiilor fundamentale între aceste trei dialecte, denota, formațiunea lor pe o unitate teritorială dintr'un început, că deosebirile existente se datoresc faptului, că dezvoltarea ulterioară a acestor dialecte, nu s'au mai făcut pe aceeași unitate teritorială; limbile neolatine au avut fiecare teritoriul său de dezvoltare; Cuvintele care nu și-au origina în niciuna din dialectele române, sau din împrumuturi, ele sunt autoctane, din rămășițele cuceritului.

Teritoriul neamului Românesc se limitează acolo, unde a sfârșit graiul Românesc. Azi după studiile statistice numărul etnic, care glăsuește românește, se ridică la peste 12 milioane Români ¹⁾

În afară de Regat se mai vorbește limba română: În Basarabia, Bucovina, Transilvania, Maramureș, Crișana, Banat, Vlachia Moravă; în Silezia (împrejurul Teschen)

1) A se vedea studiul etnografico-statistic partea III.

prin Galiția de W.; prin Guberniile Kerson; Kamenitza-Podolsk; Ecaterinoslav, Ucraina, etc.; prin Bulgaria și Serbia; în Macedonia, Tesalia, Epir, Istria; Croația, Kraina, etc.— În toate aceste regiuni se vorbește limba română sub trei dialecte: *Dialectul Daco-Român* cel mai compact, *Macedo-Rămân* și *Albanez* și *Istriano-Roman* sau *Morlach*, iar cei din Moravia *dialectul Valaho-Morav*, care sunt pe punctul de desnaționalizare vorbind prea puțin.

Deosebirile fundamentale între aceste trei dialecte sunt parte *morfologice*, parte *lexicale* și parte *fonetice*.

Cea mai de căpetenie deosebire morfologică între dialectul Daco-Român și Macedonean este întrebuințarea articolelor; în dialectul nostru se zice: lup — lupul; Macedonenii zic: lup — luplu; vasăzică ei adaugă articolul fără *u* mut al nostru; forma noastră *a fetei*, la Macedonenii este *a li feată*, participiul prezent noi zicem: *având*, Macedonenii zic *avândului*.

Macedonenii formează optativul cu auxiliarul *furi* = *de ar fi* d. ex.: Prez. *si furi* că eu tac; Perfectul, *si furi* că eu tacut

si furi că aveam tacută. Viitorul condițional îl au întocmai ca în vechea l. Română: *Și cantarem, și tacurim, și crederem.*

La Macedoneni pronumele personal de acuzativ *mine, tine*, ține locul nominativului ex.: *mine zic, tine cânți, ce înveți tine? eu zic, tu cânți, ce înveți tu?* în tocmai ca în limba franceză: acuzativul *moi, toi*; uzitat pentru *je, tu*.

Deosebiri Lexicale între dialecte sunt ușor de explicat, dialectul Macedo-Român are o mulțime de cuvinte grecești, unde Daco-Românii are latine ori slavone, e.: *elpida, speranță, nădejde*; ori au cuvinte latine pe cari noi nu le avem ex.: *uă, uva, strugure*. Dialectul Istriano-Român are multe cuvinte italiene, germane și slave.

Deosebirile Fonetice mai importante sunt: pronunțarea lui *c* Daco-Roman de Macedoneni ca dentalul ex.: *ținti, ține, țe, ați, fați țeri—cinci, cine, ce, aci, faci, ceri*; din cauza acestei pronunțări se numesc *Țânțari*; o altă deosebire fonetică a Macedo-Românilor este că pronunță pe *l*, muiaț, acolo unde există în l. Latină, iar noi îl lepădăm cu totul ex.: *liepure, muliere*,

liartă, cliae, cliamă, lien, etc. = epure, muere, iartă, etc.

Deosebirea fonetică a dialectului Istriano-Român este *Rotacismul*, adică pronunțarea lui $n=r$ între două vocale ex : *pâre, irima, bură, mâre, ghibireață, bire — pâne, inimă, bună, mâne, dimineață, bine* (*Din irima pliră o bură ghibireață — Din inimă plină o bună dimineață*).

Macedonenii se numesc pe ei *Arumâni* (Armâni), iar Istrienii *Rumeri* (Cicii, Ciri-birii).

Dialectul Daco-Român este cel literar, iar Macedon-Român și Morlach sunt populare. În secolii trecuți, dialectul Morlach avea literatură bogată, cum bunioară scrierile popii *Grigore din Măhaciu*¹⁾ numite textele mähăcene²⁾, scrierile diaconului *Coressi*³⁾ și mai ales manuscriptul dela *Voroneț*⁴⁾. Nu trebuie să asemănăm abaterile

1) Sat lângă Turda în Transilvania. Graiul Moșilor de azi din Comitatul Turda-Arieș.

2) Tipărite și adnotate de Hajdeu în „Cuvinte din bătrâni“.

3) Psaltirea lui Coressi tipărită de B. P. Hajdeu cu cheltuiala Academiei.

4) „Codicele Voronetean“ găsit de Profesorul Crețu și tipărit de Al. Sbiera.

provinciale în vorbire cu dialectul unei limbi; nu putem zice, că avem un „dialect Moldovenesc“, ori „Ardelenesc“, faptul acesta ar fi o eroare, căci vorbirea este aceeași și oricine se poate înțelege, putem zice, pronunțarea moldovenească de N. E., oltenească, bănățeană, asemenea abateri dela limba literară se găsesc aproape în orice loc.

Din analiza de mai sus deducem:

a) Că dacă în cele trei dialecte de azi ale neamului Românesc se găsesc principii fundamentale de asemănare în formațiunea limbii de origină, nu mai rămâne îndoială că ele s'au format pe aceeași unitate de teritoriu dela Tissa până la Pind.

b) Că, dialectul Morlach este o frântură a dialectului Daco-Roman, consecință a unui eveniment istoric—invaziunea Ungurilor.

c) Că, dacă azi sunt deosebiri din punct de vedere morfologic, lexic—fonetic, faptul se datorește formațiunii fiecăruia în decursul timpului pe un teritoriu deosebit ne mai având contact—eveniment istoric — datorit invaziunii Slavilor, Bulgarilor și Sclavinilor.

d) Că, dacă azi în fiecare dialect se găsesc cuvinte străine, faptul se datorește in-

fluenței limbilor popoarelor conlocuitoare, dala cari au împrumutat cuvinte noi, fără ca principiul fundamental al limbei de origină să fie pierdut¹⁾.

e) Că, dacă cele trei dialecte, sau mai bine zis limba Română de azi, are asemănare cu cele cinci limbi neo-latine, de sigur că toate au aceeaș origină—Latina rustică (populară) — și toate s'au dezvoltat pe aceleași unități teritoriale după anumite legi—morfologice și fonetice—în contact cu elementele autoctone și sub influența lor.

f) Că toate cuvintele dialectologice, cari nu'și au origina fie în limba Latină sau a popoarelor conlocuitoare, acele cuvinte trec cu drept legal, ca elemente autoctone ex.: „*Doina*“ în dialectul Daco-Român²⁾.

CAPIT. VI.

SUMARUL—Temeinicia filologilor moderni despre I. Română. Părerile filologice ale diferiților etnografi, cari admit autoctania și admigrațiunea. Amestecul limbilor și savanta teorie a circulațiunei.

Filologii moderni³⁾, au dovedit până la

1) A se vedea: Amestecul limbilor și teoria circulațiunei din punct de vedere filologic, mai departe.

2) A se vedea cuvântul „*Doina*“ mai departe.

3) I. C. Schuller, *Argumentorum pro latinitate linguae*

a nu se mai îndoii nimeni, că limbile neolatine sunt o continuitate a limbei latine, atât ca fond cât și ca forme; că dialectele Daco-Roman, Macedo-Roman și Istrien s'au dezvoltat separat pe unități teritoriale sub diferite influențe; de unde pun în evidență autoctonia neamului Românesc și nu deci o migrațiune în sensul teoriei limbistice a lui Fr. Miklosich ¹⁾ și a vestitei teorii isto-

Valachicae sive Rumunae epicrisis (Sibiu 1831) cestiunea asupra originii și limbei Românilor (Sibiu 1855). (Zur Frage über der Ursprung der Rumänen und ihrer Sprache).

Fr. Diez. Gramatik der romanischen Sprachen I. 63, sgg. Bonn 1836 ediția III 1870, 135, sgg.

Kopitar. Limba Română, Albaneză și Bulgară 1829.

A. Fuchs. Limbile Romane în raport cu latina Halle 1849. (Die romanischen Sprachen in ihren Verhältnis zum Lateinischen).

P. I. Safarik. Slovenske Starozitnosti Praga, 1837. (Slavische Alterthümer—Vechea Slayonă, ediția II (Lipska 1844).

W. Mayer, Grammaire des langues Romaines. Iena 1899).

T. Tamm. Despre origina Românilor, 1891.

A. Budinszky, Die Ausbreitung der lateinischen Sprache über Italien und die Provinzen des römischen Reiches, 1881.

F. G. Mohl, Introduction à la chronologie du latin vulgaire, 1899.

I. L. Pic, Über die Abstammung der Rumänen, 1880, zur rumänisch ungarischen Streitfrage 1886.

I. Jung, începuturile Românilor (Die Anfänge der Rumänien, 1876) Römer und Romanem in den Donauländern 1877 ed. II 1887. Die romanischen Landschaften des römischen Reiches 1891.

1) Elemente Slave în limba Română (Wiena 1861) Despre pribegirea Românilor 1879. Cercetări asupra surselor dialectelor Romane (Wiena 1881—82).

riografe a lui R. Rösler¹⁾, care s'au menționat în istoriografie.

Să rezumăm părerile filologice ale diferiților etnografi, cari admit autoctonia și admigrațiunea.

Thunmann în opera sa: „Cercetări asupra istoriei popoarelor din răsăritul Europei“ (Lipska 1774) are un capitol deosebit despre istoria și limba Albanezilor și Românilor, unde susține că Românii sunt urmașii Tracilor în Peninsula Balcanică și ai Geto-Dacilor în Dacia, prin urmare limba s'a dezvoltat în mod unitar la fiecare și este primul susținător al acestei teze.

Studiile filologice posterioare²⁾ lui Thunmann mențin aceeaș părere, adică continuitatea elementului Daco-Roman în Dacia și prin urmare formarea limbei în mod unitar, de unde rezultă cele trei dialecte de azi. Contrar acestei teorii, care pe temeiul filologic admite admigrațiunea, primul este Sulzer³⁾ susținând că limba română s'a format în p. Balcanică, fiindcă n'are nici

1) Romänische Studien 1871.

2) Slavistul Șafarik; Kopitar; Fr. Diez; W. Meyer; A. Fuchs; I. Iung; T. Tamm; Pits (ungur).

3) Istoria Daciei transalpine (Moldo-Valachia).

un cuvânt Got, Hun, Avar, Gepid, cu care ar fi stat în contact la N. Dunărei, apoi Slavistul Miklosich admite că limba română s'a format prin romanizarea popoarelor Ilirice,—străbunii Albanezilor, și prin invaziunea Hunilor în Peninsula Balcanică, Românii fură separați spre Sud și Nord, de unde azi avem: Macedo-Români și Daco-Români. În opera ¹⁾ sa zice: „Cine cugetă asupra originii poporului Român, limba și istoria îl îndreaptă la țărmlul răsăritean al Adriaticei“.

De părerea lui Sulzer și Miklosich,—admi-grațiunea—sânt toți scriitorii Unguri și Slavi, cari caută să facă din Români niște aventurieri sau că după limbă sânt slavi ²⁾).

Dar să vedem, până unde aserțiunile Sla-viștilor, cari admit limba Română ca Slavă, sau ale Maghiarilor, cari susțin migrațiunea, sânt adevărate, sau părerile lor sânt numai de domeniul teoriei?

Pentru a susține prima teză mă voi servi de principiul amestecului limbistic și teoria circulațiunei ³⁾, iar pentru a doua teză voi

1) Elemente slave în limba română.

2) Rösler (istoric) Réthy filolog; Hunfalvy; Jericek; Wilhelm Tomaschek; A. Cihak, etc.

3) Istoria limbei române și Magnum Etiologicum B. P. Hajdeu.

căută să analizez câteva cuvinte generalizate la Daco-Români fără a se găsi la Macedo-Români, Albanezi și Rumeri.

CAPIT. VII.

SUMARUL—Amestecul primar și secundar, limbă amestecată. Insemnătatea geneologică a amestecului primar. Particularitatea observată de Humboldt la dialectele romanice; proporțiunea amestecului primar numerică și culturală; studiul filologului Lucian Adam și americanului Marsh asupra amestecului limbistic; formațiunea limbei după Lucian Adam și Schuchardt. Bilinguitate și Unilinguitate. Limba

Filologul Max Müller¹⁾ zice că „limbile niciodată nu sânt amestecate“ și că „gramatica și iarăși gramatica este sângele și sufletul limbei“.

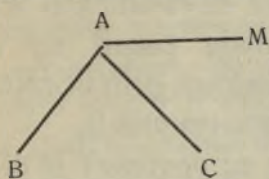
Amestecul între limbi, fie gramatical, fie de altă natură, este de două feluri: *primar* și *secundar*.

Amestecului primar i se datorește nașterea unei noi limbi *din două graiuri diferite ex.: Gallo-Romani; Anglo-Saxoni, Daco-Romani.*

Amestecului secundar i se datorește împrumutul pe care'l face o limbă, fără ca fenomenul să fi fost preces sau să fie în-

1) Oxford 1866—și Magnum Etymologicum, Hașdeu.

soțit de contopirea popoarelor. Graiul A. s'a născut din amestecul graiurilor B. și C., amestecându-se apoi prin împrumut cu graiul M.

Numai amestecul primar, nu și cel secundar, este de o însemnătate geneologică, dovedind continuitatea cea dialectală neîntreruptă; și tot amestecul primar face ca limbisticii să-i atribuim foarte bine particularitatea observată de Humboldt la dialectele romanice: „Noi suntem în stare a urmări diferitele ordine de schimbări pe cari le-a suferit latina în scăderea și disparițiunea ei; sântem în stare a mai adăoga către aceasta amestecul ulterior al elementelor străine; iată edificiul cel descompus pe care s'a reconstruit fiecare din limbile derivate în alt mod; este întocmai ca un copil produs de doi părinți, cu care'l leagă filiațiunea, dar de care'l desparte individualitatea“. Amestecul secundar poate să se înrădăcineze într'o limbă, dar se poate compară cu o modă pe care un popor o ia după timp și o lapadă când se

învechește, dar fără ca prin aceasta să a-tragă după sine vre-o consecință gravă sau durabilă.

Amestecul primar, din contră, face parte din natura limbei în care se ramifică în așa fel, încât în cele mai multe cazuri nu e chip a'l înlătura, fără a distruge prin aceasta întreaga economie a organismului ¹⁾.

Numai acest amestec se operează în diferite proporțiuni de număr și cultură. Un A. poate rezulta din $1\frac{1}{2}$ B + $1\frac{1}{2}$ C, sau din $1\frac{1}{4}$ B. + $\frac{3}{4}$ C, sau din $\frac{1}{3}$ B. + $\frac{2}{3}$ C.; de unde urmează că numărul prea covârșitor sau cultura prea superioară a unuia din cele două amestecuri primare, va decide dominațiunea ex.: ramura Anșilor cu Bulgarii, Romanii cu Galii, Romanii cu Dacii-Tracii-Illirii; Anglo-Saxonii cu Franco-Normanzii, etc.; numai acolo unde două popoare deopotrivă înaintate în cultură, acest fenomen este aproape imposibil de realizat ex.: Roma cucerise Elada și a stăpânit'o în curs de secol, dar nici Grecul n'a devenit latin și nici Latinul grec. Din studiul eminentului limbist francez Lu-

1) B. P. Hașdeu „Cuvinte din bătrâni“ vol. 2.

cian Adam asupra amestecului limbistic la sălbatici și observațiunile americanului Marsh despre limba engleză, urmează că o „limbă amestecată“ rezultă dintr'o îndelungată bilinguitate a unei populațiuni compusă din două neamuri, pe cale de a deveni un singur popor. Fiecare din cele două graiuri se modifică treptat din ce în ce mai mult gravitând către unul, mărindu-se cu modul a-cesta proporțiunea punctelor comune între ambele; și de îndată ce o limbă servește ca mijloc de înțelegere mutuală pentru o comunitate umană, nu poate să nu aibă gramatică, fiindcă ea trebuie cu orice preț să exprime într'un mod, fie cât de neperfect, acele relațiuni, fără care o înțelegere mutuală ar fi imposibilă. Gramatica consistă în forme speciale, în așezarea cuvintelor în fraze, în varietatea intonațiunei și în oricare alte forme, este tot gramatică. Studiile lui Lucian Adam asupra limbilor Creolice și mai ales ale lui Schuchard dau la lumină formațiune de limbă a două graiuri cele mai eterogene și cu atât mai ușor, dacă graiurile sunt omogene, iată câte o gramatică; „Sui generis“. Orcum ar fi graiurile, omogene sau eterogene, recunoaște-

rea provenienței precise a elementelor constitutive într'o „limbă amestecată“ în special a celor gramaticale, este foarte greu. Limbile eterogene produc ceva care nu se mai aseamănă cu nici una din ele și invers, la început bilinguitatea gravitează un timp către unilinguitate, până se formează noul grai comun și de aci o singură expresiune *limba*¹⁾.

Rezultă dar, că numai din formele primitive ale unei limbi, se poate dovedi filiațiunea, adică amestecul primar ex.: francezul *contrée*, italianul *contrada*, derivă din latinul *contra* prin imitațiunea Germanului *Gegend* „țara“ din *Gegen* „contra“²⁾.

CAPIT. VIII.

Teoria circulațiunei din punct de vedere filologic³⁾.

SUMARUL—Circulațiunea în economia politică comparată cu circulațiunea cuvintelor în limbă. Uzarea cuvintelor prin circulațiune. Mișcarea productivă a valorilor. Teoria ecomiștilor Skarbek și Rou din punct de vedere limbistic. Teoria filologului francez Thommerel. Monosilabe și polisilabe.

In economia politică „circulațiunea“ are

1) B. P. Hașdeu, *Magnum Etymologicum*, XXXIV. II. Cum se amestecă limbile?

2) Max Muller.

3) B. P. Hașdeu, *Magnum etymologicum* XLVI. III. In ce consistă fisionomia unei limbi?

două sensuri: un sens obișnuit, adică trecerea unui lucru din posesiune în posesiune sau mai bine, din loc în loc; al doilea, sensul adevărat științific de mișcare productivă a valorilor; tot astfel și în limbistică, circulațiunea se apropie de ambele sensuri.

Ex.: O monedă sau o marfă, iute se șterge, se învechește prin multă circulațiune, trecând din mână în mână sau din loc în loc; tot astfel *în limbistică un cuvânt, o formă gramaticală, o semnificațiune*, sau orice alt element al limbei, se uzează printr'o deasă întrebuințare. Faptul acesta a fost de mult observat; dar a scăpat din vedere limbiștilor un lucru, că întrebuințarea cea deasă nu trebuie să se exercite în totalitatea graiului unui popor ex.: Pentru ca Ioan, Iancu, Ioniță, Ionașcu, Niță, Ionel, Onel, Oană, etc. să devie acțiunea dămerdătoare a câtorva familii din sânul unei națiuni; mai important din punct de vedere limbist este al doilea mod de circulațiune, adică *mișcarea productivă a valorilor*, în virtutea căreia două lucruri identice, reprezintă niște valori disproporționate. (Hașdeu)

Ex.: Din doi x., unul face 50, altul 1 sau zero. Precum în economia politică moneda este mijlocul universal al circulației tuturor bunurilor, tot așa în limbistică, graiul este mijlocul universal de circulație al ideilor. Iată ce zice economistul Skarbek¹⁾: „Să ne închipuim că o piesă de un leu s'a dat în dimineața primei zile de un locuitor unui lăptar în schimbul laptelui; acesta îl întrebuințează imediat să cumpere o materie; că neguțătorul aceiași piesă o dă pe carne, în piață; că vânzătorul de carne, o dă pe consumație într'un magazin de vin; că neguțătorul de vinuri, o trece imediat pentru cumpărat sticle; aci trece în schimbul pâinei; brutarul o trece la consum; că vânzătorul dela consum o lasă fără întrebuințare în cursul zilei viitoare. Diferența serviciilor date de această piesă în cursul celor două zile, este cu totul alta și poate fi exprimată prin țifre, că raportul mișcării de circulație se poate exprima ca 7 : 1; dar piesa în prima zi a funcționat cât 7 lei, pentrucă a făcut 7 cumpărături consecu-

1) Idée générale de la circulation apud Coquelin, Dictionnaire de l'Economie politique. Apud. Hașdeu.

tive, pe când a doua zi n'a funcționat, n'a făcut nici un schimb, întocmai ca neexistând și atunci sub raportul mișcării de producțiune a valorilor se poate exprima ca 7: 0". Un alt economist ¹⁾ observă: „Cu cât o monedă trece mai des din mână în mână, cu atât mai multe bunuri și servicii se poate procura cu ea și cu atât mai puțin numerar se va cere pentru întreaga circulațiune dintr'o țară²⁾).

Această comparație ne servește și în limbistică, că din două lucruri limbistice de o valoare intrensecă identică, unul poate avea o valoare utilă înzecită și chiar însutită decât celalt; adică graiul poporului circula de zece, de o sută de ori mai mult în aceiaș unitate de timp.

Thommerel—filolog francez — a căutat

1) Rou, Curs de economie politică. Apud Hașdeu.

2) Aci se citează un episod militar, în timpul unui asediu, că comandantul nu dispunea decât de 7000 florini, care-i ajungea d'abia o săptămână, a susținut totuși asediul 7 săptămâni, plătind regulat soldaților, cari cheltuiau bani la cantine, iar cantinierii împrumutau mereu acești bani comandamentului. Cu chipul acesta 7000 florini au reprezentat prin circulație 49.000 ca valoare. Apud Hașdeu.

să analizeze fuziunea limbei franco-normande și anglo-sacsonice și să arate după proveniență cele 4000 cuvinte din Dicționarul englezului Roberston; de unde a rezultat că limba engleză posedă 13.000 cuvinte germanice și 30.000 romanice; dar un Dicționar este o statistică a limbei¹⁾ și în loc ca Thommerel să analizeze un Dicționar, unde cuvintele întrebuițate odată pe an sau niciodată, alături cu cele întrebuițate în toate zilele și emineutele, ar fi făcut mult mai bine să analizeze un text al Folklorului englez și atunci s'ar fi încredințat acolo, că toate vorbele de origină germanică, circulă de zeci, sută ori mai mult ca cele romanice, prin urmare cele 13.000 cuvinte de origină germanică reprezintă o utilitate rațională de 10, 100 ori mai mare decât cele romanisme.

Prin circulație cuvintele germane s'au ros, tocit, așa că ele au devenit mici monosilabe, pe când romanismele nu s'au ros, sunt mai toate polisilabe.

3) Steintal, Prescurtare de filologie. Apud Hașdeu.

CAPIT. IX.

SUMARUL—Cihac și vestitul său dicționar al etimologiei Daco-Române; funcționarea dialectului Daco-Român, ca o cantitate neglijabilă, întărind teoriile Slaviștilor. Netemeinicia glosarului Cihac, răsturnat de studiile Folklorului românesc, aplicând teoria circulațiunei cuvintelor. Originea unui popor se găsește în sufletul său, Folklorul unei națiuni ca depozit al formelor limbei cristalizate. Teoria circulației de Hașdeu.

Să revenim acum la limba română, aceeași greșală întocmai ca Thommerel, comise și Cihac — dar mai mare — în Dicționarul¹⁾ său cu privire la limba Română, unde zice: „Elementul latin al limbei Române nu reprezintă azi decât $\frac{1}{5}$ din vocabularul său, pe când elementul Slav reprezintă $\frac{2}{5}$, $\frac{1}{5}$ sunt elemente turcești și $\frac{1}{5}$ elemente eterogene, deci după Cihac limba Română pare a fi slavă, întărind și mai bine teoria Slaviștilor.²⁾”

1) A. Cihac. Dictionaire d'étymologie Daco-Romane 1870—1880, apud. Hașdeu Etym. Magnum Rom.

2) In 1870, Cihac publică un „Dictionaire d'étymologie Daco-Romane“ în care se coprind toate vorbele noastre de origină latină; după 10 ani, publică un al II-lea volum, care coprinde cuvintele noastre de origină străină. Este scris cu multă metodă științifică, arată pe lângă glosarul

Dar pentru ca să arătăm că glossarul lui Cihac precum și aserțiunile filologilor slăvi, nu sunt întemeiate pe date precise, vom analiza, după Hașdeu o poezie a folklorului românesc, culeasă dintr'o regiune¹⁾ unde influența slavă și turcească a fost de secol, această regiune este Dobrogea de azi.

Iată o doină dobrogeană luată din gura poporului, la fața locului.

Vara vine, iarna trece,
N'am cu cine mai petrece;
Și cu cine am avut,
Vai de mine l'am perdut!
L'a mâncat negru pământ,
La biserică 'n mormânt!

nostru și pe cel al limbilor neolatine. Păcătuește însă că nu ține seamă de dialectele române (în special de cel macedonean (și de cuvintele vechi ale limbei. Mai are multe greșeli etimologice, analizând fals origina cuvintelor. Nu coprinde toate cuvintele limbei și faptul acesta îl descompletează. Cihac slavonizează latinismele; pe când lexiconul din Budla (1825) lucrat de Clain și Petru Maior, și cel din 1871 „Dicționarul limbei Române“ lucrat de Laurin și Maxim, latinizează slavonismele.

1) T. Burada. O călătorie în Dobrogea 1880, pag. 210 apud. Hașdeu Etym. Magnum Rom.

Dacă căutăm în vol. I „Elemente latine“ al lui Cihac găsim etimologicește următoarea analiză:

<u>Românește</u>		<u>Latinește</u>
· Vara	. . .	ver, veris
vine	. . .	venio
iarna	. . .	hibernum
trece	. . .	trajicio
nu	. . .	non
am	, . .	habeo
cu	. . .	cum
cine	. . .	quinam
mai	. . .	magis
petrece	. . .	pertrajicio
și	. . .	sic
vai	. . .	vae
de	. . .	de
el	. . .	ille
perd	. . .	perdo
mânc	. . .	manduco
negru	. . .	nigrum
pământ	. . .	pavimentum
la	. . .	„un / eufonic, pus înaintea prepozițiuni a = ad“
biserică	. . .	basilica

în . . . in
 mormânt. . . monumentum
 mine . . . italicul *mene*

Câte cuvinte atâtea latinisme, atunci cum rămâne dicționarul lui Cihac? în care zice că românismele sunt egale cu turcismele și slavonismele sunt îndoit mai multe. În doina de mai sus: nu sînt nici unul, cum se face, unde să căutăm adevărul? Iată, unde-l găsim: în circulațiunea cuvintelor vi-tale poporului Român; da, nu tăgăduim, că ar fi o erezie, să admitem că în limba română, nu sunt slavisme, turcisme, gre-cisme, etc., dar aceste împrumuturi rămân ca vechituri în limba românilor, n'au va-loare în circulațiune; adică în limbagiul po-porului, le păstrăm pe alocurea ca relique; în limbistică întocmai ca în economia po-litică trebuie să avem în vedere, nu unita-tea brută, ci valoarea de circulațiunea a cuvintelor unei limbi.

Pentru a ne convinge și mai mult, să mai analizăm un bocet cules tot din Do-brogea¹⁾, unde sînt destule cuvinte neo-latine:

1) T. Burada. O călătorie în Dobrogea 1880, pag. 265. apud Hașdeu.

„*Drăguțul* meu bărbățel,
Drăguțul meu sufletețel,
 Când ți-a venit dorul
 Să iai *drumușorul*,
 Să-mi stingi focușorul?
 Astă primăvară,
 Când eșai afară
 În răvărsatul *zorilor*,
 În cântatul pasărilor,
 În șuerul vânturilor,
Plugușorul injugai,
 Neagră *brazdă* răsturnai,
 Ța plevan
 Și *hăis* joian,
 Hai cu tata, nu vă dați
 Și la greu nu mă lăsați,
Brazda toată o răsturnați!
 Eu când te auzeam,
 Cu gură nu *grăiam*,
 Mă luam, mă sculam
 Și'n *grădină* mă duceam,
 Floricele semănam,
 Să le poarte fetele,
 Fetele, *nevestele*.
 Florițe au înflorit,
 Bărbatul mi-a putrezit!
 Timpul *coasei* c'a sosit
 Și la câmp când am eșit,
 Pe *răzoare* m'am uitat,
 Sufletețul mi-am strigat:
 Spune-mi *dragă*, un cuvânt
 Să pot trăi pe pământ!
 Am rămas fără de sprijin
 Singurică fără de razim!
 Valuri mari mă *'nvăluiesc*,
 N'am cum să mă sprijinesc.
 Bătută-s de *gânduri*,
 Ca vântul de dealuri,
 Ca apa de maluri.

Din totalul cuvintelor acestui bocet de 155 cuvinte, am subliniat numai pe cele străine — slavone — grecești sau de altă origină numai douăzeci-și-nouă la număr, de unde rezultă raportul 155:29, și deci, cuvinte latine sunt de 5 ori mai multe de cât cele străine și dacă se va cerceta bine de cititor întregul bocet ¹⁾ va găsi că din 155 cuvinte numai 29 sunt străine și nici un turcism, deși culegerea este din Dobrogea; apoi în tot bocetul se mai găsesc 7 cuvinte subliniate, care după derivație nu se găsesc în nici o limbă și pe care trebuie a le presupune autoctone — Dace sau de altă origină — ex.: dealuri, maluri, sprijin, strigăt, etc.

Origina unui neam, nu trebuie căutat a-iurea, se găsește isvorul său în altă parte de cum au crezut până acum Slaviștii și röslerienii și acea parte ascunsă este sufletul națiunii; sunt gândirile de veselie și restrîște, -- producțiuni sufletești -- sunt vorbirile populare într'un cuvânt: Folkloristica; numai ea este odorul cel mai scump,

1) T. Burada. O călătorie în Dobrogea 1880, pag. 265. apud Hașdeu.

care se transmite din generație în generație pentru a ne oglândi sursa națioanală.

Folklorul unei națiuni este depozitul primar cristalizat, de unde se poate deduce valoarea de circulațiune a cuvintelor unei limbi, pe când în limba literară cestiunea se schimbă, peste depozitul primar cristalizat se depune un strat secundar; cu alte cuvinte limba literară este influențată de elemente streine la modă, cu o valoare de circulațiune oarecare. Din cele arătate până aci pe terenul limbistic, rămâne sau nu în picioare teoria slavistă sau etimologia lui Cihac? Fiecare analizând mai departe i se rezervă dreptul să aprecieze!

CAPIT. X.

SUMARUL—Limba populară latină nu putea dispărea dela Români cu toate influențele, cu care a venit în contact. Teoria Slavistă neîntemeiată. Limba Română se mai găsește și scrisă în corespondențele Domnilor cu Apusul, pe monumente, pe cărți vechi. Numeratiunea Română, rămasă pe răboaje Secol. XVII începe cu tipărituri latine.

O întrebare. Dispărut'a limba latină (rustică) din sufletul poporului Daco-Român în decursul timpului pentru ca slaviștii și

röslerienii să poată susține antefiliațiunea noastră? Răspundem că nu, dat fiind că de și venind în atingere cu Slavii timp îndelungat și epoca noastră istorică din secolul XII—XVII pare cu totul Slavonă, dar nu putem susține contrariul; limba Slavonă o fi fost vorbită și scrisă în biserici sub presiunea credinței religioase corespunzătoare epocii; poporul nu putea s'o înțeleagă n'o putea asimilă sufletul său și n'avea putere de asimilare față de o populație în sângele căreia eră inoculată latina; admitem că slavona era limba clasei culte, dar în ce proporție sta în acel timp clasa cultă față de popor? azi se poate spune că proporția este $1^{00}/_{00}$, în trecutul depărtat, de și nu ne putem pronunța cu oarecare exactitate, neavând statistice, dar putem deduce cifre neglijabile, prin urmare crez că nu mă pot înșelă ca să admit ca slavona, cu care jubilează azi teoria filologilor Slavi pentru Daco-Români că au fost o cantitate neglijabilă, căci dacă se vorbea și sciea limba slavonă de tot poporul, atunci cum azi ne-am mai adus aminte să vorbim și scie latina după atâtea secolii uitată? faptul acesta rămâne

să ni-l probeze urmașii Slaviștilor și Humfalviștilor ; noi ne mulțumim să arătăm după cum am analizat mai înainte și din cele ce urmează, că limba latină la Daco-Români n'a dispărut și după introducerea limbi slavone în biserici.

Se mai găsește: — exclusiv poporul — în cancelariile domnești, fiindcă allăm corespondențe domnești cu alte state, în latinește, apoi Roma n'a încetat să-și trimită misionari în Țările Române a căror activitate erea dezvoltată în limba latină și cari se ocupau cu educația copiilor prin casele boerești, unde vrând nevrând introducea alfabetul latinesc. Sânt atâtea hrisoave bisericesti, unde Domnii subscriau în latinește, ex. :

Reprezentantul Român la conciliul dela Florența 1438—39, „*Arhipraesbiter Constantinus et Vicarius Moldoblachensis sub scripsit*“.

Petru Șchiopul pe la finele secol. XVI se subscrie în latinește în corespondența sa cu Papa ; Nestor Ureche (1612) se iscălește în latinește, scriind și adresa tot latinește ; de la Ilinca, fata lui Pătrașcu

Vodă, avem două scrieri românești cu litere latine dela 1660; la 1672 aflăm pe I. Grigore Ghica subscris latinește; mai găsim pe monumente scrise și cărți vechi diferite însemnări cu litere latine de prin secol. XVII. Mitropolitul Atanasie într'o petiție către Papa se subscie în românește și latinește (1701)¹⁾.

Dar poporul în creerul său a ținut până azi pe răvașe (răboaje) numerațiunea romană veche, rezultă dar că nici clasa cultă nu părăsise cu totul scrierea cu litere latine, de care trebuie să ținem seama că era limba oficială internațională, cu atât mai mult poporul. În secol. XVII începură tipărituri cu litere latine, de care nu ne ocupăm, numai trebuie reținut că la 1650, arhiepiscopul catolic Șaimirovici de la Okrida, a scris asupra limbei românești cu litere latine și o găsim la istoricul Dalmat Lucius²⁾.

1) Istoria limbii și literaturii Române, curs predat la Șc. Sup. de Răsboiu de D-nii M. Dragomirescu și N. Hodoș 1907—08.

2) Idem, idem.

Teoria lui Rösler din punct de vedere limbistic.

SUMARUL—Teoria lui Rösler susținută pe două considerațiuni filologice. Poporul Got în istoriografie. Teoria Slavistului Schaffarik. Toponimia regiunii Daco-Romane. Care este evenimentul istoric al migrațiunii popoarelor din Peninsula Balcanică? Istoriografia dă numai invaziunea otomană din secol. XIV. Bazele Principatelor se pun prin migrațiunea dela N. spre Sud.

Rösler ¹⁾ își susține părerea pe două considerațiuni filologice :

1) Asemănarea între limba română și albaneză,

2) Lipsa de elemente Gotice în limba română ²⁾.

Că, asemănare între românii din Dacia și albanezi ³⁾ din punct de vedere limbistic este prea posibilă, dat fiind substratul Traco-Illyro-Dac peste care se suprapuse stratul Roman și limba evoluează pe aceeași

1) Romänische Studien. Susține că Românii s'au înaintat în Dacia pe la 1200, este cel mai mare susținător al migrațiunii Daco-Românilor ca veniți din Peninsula Balcanică. Apud Onciul.

2) Hasdeu. Istoria critică, pag. 289.

3) Hasdeu. Cine sunt Albanezii ?

unitate teritorială, dezvoltându-se independent în timp și spațiu sub influențele conlocuitoare și constituind azi cele trei dialecte.

Că, elemente Gotice nu sunt în dialectul Daco-Român fiindcă Goții niciodată n'au fost în atingere cu Daco-Românii, după cum ne probează istoriografia ¹⁾; regiunea ocupată de ei a fost între Prut și Nistru, (Basarabia) și în Dacia sudică au făcut numai incursiuni, fără a ne lăsa vre-o urmă.

Istoriografia ²⁾ ne arată că Goții invadară în Peninsula Balcanică, atrași de bogățiile grecești și unde se fixară 130 ani ³⁾, (403—535). Atunci cum rămâne cu teoria rosleriană și hunfalvistică, că Daco-Românii venira de la sud și în limbă nu sunt urme Gotice, când trăiră cu ei? las la aprecierea cititorului.

O altă dovadă, care răstoarnă teoria maghiară este slavistul Schaffarik⁴⁾, care ob-

1) Ptolomeu Tab. Peuntigeriană, Idatius, Jornandes. Apud Hașdeu.

2) Jornandes.

3) Hahn. Studii asupra Albanezilor.

4) Slowenski Stariki (Hașdeu Ist. critică pag. 305).

servă, că cele mai multe gotisme sunt în limba—dialectul bulgar și cel vechiu sârbesc, adică tocmai slavii din stânga Dunărei cu care conlocuiră.

O altă dovadă care pledează contra migrațiunei Daco-Românilor, este toponimia regiunii Daco-Române, 'și-ar putea cineva închipui, că după o trecere de zece secolii, Daco-Românii să-și fi mai adus aminte vechia toponimie a Daciei? Faptul s'ar a-deverî pe deplin, când la N. Dunărei am aveà toponimia din p. Balcanică, dar acest lucru nu există.

De unde și-ar fi însușit Daco-Românii, numirea orașelor; castrelor, legiunilor; Tro-paeum Trajani; vallum; râuri, etc.? Apoi, care a fost evenimeñtul istoric determinat, în urma unei cauze, care să hotărască o emigrare a popoarelor din p. Balcanică la N. Dunărei? rămâne a se aprecia.

Istoriografia ne dovedește, că în afară de popoarele preistorice (Pelasgi) și Persii sub Dariu, nici nu se mai pomenește vre-o invazie peste canalul Hellespontului, decât prin sec. XIV, când apar Turcii și lovesc Imperiul Bizantin (1311), pe de altă parte ne este dat cu

certitudine, că Daco-Romanii pun primele baze Valachii și Moldovi scoborând dela N. spre S. în urma unor cauze mai mult religioase¹⁾.

CAPIT. XII.

SUMARUL—Teoriile maghiare și slaviste răsturnate de câteva cuvinte generalizate numai la Daco-Romani. „Doina“ „Frunză verde“ analiza lor din punct de vedere autoctonic. „Basarabă“. Elementele Daco-Române din Sardinia și proveniența lor.

Analiza câtorva cuvinte generalizate numai la Daco-Români se vor vedea voluminoasele opere a lui Rösler și P. Hunfalvy ca simple teorii fără temei științific.

a) Cuvântul „Doina„²⁾ întrupează la Daco-Români toate producțiunile sufletești; dacă Vlahii au reemigrat după zece secolii din Balcani și Rodop, unde s'au format ca națiuni, unde au trecut prin timpuri de bucurie și restriște, unde și-au manifestat clipele vesele sau triste, de ce azi Românii Macedoneni și Albanezi nu cunosc acest

1) Toate popoarele barbare, ne arată istoriografia că au invadat dela N. spre S. în p. Balcanică și deci ar fi împins populațiunile spre Pind, nu invers; dacă ar fi invadat peste Hélespont, cu greu s'ar mai putea argumenta admigrațiunea de peste Dunăre.

2) Hașdeu, Columna lui Traian No. 10, 12. 1882.

termen general al expresiunilor sufletești? Ei îi zic cântec, noi doină; cine n'aude azi în gura poporului: Doina Oltului Doina, Moldovei, Ardealului sau Bucovinei?; nu este acesta un argument destul de tare, care susține continuitatea Daco-Românilor? De ce n'a rămas cel puțin în gura Bulgarilor dela Geto-Traci, după cum admite Rösler, pe care ei o numesc: „*piasnâi narodnâi*“ (cântece populare) dar nici la Albanezi nu există după cum am zice în dialectul Traco-Illyr; rezultă dar că cuvântul „Doină“¹⁾ l'am moștenit din dia-

1) *Origina cuvântului „Doină“*. D. Cantemir în „*Descriptio Moldaviae*“ ipotetec admite că Dacii numiau pe zeul Marte sau Bellona prin cuvântul Doina și caracterizează pe Moldoveni, că la cântecele de războiu le ziceau „Doine“, dar nu argumentează cu nimic pozitiv. P. Maior crede că Doina vine dela grecescul „din“ sau „dan“ Jupiter, dar nu se pot adeveri fonetic sau istoric. Boerul Malinescu admite trei soluțiuni: „Donativum“, „Danubium“ sau „Diana“. Heliade o deduce din: „Diana-oda“, dar între „Diana-oda“ și Dina e slabă asemănare, că nici un folklor nu are înțeles de vânătoare, ca să adore pe Diana. Laurian și Maxim și apoi Aron Densușeanu cred că derivă din „deleo și dölina“ și zic că Doina e cuvântul de jale al Românului. Hașdeu zice din doleo nu poate derivă decât „dor“, „Dorin și Dorina“. Cihac derivă doina din slavul „*dwoinitza*“ = fluer dublu. Hașdeu îi arată origina definitivă și zice: Doina în sulletul românesc are o îndoită formă: „doină“ și „dină“, în Ardeal i se zice „daină“ identic cu „doină“. În limba zedică cuvântul „*da-îni*“ „doină“ însemnează lege. Persanul „din“ și armenescul „den“ însemnează religiuine. Intre lege, religiuine și vers, este o veche legătură. Aristoteles spune, că în ve-

lectul Dac, e de origină dacică și s'a păstrat ca moștenire din suflet în suflet la Daco-Români, cari au continuat a trăi în Dacia și faptul acesta răstoarnă teoriile istoriografice maghiare pe cale filologică.

La noi azi auzim, că dăinuește—durează de mult timp — b) „Frunză verde“!...¹⁾.

Un alt cuvânt generalizat în limba și sufletul Daco-Românilor, este „Frunză verde“ cu care încep toate doinele noastre. Să analizăm puțin trecutul și sufletul poporului Daco-Român, pentru ca să dovedim însemnătatea și cauza pentru care Românul dela N. Dunărei, începe doina sa cu „Frunză verde“.

Se cunoaște din istoriografie, că la anul 274 p. Cr. legiunile romane și parte din Daco-Romani, — probabil familiile mai de seamă și funcționarii Imperiului — părăsiră

chime, evenimentele istorice, legile civile sau religioase se povesteau în versuri.

Trubadurii Agatirșilor recitau legile în versuri. Dar zencilul „dieni“ și lituanul „daină“ este și cântec tradițional. *Hașdeu* sprijinindu-se pe filologul Weber, alătură la derivațiunile de mai sus și cuvântul „dhaîni“, cel mai vechi din cântările vedice, derivat din rădăcina „dhi“=a cugetă; zencilul „di“=a vedeă. Noi avem a dăinui= a dură de mult timp. Conf. D-lui Delavrancea, calendarul Minervi 1903.

1) N. I. Apostolescu. Studii, literatură, estetică, filologie I-a serie 1904.

Dacia din cauza năvălirilor barbare pornite din N. E.

O parte din Daco-Romani — agricultori, păstori, etc. — legați de pământul Daciei prin suvenirurile moștenite din tată în fiu, nu putură să'și părăsească căminul cel scump¹⁾ și rămaseră în furia oardelor barbare. Năvala ținù sute de ani, munții și pădurile le-au fost locuința, unde strămoșii noștri au plămădit neamul de azi.

În mijlocul codrului verde, în peșterile munților sălbatici, și-au petrecut viața românii din secolul III—XI. Natura vie, acolo unde viețuiește stejarul, paltinul, bradul, fagul, etc. îi era prietenul cel mai de aproape, pe care'l adoră și numai freamătul frunzelor și murmurul isvoarelor îi îndulcește viața.

„Frunză verde“ a fost și este pentru român, preludiul oricărui cântec poporan, căci este Muza, către care se adresează el, pe care o invoacă pentru a putea cânta. Codrul îi este cel mai bun prieten căci, „Codru-i frate cu Românul.....“ și în nici o parte

1) Probă este și azi, că românul nu este o fire de aventurier; se duce, umblă, dar tot și aduce aminte de căminul său, unde se reîntoarce.

nu-i merge bine Românului departe de codru,
Poezia poporană o spune:

Până eram pe sub codru
Eram roșu ca și măru,
Iar de când m'am dat cu țara,
Gălbenit'am ca și ceara¹).

Invocarea naturii înconjurătoare de către Român pentru a-și manifesta sentimentele psihologice, este o moștenire dela Romani. Este o strânsă legătură și iată cum: Romanii invocau muzele ca divinități ale naturii impresionabile; Românul invoacă „Frunza verde“ a codrului, ceea ce-l impresionează în tot momentul, freamățul frunzii, prevestea ceva, sugesionează sufletul și în ochii lui se transforma în divinitate.—Muza.—

Iată ce zice Alexandri: „Frunza verde“ ce înseamnă cântecele poporale, servă tot deodată de caracteristică cântecului.

Astfel, când subiectul este eroic, când el coprinde laptele unui viteaz, poetul alege frunzele de arbori, sau de flori ce se potrivesc cu puterea și tinerețea, precum: frunza de stejar, frunza de brad, bujor,

1) G. I. Bibicescu. Poezii poporane din Transilvania pag. 165.

căci voinicii baladelor sânt înalți ca bradul, tari ca stejarul, rumeni ca bujorul. Cântecele de iubire se încep cu frunzele de lăcrămioară, de sulcină, de busioc, pentru că aceste flori după credința poporului, are o menire fermăcătoare. — Când e cântecul de durere, sau de moarte, el preferă frunzele de mărăcine, mohor, etc. In legende și balade, unde figurează copile frumoase, acestea sunt întovărășite de cele mai gingașe flori ale câmpiilor, poetul le încunună cu ghirlande mirositoare de frunze de viorele, de trandafiri, de micșunele, etc¹⁾.

Felul unei frunze caracterizează doina ex. Amarul pelin caracterizează pe cei înstrăinați.

„Frunză verde de pelin
 „Tu străină, eu străin,
 „Amândoi ne potrivim,
 „Hai în codru să trăim“.

Un voinic cântă: „Frunză verde șupte brazi
 „Fost'am noi vre-o șapte frați, etc.

Un cântec de amor zice: „Frunză verde foi, de foi,
 „Vălvăe lumea de noi,
 „Că ne iubim amândoi, etc.

1) *Alexandri*. Poezii populare 1867 citat de Hașdeu, Ist. critică t. II, pag. 70.

„Frunza verde“ n'a pierit și niciodată nu va peri din inima și sufletul Românului. Materialul nostru folkloristic ne probează îndeajuns, că „Frunză verde“ a fost, este și va fi la Români și tocmai acest fapt ne interesează din punct de vedere limbistic și etnopsihologic, că pe când frunza verde apare pretutindeni, în Banat, Basarabia, Transilvania și în Țara Românească; la Macedo-Români nu apare aproape de loc. În materialurile folkloristice culese dela Aromâni¹⁾, nu găsim decât o poezie începătoare cu frunză verde și numai *una* și cu toată probabilitatea importată din Țara Românească.

Frunză verde de secară,
 Es fetele afară.
 Și eu sârmana de mine
 Șed închisă ca'n grădină
 Toți voinicii se duc și vin,
 Și-al meu bătut de soartă nu se vede,
 Dela pustiile lui Colachi; etc.

Invocarea frunzei verde, nu este un argument destul de puternic întocmi ca „Doina„, pentru ca să răstoarne teoria lui

1) *G. Gr. Tocilescu*. Materialuri folkloristice vol. II culese de *P. Papahagi*, etc.

Rösler? Dacă, cum am arătat, Daco-Românii, trăiră în Balcani alături cu Macedo-Românii zece secole, cum se face că ei uitară așa repede invocarea frunzei verde, de se găsește numai într'un singur și mic cântec aromân? Nu sunt acestea destule indicii că Daco-Românii n'au părăsit Dacia?

c) „**Basaraba**“¹⁾ este de asemenea un cuvânt destul de puternic pentru neamul românesc din Dacia spre a susține autoctonia. De ce nu se găsește această numire la Macedo-Români și numai la Daco-Români? Probă evidentă, că Daco-Românii au trăit și s'au desvoltat pe o altă unitate teritorială, decât Macedo-Românii—Dacia.—.

În rezumat: Studiile filologice asupra limbei și psihologiei Românilor, făcute cu o dreaptă judecată, ne dovedește îndeajuns autoctonia și limitează pentru totdeauna teoriile ante-române. Asemenea studii azi se fac la Sorbona²⁾ și Lipska³⁾.

1) Hașdeu. *Magnum Etymologicum Rom.* vol. III Coloana 2540.

2) Mario Roques. *Études sur les langues vivantes orientales.*

3) Weigand. *Studii filologica asupra limbei române.*

Elemente Daco-Române se găsesc azi în Sardinia¹⁾ și credem că colonii Daco-Romane să se fi transportat în acea insulă pe timpul dominațiunii Romane, cum de exemplu cele din Noric, Britania, Galia, Macedonia, Judeea, etc.

CAPIT. XIII.

SUMARUL.—Studiile filologice asupra limbei române la Seminarul filologic dela Lipska. Limba română ca fond este grea de studiat și pentru un neaoș Român autocton. Unele părțile nu ne poate schimba origina limbi. Studiile Comitetului d'Hauterive asupra limbei Moldovenilor la 1787. Limba Moldoveană e cea mai curată latină, dintre limbile neo-latine.

Fiindcă este vorba de studiul limbei, crez de folos să arătăm studiile asupra limbei române la Lipska, întreprinse de savantul filolog al timpului prezent²⁾. Studiile filologice asupra dialectologiei române sunt pline de erori gramaticale; prea adesea înțelesul formelor este cu totul altfel de cum este firea limbei române și este natural lucru, că un strein orcât de savant ar fi, nu poate cunoaște formele intime ale limbei

1) Meyer Lübke urmașul filologului Diez.

2) A se vedea art. D-lui Filipide din viața românească No. 10, 11, 12, 1909 și No. 1 din 1910. Un specialist român la Lipska, și-l crez de mult interes a fi studiat de tot românul iubitor de limba sa.

unui popor; scapă prea de multe ori unui erudit indigen, ce să zicem de un erudit străin?, firește să fie cât se poate de nepărtinitor, când se fac asemenea studii. „Cursul de gramatică al limbei Române“ publicat în 1903 Leiptzig o fi practic, credem pentru alții, dar numai pentru Români nu, căci își strică limba și sucește gândirea, ca să pătrună sensul propozițiunii sau frazei. Articolul și numai articolul, este părerea eruditului savant, că ne-ar înrudi cu Bulgarii sau Turcii! De ce n'am admite indulgența unui profan să se exprime orcât de simplu și să zică: aceste mici particule n'ar da vieață unor dialecte sau a unuia singur, impus de oarecari factori proprii felului de a fi al unei națiuni?

De ce să n'admitem și noi, că germana ar fi din aceeaș sursă cu franceza, italiana, greceasca, fiindcă aceste particule se antepun? Ar fi oare de admis o asemenea părere?

Pentru Români, crez, niciodată și cei cari doresc a cunoaște limba română în toate măruntaele ei, ca forme și fond authton, lucru nu e ușor și trebuie să-și pue

judecata la o mare contribuție nepărtinitoare, căci numai în sensul acesta știința devine pozitivă și apreciată¹⁾.

Iată ce zice Comitele d'Hauterive, Secretarul lui Alexandru Mavrocordat (Firarul în memoriul său asupra Stărei Moldovei la 1787²⁾, prezentat lui Alexandru Vodă Ipsilante: „Limba italienească, cea spaniolească, nu sunt mai latinești decât graiul Moldoveanului“. (Pag. 79 Cap. II, Despre popor). La pag 277 tabela 4, arată legătura între limba franceză, italiană, spaniolă și moldovenească, comparată cu latina, exemple:

<u>latin.</u>	<u>franțuzește</u>	<u>ital.</u>	<u>spaniol</u>	<u>moldov.</u>
vinum	vin	vin	vino	vin
anum	an	anno	ano	an etc.

Tabela 6 pag. 279; dovedește, că limba moldovenească, nu se derivă din limbele

1) Analiza D-lui profesor Filipide publicată în Revista „Vieța Românească“ 1910—11 „Un specialist român la Lipska“ este de mare folos; cine dorește să aprecieze studiile savantului filolog, asupra limbei române, va vedea studiul critic al D-lui profesor Filipide și se va convinge pe deplin.

2) Edițiunea Academiei Române 1902, Cine a locuit între Români a putut să le cunoască mai bine graiul și să-l aprecieze sub forma sa dialectologică, să dovedească că Românul nu poate fi Slav după oarecari particule tolerate. A se vedea capit. II, Comitele Hauterive. Despre unele obiceiuri pag. 251 și următoarele.

neolatine de azi, ci din latinește, că nu se găsesc în cele trei limbi, exemple:

latin

ovis

nemo

furari

quo mergis?

ve mihi!

moldovenește

oae

nimeni

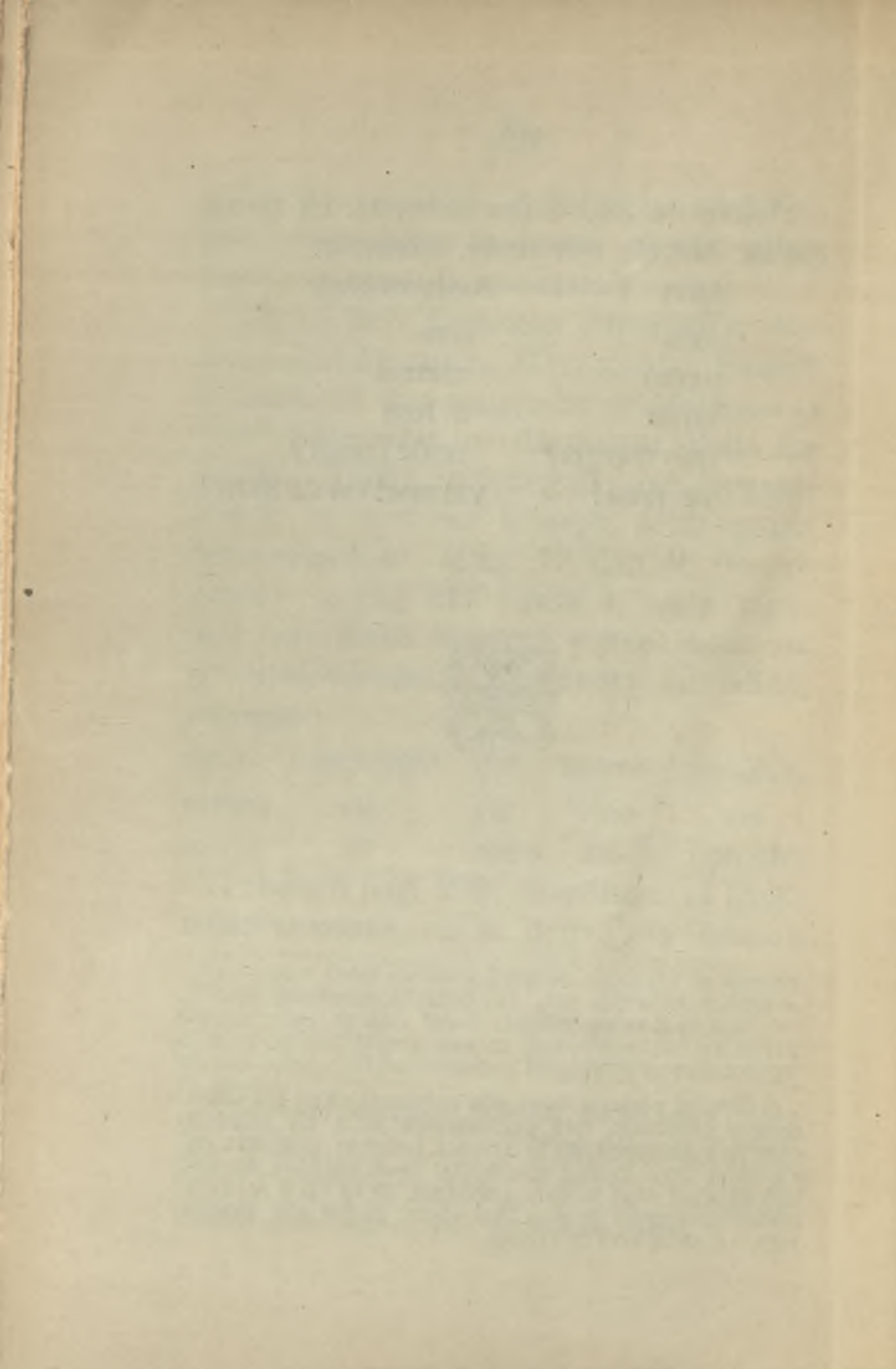
a fura

unde mergi?

vai mie! vai de mine!

3) Studiul părții a doua m'a îndemnat să'mi fac unele rezerve personale, fără pretențiunea de a nu putea fi contrazis de specialiști în această materie; neapărat, nu s'a putut desvolta mai aprofundat unele părți, fie din cauză că n'am avut isvoare suficiente, fie că ași fi ieșit din cadrul subiectului propus. Am căutat părțile mai principale, ca să le scot la iveală.

PARTEA III-a

Studiu Etnografico-Statistic asupra
Românilor din Europa.

CAPIT. I.

SUMARUL—Gruparea Românilor din orientul Europei și grupările răslețe din Balcani, Istria și Moravia. Supraviețuirea Neamului Românesc prin limbă. Analiza Statisticilor asupra Românilor din Austro-Ungaria și Turcia. Comparațiuni între statisticele vechi și noi. Stabilirea numerică a Neamului Românesc din toate regiunile locuite de Români. Tabele relative. Comparația suprafețelor terestre cu datele statistice. Tabelă relativă. Tabela generală de țifra aproximativă a Neamului Românesc. Tabelă de țifra Românilor, care grăesc românește azi. Românii din Asia Mică, Siria, Egipt, Turkestan, Argentina și Statele-Unite.

In orientul Europei se găsește azi o grupă compactă și altele răslețe mai mici, formate toate dintr'un neam, care după datele unor etnografi pare ceva nedefinită originilor, dar ceiace le confirmă până la evidență azi neamul, fiind unul și același po-

por este numai — limba — cu deosebiri, fie ele provenite din cauza prea marelui spațiu de timp și loc al separațiunii unii de alții; fie din contactul ce au avut cu diferite naționalități în mijlocul cărora trăiesc; fie că și-au amestecat limba prin împrumutări de cuvinte noi; fie din cauza influențelor de origină, după gradul de romanizare, al celor destinați să colonizeze noile pământuri cucerite — fero ignique — de poporul Roman.

Oricare ar fi fost factorul, care sub influența sa a adus deosebirile, fondul limbii la toate grupele este același și deci neamul rămâne după limbă unul și același — **Neamul Românesc** — supra-viețuitor azi.

Admigațiune sau emigrațiune, teorii mitice susținute de diletanți în cursul secolilor trecuți, neputând susține documentat părerile lor, un fapt rămâne azi bine precizat: este principiul similar al limbii unic, ceiace dovedește că în timp se vorbea aceeași limbă dela Tissa până la Nistru și spre S. până în Pind și origina spre W. erea peste Adriatica, **Roma**. Azi aceste

grupări etnice se prezintă întocmai ca niște insule în mijlocul unui Ocean și se pare că natura însăși le-a separat prin așa obstacole, ca să nu mai formeze nici un tot vre-o dată, dar trebuie să ținem seamă de un lucru, că tot natura este acel factor nestrămutabil, care în timp aduce fundul Oceanului la suprafață, scoate la iveală alte insule, pe altele le afundă și formează un uscat mai mare sau mai mic, tot așa se pare azi, că după principiul naționalităților de mult îndeplinit în Occident, se va realiza și în bătrânul orient european cu neamul Românesc, ca să formeze un tot la un loc — o insulă — un neam Românesc compact — cel puțin cei mai apropiați — fără alte obstacole etnice.

Dacă analizăm neamul Românesc de azi viețuitor în Europa ca număr — vedem că toate statisticile popoarelor conlocuitoare sunt tendențioase, unele par a se apropia de adevărul etnic, altele caută să-l micșoreze, și deci neamul Românesc ca număr va fi totdeauna aproximativ — bineînțeles exclusiv Regatul.—Statisticile puțin precise le avem pentru mozaicul popoarelor

din Peninsula Balcanică, fiindcă etnografii și statisticii, au admis ca bun numărul dat de recensământul popoarelor conlocuitoare, cari toate caută să mărească numărul conaționalilor în detrimentul națiunii Române; pe de altă parte, mulți din Românii Macedoneni din cauze politico-sociale se dau drept Turci, Greci, Bulgari sau Sârbi și în special cei din Tessalia, declară că sunt Greci ¹⁾.

Statisticile Austro-Ungare în perioada de la 1857—1900 făcute de cinci ori asupra populațiilor după neam și limbă ²⁾, arată că: a) țifra populației monarhiei merge crescând; b) că numărul Maghiarilor crește; c) că numărul Românilor merge în zig-zag, scăzând între 1876—1880 dela trei la două milioane și jumătate; apoi între 1880—1900 ajunge iar la trei milioane.

Statistica din 1857 arată în mod detaliat populațiunile provinciilor pe naționalități. Din comparațiunea acestui an cu următo-

1) Weigand. Die Aromunen și I. Arginteanu.

2) Almanach Gotha și Harta etnografică supliment a Transilvaniei de N. Mazare.

La revue de Roumanie No. 1—1910. Hickmann, Atlas statistique—1908.

rii, se lămurește tendințele statisticilor posterioare făcute pe naționalități.

Pentru a invedera cât mai mult faptul acesta, luând de bază datele almanachului **Gotha** și diferite recensăminte dela 1880 încoace, în tabloul de mai jos găsim:

<u>Anii.</u>	<u>Românii în mil.</u>	<u>Maghiarii în mil.</u>
1857	2.643	4.947
1864	2.884	5.401
1866	2.895	5.506
1869	2.884	5.558
1876	3.000	5.700
1880	2.514	6.155
1890	2.800	7.439
1900	3.030	8.751

Din statistica anului 1857 până la 1866 amândouă naționalitățile cresc ca număr; între 1866—69 Românii scad cu 11.000, iar Maghiarii cresc cu 52.000, între 1869-76 Românii cresc cu 116.000, iar Maghiarii cu 142.000, între 1876—80 diferență de 4 ani, Românii scad cu 486.000, Maghiarii cresc cu 455.000; între 1880—90 avem o creștere la Români de 286.000, la Maghiari 284.000, iar în ultimul recensământ 1890

—1900, avem țifre fabuloase : Români cresc cu 230000 iar Maghiarii cu 312000.

Cifrele de creștere și descreștere pentru Români față de ale Maghiarilor, nu arată decât socoteli meșteșugite din partea dominantilor, fie pentru a dovedi cantitatea neglijabilă a naționalității Române, care aspiră drepturi nepermise ; fie a dovedi Europii, că acest neam de oameni nu merită a i se da atențiune din punct de vedere juridic.

Dacă ținem seama că de pe la 1880 populația Română din Ungaria (Transilvania și Banat) emigrează în Regat, atunci cum se face că în 1900 țifra revine la 3000030, când ar fi trebuit să tot scază numărul, în plus emigrațiunea din Amerika, care nu intră în calcul, reese dar că datele statisticilor ungare nu dau decât țifre fictive pentru Români.

Nu este iar de admis, că în 23 de ani (1857—1880), Români să fi pierdut 130 mii suflete și Maghiarii să fi crescut cu un milion două sute două zeci mii.

Ținând seama de micșorarea populațiunii Române și de creșterea pentru 26 ani,

—1881—1906—, după datele Maghiare noi avem un plus de cel puțin 600 mii Români, care adăugat la statistica din 1880, ne dă țifra de azi de 3000110 Români în Austro-Ungaria fără a intra Vlaho-Moravi, grupa de lângă Teschen de prin Galiția, Croația, Carniola, Istria, Bosnia, Herțegovina, etc.

Națiunea Română sub raportul numeric, de prin toate regiunile locuite azi, este destul de numeroasă și nu se poate considera ca o cantitate neglijabilă ¹⁾.

Date statistice oficiale, din almanachul Gotha ne pot servi la evaluarea etnică din următoarele State :

<i>Țara</i>	<i>No. Românilor</i>	<i>Statistica din:</i>
România	6585534	XII/906
Basarabia	1121669	Recens. I/1897
Bucovina	230963	" I/1900
Transilv. Maram.)	2799479	" I/1900
Crișana, Temiș.)		
Bulgaria	83942	" I/1905
Serbia	89873	" I/1900
Total . .	10911460	

1) T. Crivăț, Les Roumains, leur nombre et l'étendue du territoire qu'ils occupent. Revue de Roumanie No. 1 — 1910.

Mișcarea populației ne va servi pentru a stabili aproximativ statistica Românilor la finele anului 1906.

În *Basarabia*. Mișcarea populației în Rusia de Europa pentru perioada 1897—1901 dă o creștere normală de 1, 6⁰/₀, ceiace revine la Români din Basarabia 180000.

În *Austro-Ungaria* pentru perioada 1901—1905, media creșterii anuale întrece 1, 1⁰/₀ pentru șase ani, și la finele anului 1906 avem o creștere de 6, 5⁰/₀.

Pentru 3 milioane de Români din statistica anului 1900 avem o creștere minimă de 180000 suflete.

Cât privește de mișcarea populației din Bulgaria și Serbia neavând date precise le putem neglija și atunci la numărul de mai sus putem adăoga:

	<i>Români</i>
După tabelul de mai sus . . .	10911000
Creșterea populației Basarabene pe anii 1897-1906)	180000
Creșterea populației Române în Austro-Ungaria pe anii 1901—1906 . . .)	180000
Total . . .	<hr/> 11271000

Dacă la această țifră mai adăogăm încă pe Români din celelalte regiuni de care trebuie să ținem încă seamă, că încă nu și-au pierdut ideia etnică, vom avea:

In Vlachia Morava	150000 ¹⁾
In Croația	15000 ²⁾
Prin Gubernia Kamenitz Podolsk	43000 ³⁾
" " Ecatirenoslav	26000 ⁴⁾
" " Kerson	210000 ⁵⁾
In Istria	7000 ⁶⁾
In Macedonia și Albania	<u>700000</u> ⁷⁾
Total	1151000,
care se adăogă la numărul de	
mai sus	11271000 = <u>11271000</u>
Total	12422000

Dacă la acest total etnico-statistic mai ținem seama de datele statistice ale Enciclopediei Române⁸⁾ ca în Bulgaria și Serbia

1) T. Burada, O călătorie 1894.

2) Idem " 1897.

3) Idem " 1895.

4) Z. C. Arbore, Basarabia în secol. XIX.

5) Idem " " " " "

6) Ziarul *Piccolo* din Triest, Ianuarie 1910.

7) I. Arginteanu, Istoria Românilor Macedoneni 1904.

8) Diaconovici și Weigand.

Români, pe lângă datele oficiale și cam vechi ale almanachului Gotha în această privință, mai sunt încă 128.000 plus diferența dată de ultima statistică din Regat 410.000 ¹⁾ și vre-o 500 prin Galiția, Silezia, în jurul orașului Teschen și prin alte gubernii rusești din jurul Kievului apoi numărul total al națiunii noastre azi se ridică la :

De mai sus	12422000
Bulgaria și Serbia	128000
Ultima statistică a Regat.	410000
Răsleți	5000
Total	<u>12965000</u>

Acesta este numărul aproximativ minim al neamului nostru etnic din Europa, exceptând grupele mici sporadice emigrate mai cu seamă din Macedonia în secolul trecut și stabilite prin orașele Austro-Ungariei ²⁾ — prin Siria și Egipt.

Să studiem comparația statistică a anului 1857 din Austro-Ungaria, ca cea mai aproape de adevăr din punct de vedere

1) Geografia României, *Murgoci* (ediția 1909).

2) Cnovorbiri literare No. 8, August 1909; și Istoria Macedonenilor de *I. Arginteanu*.

etnic al provinciilor locuite de rasa Română și Maghiară.

PROVINCIILE	Români	Maghiari
Carniola	600	
Goertz-Grădiștea	2300	
Bucovina	175679	7400
Ungaria	1171676	4333987
Croația și	50	12770
Transilvania	1104322	517577
Frontierile militare	140836	4900
Militari (armata)	47500	70500
Total	2642963	4947134

Din studiul acestui tabel statistic se vede, că Românii ocupau în masă numeroasă teritoriul Ungarii în majoritate Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și frontierele militare.

Comparând Românii și Maghiarii cu totalul populației Monarchii dela acea dată găsim: Români 8,13% și Maghiari 15,23% din totalul populației Imperiului de 32 Milioane.

Pentru contingentul militar Românii contribuă cu 8% plus gardele frontierei; Maghiarii nu avură decât 11% din totatul armatei.

Statistica anului 1876 ne dă: Români 3 milioane, Maghiari 5 milioane 700000 și totalul Monarchii 37300000; această statistică este destul de imparțială ținând seama de mișcarea populațiunii; Români avem: 8,04%, Maghiari 15,30% din totalul populațiunii, prin urmare c'am aceleași date ca în 1857 (Crivăț).

Statistica anului 1880 răstoarnă totul până aci, toate naționalitățile Imperiului sunt în creștere, numai Românii scad cu 500000; faptul acesta se vede destul de bine că este calculată populația Română fals.

Regiunea coprinsă între Dunăre, Tisa și Dnistru este populată în majoritate de neamul Românesc.

Să comparăm această suprafață în km.²

Pentru Ungaria publicațiunile oficiale internaționale nu corespund cu suprafața diviziunilor politice, numai publicațiunea franceză și germană vor servi a stabili suprafața Ungarii, coprinsă între Tissa, Dunăre, frontiera Austriacă și frontiera Regatului Român ¹⁾.

1) T. Crivăț: Revue de Roumanie No. 1, 1910.

După anuarul biuroului de Longitudini din Paris 1909:

Suprafața Regatului Ungar este de :
324851 km.²

Populațiunea Regatului Ungar este de :
19 mil. 254 Statistica 1900.

Densitatea pe km.² a Regatului Ungar este de 29 locuitori.

Pentru a controla datele de mai sus, să luăm suprafața în mile² geografice¹⁾ dată de almanachul Gotha 1848 pentru bazinul Tissi și Mureș :

Suprafața în mile ²	5.855.33
„ „ km. ²	322.013,15

Din această comparație a suprafețelor din 1848 și 1900 se vede că Regatul Ungariei azi, diferă cu 2000 km.² și aceasă diferență rezultă din măsurătorile făcute în următorii 50 ani.

Ungaria la E. de Tissa după anuarul biroului de longitudini pe 1909 coprinde :
Transilvania cu o suprafață de 57.244 km.²
Râpa stângă a Tissi Banat 43.315 „
Bazinul Tissi și Crișana
Mureșului Maram. 36.297 „

1) O milă² geografică = 55 km.²

Dăm aci tabloul suprafețelor și populațiilor cu regiunile locuite de Români:

Tările locuite de Români	Suprafața în km ²	Populația totală în mil.	Epoca
Regat. României	131.353	6.585	XII 1906
Basarabia	45.632	1.935	I 1897
Bucovina	10.456	730	Statist. 1900
Transilvania	57.244	2.477	„ „
Reg. E. de Tissa	79.612	4.691	„ „
Total . .	324.297	16.418	

Populația de mai sus trebuie sporită pentru a o aduce la sfârșitul anului 1906. Populația Basarabiei măbindu-se cu 1.6% pe an trebuie mărită cu 16% în 10 ani și vom avea un adaos de 309.000 suflete; pentru regiunile locuite de Români în Austro-Ungaria se socotește 1% pe an și pentru 6 ani avem 456.000.

Rectificând țifirele tabloului de mai sus avem:

Populația calculată mai sus	16.418.000
Creșterea popul. în Basarabia pe 10 ani	309
Creșterea popul. din teritoriile Austro-Ungariei ocupate de Români	456.000
Total . .	<u>17.183.000</u>

Din comparațiunea acestor două tabele rezultă că regiunile ocupate de Români, ocupă 324 km.² cu o populație totală aproximativ de 17 mil. la finele 1906.

Dacă din țifra totală rotunjită de mai sus de 17 mil. scădem numărul Ungurilor, Germanilor, etc., 5 mil.; ne rămâne țifra populațiunei Române de 12 milioane, care reprezintă aproape 80% din totalul populațiunei teritoriului. Neexplicabil lucru din partea Ungurilor, cu toată varietatea de limbă, credință, tradițiuni, nu văd pe teritoriul lor decât Maghiari și pentru a susține acest fapt au căutat prin legea electorală a mări numărul Maghiarilor, dându-le un coeficient multiplu.

Din cele arătate până aci, rezultă două lucruri:

1) Că suprafața teritoriului ocupat de neamul românesc este de 324 km.².

2) Că populația acestui teritoriu la finele anului 1906 este aproximativ de 17 milioane locuitori, din care cel puțin 12 milioane Români.

Dacă țifra de 12 mil. se mărește încă cu Români de prin celelalte regiuni: Vla-

hia Moravă, Istria, Kraina, Bulgaria, Serbia, Macedonia, Albania, Guberniile de prin Rusia, etc., calcul făcut mai sus avem următorul total aproximativ de Români :

De mai sus	12000000
Vlahia Moravă	150000
Macedonia și Albania.	700000
Croația	15000
Gubernia Kamenitz Podolsk	43000
„ Ecatineroslav	26000
„ Kerson	210000
Istria	7000
Bulgaria și Serbia	128000
Ultima statistică a Regatului	410000
Răzleți	5000
Total . .	<u>13694000</u>

Dacă din totalul de mai sus am putea admite fără greșală că 1 mil. și $\frac{1}{2}$ aproape și-au pierdut limba și cunoștința etnică, din cauza suferințelor îndurate din partea popoarelor conlocuitoare, alții de bună voie s'au desnaționalizat, văzând că cu numele de Român nu poate viețui; ne rămâne deci un total de peste 12 milioane de

Români neaoși, care reprezintă o putere vitală destul de însemnată pentru noi Români din Regat și de care trebuie să ținem seamă, că cei mai buni prieteni nu ne pot fi, decât cei de același sânge și cu aceeași inimă.

Este locul să amintim încă, că în afară de Europa Români se mai găsesc în Asia mică în Bithinia¹⁾ în număr de vre-o 5000, transportați acolo din Macedonia prin secol. XIII pe timpul Impăratului Andronic Paleologul (1282—1328)²⁾. Aproape s'au de-naționalizat perzând și limba și credința, portul însă și ocupațiunile sunt curat Românești; ocupațiunea lor de căpetenie este agricultura, păstoritul, comerțul cu brânza și cărăușia; femeile pe lângă gospodăria casei, se mai ocupă și cu creșterea viermilor de mătase, cu țesutul lânii, bumbacului și borangicului în care sunt foarte meștere. Ei se numesc Pistikoși³⁾.

Un grup emigrați din Ungaria în ultimele Decenii și la număr cam vre-o 100000

1) Lângă lacul Apollonia.

2) I. Arginteanu, pag. 212, susține că sânt transportați de Turci, Sub Murad II. Lângă Brussa sânt azi nouă sate de Pistikoși, care păstrează încă cuvinte românești.

3) Din notițele D-lui N. Hodoș, Enciclopedia Română.

se găsesc în America¹⁾ pe lângă Clewland și Filadelfia, (parte sânt 'ebrei).

Un grup de vre-o patruzeci de familii de Români emigrați din Basarabia în secolul trecut, a fost găsit în jurul orașului Taşkend în Turkestan, prin luna Septembrie 1909, de D-l Inspector Zootehnic Pepteanu, trimis pentru a cumpăra rase de animale.

La prima vedere i-a cunoscut după port, semănând cu populația noastră de pe lângă Dunăre și întrebându-i prin interpretul său, crezând că sunt Bulgari după port și ocupație—vindeau zarzavaturi—i-au răspuns într'o românească stricată, că ei sunt Români din Basarabia, veniți acolo, că pământul de și puțin fertil, dar este foarte eftin, cu o rublă se arendează o falce.

Ocupațiunea lor de căpetenie, este munca câmpului și mai mult grădinăriile, sunt pe cale de a se desnaționaliza din cauză că școlile sunt rusești. D-sa i-a sfătuit să nu-și uite limba și neamul românesc²⁾.

In rezumat: Neamul românesc din E-

1) Publicat. Universul din Decembrie 1909, la primirea făcută D-lui Dr. T. Ionescu.

2) Publicație în ziarul „Universul“ din Decembrie, 1909.

uropa se ridică azi la țifra minimă de 12 milioane și $\frac{1}{4}$; că oriunde se găesc, limba, ocupațiunile, portul, datinile, se aseamănă în cea mai mare parte, însă popoarele conlocuitoare caută a-i desnaționaliză, fie pe chestiuni politico-sociale, fie prin școli și biserică.

CAPIT. II.

Statistica Românilor după studii diplomatice

SUMARUL—Statistica neamului Românesc bazat pe studiile diplomatice; Numărul total al Românilor în general; Numărul total al Românilor, care și conservă limba și conștiința de neam; Asemănări; asimilarea Românilor impusă de popoarele stăpânitoare; Emigrări; Statistica Românilor din p. balcanică după D-l profesor I. Arginteanu. Româniii din Bulgaria și Serbia.

Bibliografie: René Pinon, *L'Europe et la Jeune Turquie. Les aspects nouveaux de la Question d'Orient. Le Vte A. de la Jonquière, L'Histoire de l'Empire Ottoman depuis les origines jusqu'au Traité de Berlin.* A. Tardieu, *Questions diplomatiques de l'année 1904. Deuxième partie. Question*

1) Ziarul Piccolo din Triest, despre Istrieni, 1910. Incheere.

d'Orient. Les thèses exposées par M-rs les Ministres: Delyanni de Grèce; Zolotovitz de Bulgarie; Vesnitch de Serbie; Ghica et Lahovary de Roumanie; Victor Bérard, Chéradame, Gaulis, René Henry, Malet, Messimy et le Consule de France à Uskub, M-r Choublier sur la Question d'Orient.

Datele statistice, după diferitele studii diplomatice din timpul prezent, ne arată numărul Românilor din țările vecine și Macedonia, la care dacă se vor mai socoti și cei din ținuturile mai depărtate, se va putea stabili statistica după cum urmează:

	<u>Sprafață</u>	<u>Populație</u>
1) Reg. Român	131.353 km. ²	7.000.000 ¹⁾
2) Transilvania	57.244 „	2.500.000 Ungaria
3) Banat	28.507 „	1.500.000 „
4) Crișana	19.260 „	1.800.000 „
5) Maramureș	21.845 „	1.050.000 „
6) Bucovina	10.450 „	730 000 ²⁾ Austr.
7) Basarabia	20.000 „	1.500.000 Rusia
Totalul Daco-Români.	298.659	16.080.000³⁾

1) După statistica D-lui I. Staicovici din 1912 populația din Regat este: 6.966.000.

2) Români în Bucovina după Revista V. Românească din Februarie 1912 sunt: 273.000.

3) Budapesti Hirlep din 26. II. în urma răspunsului Contelui Aehrenthal în sesiunea din Februarie 1911 la Budapesta. René Pinon 424, 425.

Istria	7000 ¹⁾
Macedonia, Valachi	1.200.000 ²⁾
Bithinia	5000 ³⁾
Moravia	150.000 ⁴⁾
Răsleți prin dif. regiuni	5000 ⁵⁾
Serbia	90.000 ⁶⁾
Bulgaria	730.000 ⁷⁾
<u>Total general</u>	<u>18.267.000</u>

Dacă ținem seamă, că mulți și-au pierdut naționalitatea și religiunea din cauze politico-sociale, pentru a se asimila cu neamurile conlocuitoare sub care sunt supuși; că în Regat țifra se micșorează, eliminând pe străinii de alte neamuri, rezultă datele următoare:

1) Cei care și-au pierdut cunoștința de neam și credință.	2.500.800
2) Străinii din Regat	850.000
<u>Total străini și asim. altor. națiuni</u>	<u>3.350.000</u>

1) Din statistica precedentă.

2) Studiile D-lor Victor Bérard, Chéradame, etc., Tardieu. 171. Jonquiére în Ist. Imp. Otoman, dă la Cap. II. Etnografie, pag. 30. Țantari: 900.000, Albanezi 1.300.000.

3) Din statistica precedentă.

4) idem idem

5) idem idem

6) René Pinon. Europe et la Jene Turquie Cap. VIII. III. 427.

7) Din statistica precedentă.

Numărul aproximativ de Români, cari mențin încă cunoștința de naționalitate, credință și limbă este:

Total general	. . 18.267.000
Străini și înstrăinați	. . <u>3.350.000</u>
Români conștienți de naționalitate și limbă:	. . 14.917.000

Cunoștința de naționalitate, limbă și credință au fost uitate de acei Români, cari fură prea depărtați de obârșiea trunchiului lor, de unde au plecat. Românii din Bithinia transportați acolo prin secol. XIII ¹⁾ s'au turcit cu totul, numai ocupațiunile le-au mai păstrat asemănări cu noi și în special cultura vermilor de mătase; la cei din Moravia găsim azi portul, ocupațiunea cu agricultura și păstoritul. Fabrică renumita brânză, care fu expusă la expoziția din Praga anii trecuți, ca produs al lor de căpetenie; se mai găsesc nume la fel cu ale noastre și un număr însemnat de cuvinte ²⁾

Cea mai însemnată asemănare cu noi, a

1) După D-nu Burada, Andonic Poleologul, iar după I. Arginteanu de Otomani, azi se numesc Pistikoși.

2) T. Burada. Călătorie la Români din Moravia, 1894. Cuvinte: chiag, soacră, cumnat, ginere, frate, barză, brânză.

Românilor din Valachia Moravă, este durată proceselor de pământ la Tribunalele din Wiena. Se judecă câte 30 de ani.

Românii din Istria (Cicii, Ciribirii) și din insula Vegliea, al căror dialect s'a arătat, azi vorbesc o limbă foarte stricată; parte s'au slavizat, iar parte cei din jurul Monte-Maggiore îi cultivă Italianii, ca să nu se slavizeze; cei din Kraina sânt aproape Slavizați¹⁾. Românii din Bosnia și Herțegovina (Morlachii) s'au turcit și unii s'au slavizat, fapt pe care ni-l arată D-l Teodor Filipescu, chimist în serviciul vamal din Seraievo²⁾.

Mulți din Macedoneni (Cuțo-Vlachi, Arumâni) s'au grecizat din cauza ororilor suferite din partea bandelor grecești și presiunilor patriarhiste; cei din Serbia și Bulgaria își mai păstrează încă limba și conștiința de neam, fiind în strânsă legătură de rudenie cu cei după malul stâng al Dunărei³⁾.

1) A se vedea Teodor Burada. Călătorii la Români din Kraina și Istria, 1896. Idem I. Maiorescu 1857. Itinerar în Istria și vocabular istriano-român 1874.

2) Isidor Eșan. Românii din Bosnia și Herțegovina. T. Capidan. Convorbiri literare și G. Weigand. Aromunen și Meglo-Români.

3) Regiunea Timocului, Kladovei și tot țărmul drept al Dunărei este presărat de Români, fugiți din România în

Românii din Basarabia rupti, de un secol de patria lor, au fost supuși la grele încercări pentru a fi rusificați; transportați prin diferitele regiuni ale Imperiului. Rus, unii aproape s'au rusificat, cel mai mare număr și-au menținut limba și conștiința de neam.

Cei de sub dominațiunea Austro-Ungară clasa de jos, au rămas neatinși de curentul maghiarizării, numai clasa lor cultă a căutat asimilare pentru o mai bună viață.

Din cauza apăsării Statelor stăpânitoare, s'au produs în secolul trecut și actual, multe migrațiuni, fie în regat sau alte State Europene, sau dincolo de Ocean în cele două Americi.

Azi Europa arată multă bunăvoință pen- a veni în ajutorul națiunilor suferinde, cari strigă libertate, dar frații din Regat sânt datori pe cât se va putea, ca prin toate mijloacele să caute a le menține cultul naționalității și al limbei materne; căci numai așa se vor consolidă și mai temeinic bazele autoctoniei neamului Românesc în Orientul European.

secolii trecuți, din cauze politico-sociale. Tezele diplomaticilor Sârbi, Bulgari și Greci, micșorează considerabil numărul Arumânilor, pentru a arăta superioritatea lor etnică în Macedonia în dauna Românilor. Tardieu, Questions diplomatiques de l'année 1904, question Macédonienne c. f. 145 și următoarele.

*Elementul Românesc din Balcani*¹⁾. — În e-
 vul mediu neamul românesc din Balcani, eră
 mult mai numeros. Cauzele, cari au contribuit la
 reducerea numărului, sânt: luptele continue pentru
 independență, în urma cărora au pierit mulți;
 emigrările în masă în țări străine, precum în A-
 ustro-Ungaria, Italia, Insulele Ionice, Țările Ro-
 mâne și cea mai dezastruoasă cauză, a fost des-
 naționalizarea prin cultură Grecă—Slavă în școli
 și biserici, care a oprit dezvoltarea și înflorirea
 culturii și civilizațiunii Române în peninsula Bal-
 canică. Elementul românesc însă, azi este destul
 de numeros și viguros în Macedonia și ar juca un
 rol însemnat, dacă i s'ar redeșteptă conștiința na-
 țională.

După cercetările cele mai recente, numărul Ro-
 mânilor, cari vorbesc dialectul Macedo-Român se
 ridică la 700.000;

Din care	140.000	în vilagetul	Monastir
	180.000	”	”
	100.000	”	”
	280.000	”	”
			Janina
			Tesalia
			Scutari, Kosov,
			Epir și Albania

Total .	700.000
In Bulg. și Serb	250.000
” Istria	6.000

Total . 956.000 formează grupul Român din
 peninsula Balcanică

Din st. preced.:

In Regat	6.500.000
” Ungaria	3.000.000
” Bucovina	250.000
” Basarabia	1.000.000

Total 11.706.000 Români, cari formează gru:-

1) Istoria Românilor Macedoneni de D-l Profesor I.
 Arginteanu, 1904, Cap. I.

pul cel mai puternic și civilizată din orientul european. Din acest studiu se vede, că țifra se apropie de cea dată în Statistica primă și ambele țifre sânt inferioare țifrelor diplomatice, faptul rămâne cert, că țifra adevărată nu poate fi decât 12—14 milioane de Români.

În Argentina se mai găsesc 20000 Români mare parte Bucovineni, care emigrează după război, unii s'au stabilit în apropiere de Buenos-Ayres și formează un sat, cea mai mare parte se înapoiază.

Biuroul Ferdinand Mulaș, Calea Florida din Buenos-Ayres, plasează anual pe Români la muncă agricolă ¹⁾.

Căpitanul *Racovăț* fost în Jandarmerie, înapoiindu-se din Egipt și aducând Muzeului etnografic niște *mumii* ca donațiune, ne comunică (1902) că în Cairo sunt peste 1000 Români Macedoneni. Se ocupă cu comerțul ²⁾.

În Siria au emigrat din Macedonia peste 2000 Români și s'au pus sub protectoratul ortodoxismului rusesc, unde au reușit să clădească o biserică ortodoxă ³⁾.

Românii din Bulgaria și Serbia.—In

1) Note personale luate dela un voiajor, care a fost în Buenos-Ayres, ca farmacist.

2) D-l Profesor N. I. Apostolescu.

3) Informațiuni luate dela un preot Sirian supus rusesc, care umblă după dănie prin Țară pentru ajutorul bisericii ortodoxe din Siria. L'am întâlnit la C.-de-Arges.

Bulgaria și Serbia Români ocupă ramificațiunile Balcanilor Vestici de lângă Dunăre. Din punct de vedere istoric, pare că sântresturile acelei populațiuni, ce formaseră Moesia superioară și după 274 p. Cr. Dacia Aureliană. Ei au ținut contactul între Macedo-Români dela Sud și Daco-Români dela Nordul Dunării. Numărul, celor cari vorbesc românește în această regiune, este aproape 300.000, însă se slavizează din lipsă de școli românești și în ultimul timp nici în biserică nu mai aud limba română. Pe teritoriul bulgăresc se găsesc sate numeroase în districtul Vidinului; de asemenea sate românești se mai găsesc presărate pe podișul bulgar, pe malul Dunării, spre Dobrogea, Șumla și Târnova. Toți vorbesc limba română la fel cu a noastră. În Serbia și Bulgaria Sudică, în jurul Nișului și regiunea Rilo-dag, se găsesc multe sate românești, vorbind dialectul Macedo-Român; sânt considerate colonii venite din Sud. Înaintea istoria și documentele ne dovedesc, că erau numeroase satele românești în Serbia, dar acum multe s'au serbizat¹⁾. Gru-

1) Isidor Eșan, Români din Bosnia și Herțegovina, în

pări mai compacte sunt în Serbia: Valea Timocului și Țârni — Timoc până la Mora-
vița și Morava. Ei populează munții Miroci,
Golubinie Planina și Homolie aparținând dis-
trictelor: Kraina cu capitala Negotin; Țârni-
Timoc cu capitala Zaiciar; Ciupria și Pajaro-
vitz cu aceleași capitale în bazenul Moravei.
Centrele lor sunt: Paratzin, Kladova și Mila-
novatz. Ocupațiunea lor de căpetenie este:
agricultura, viticultura și creșterea vitelor ¹⁾.
Mulți din ei au legături familiare cu cei de
peste Dunăre din România.

Statisticile oficiale bulgare arată aproape
90.000 Români pe teritoriul bulgar, țifără de
două ori mai mare decât a locuitorilor de
origină bulgară așezați azi în Dobrogea ²⁾.

D-l de Launayi în studiul: „Bulgaria de
eri și de azi“ arată că în populația totală

trecut și în prezent. Analele Academiei Române, seria II.
Tom, XXVII. Memoriile Secțiunii istorice.

1) Geografia României și a țărilor locuite de Români,
de D-r G. M. Murgoci și Burcă, 1909.

2) Emil Staicu, conferință ținută la „Cercul Român“ din
Paris, Decembrie 1903. D-l Maior Ionescu M. Dobrogeanu
în studiul D-sale: „Dobrogea în pragul veacului XX, la
pag. 329 arată 38.839 bulgari în jud. Constanța și Tulcea.

a Bulgariei de 4.028.283 suflete, sunt 71.063 Români curați

„La Grande Encyclopedie“ dă 50.000 Români, după recensământul dela 1888. Jean Birot, în statistica anuală de geografie comparată din 1909, fixează țifra Românilor în Bulgaria la 83.000 locuitori. Cestiunea Românilor din Bulgaria și Serbia, pare că ar arăta oarecari migrațiuni mai apropiate timpului nostru, decât ideia că ar fi acei locuitori ale celor două Moesii sau Daciei Aureliene. Domniile despotice ale secolului XVIII, am convingerea că au produs migrațiunile din țara românească dincolo de Dunăre, pentru că acolo Românul era mai garantat de Turci în ce privește vieța și avutul său. De aci au întreținut relațiuni cu frații lor, de unde au plecat și deci și-au conservat limba, neamul și tradițiunile curat naționale; cei cari s’au depărtat de țăr-mul Dunărei mai spre Sud, n’au mai avut contact cu frații lor și ca consecință, fiind într’un mediu Slav, s’au slavizat aproape. Migrațiunile Bulgarilor și Sârbilor în țara românească, datează din secolul XVIII și XIX și anterior, din cauza presiunilor oto-

mane. Poate că s'a urmărit acelaș sistem de colonizare cu Slavii dela Sud, de către Rusia, cum făcù după 1829 cu coloniile din Bugeac¹). (Basarabia de Sud). În Dobrogea migrațiunile Bulgarilor din Balcani se fac la aceleași epoci și cu aceleași scopuri, urmărite de protectoarea lor din Nord-Est²). Emigrările Românilor în Dobrogea sunt cu mult mai vechi; așa zișii Mocani au început să se așeze în Dobrogea după revoluția dela 1477 din Transilvania. Emigrări în masă s'au mai făcut la 1544, 1785 și 1844, tot în Dobrogea³); așa că dreptul de autoctonie. din trecutul cel mai depărtat⁴) și până azi, este tot al Românilor asupra Dobrogei.

1) Franța în secolul XVI puse la cale o colonizare a țărilor Române cu Hughenoșii, iar în secolul XVII și XVIII, Rusia cu Austria, voia să înființeze „Imp. Grecesc” și „Regatul Daciei”. Gion, Istorice. După 1829, Rusia voi ca drumul său spre Constantinopol să fie asigurat prin o colonizare de Bulgari credincioși, către frontiera sa de Sud, dar acele colonii din Basarabia. rămaseră și în Dobrogea, și pe la 1850 îi găsim grupați în șapte sate pe țărmul locului Razelim în număr de: 1194 familii. În 1864 erau 25.000 Bulgari. Dobrogea în pragul veacului XX. Maior Ionescu Dobrogeanu, pag. 327 și 328 și E. Staicu.

2) Idem, probabil că Rusia a urmărit și ea sistemul acesta cu Slavii de Sud, dar nu s'a prins.

3) Idem, idem.

4) După timpul lui Mircea cel Mare.

Românii din Istria ¹⁾.— Cestiunea națională a Ciribirilor (Românii din Istria) este agitată mai mult printre savanți, decât în poporul însuși. Istoricii și filologii au studiat cu mult zel problema acelor rămășițe răslețe ale latinității. Mai întâi Nacinovici, Diaconovici în „Enciclopedia Română“, Burada în Archiva din Iași, profesorul Nicoară ²⁾, apoi Schiavuzzi și Bartoli, distinsul profesor istrian dela Universitatea din Turin; aceștia împreună cu alții și-au spus cuvântul asupra originii Ciribirilor din Istria.

Ipotezele sunt de două categorii: Unii susțin că Ciribirii sunt un rest al coloniilor militare romane, așezate dealungul Alpilor Orientali; alții sunt de idee, că Ciribiri se consideră niște frânturi din coloniile romane împrăștiate prin Balcani, rupte și răsălățite spre Nord de furtuna barbarilor. Romanii sunt în orice caz; și ca atare, dacă multe secole au putut viețui și să se conserve naționalicește în văile regiunilor: Pi-

1) Publicație în ziarul „Viitorul“ din Ianuarie 1910, după ziarul „Piccolo“ din Triest.

2) Vicențiu Nicoară, român transilvănean, profesor la gimnaziul unguresc al statului în Fiume. Cine dorește un studiu mai detaliat despre Românii din Istria, să se consulte: O călătorie în satele românești din Istria de D-I Tecdor T. Burada, 1896.

sino, Albono Castelnovo și Monte-Maggiore; azi, ei nu mai pot trăi în aceeași liniște națională. Marea de Slavi îi înconjoară, cearcă să-i asimileze, speră să-i șteargă după fața pământului. Preoții veniți din Croația sau din Boemia și școlile primare croate dau lustru străin milenarului tip latin. Statistica înregistrează și accentuează dispariția lor: numărul lor oficial este de 3.000; de fapt sunt 7.000; acum cincizeci de ani trebuie să fi fost cel puțin 20.000, ceilalți au dispărut prin asimilare cu Slavii. Slavismul, căruia nu-i putură rezistă, i-a apropiat cu încetul, le-a modificat idiomul, portul, caracterele exterioare și ei îndurară toate, în dulcea lor inconștiență. Este dureros, că o populațiune mică ca număr, dar atât de tare în păstrarea timp de secole a propriei ei limbi și rasă, să dispară într'o epocă în care frații lor dau exemple mărețe de energie și civilizație.

Este dureros, mai ales pentru cine cunoaște originala frumusețe a satelor române de Ciribiri pe planurile Istriene, vioiciunea pitorească a costumelor, curăția latină a fețelor tinerilor fete, a copiilor, a moșne-

gilor, dulceața serioasă a unui limbaj, în care au rămas atâtea vorbe dela antica Romă ¹⁾).

Tatăl nostru, pag. 66.

„Ciacia (tiatia, tata) nostru, carile ești în cer,
 „Neca se sfete numele tău,
 „Tie volia ta cum e în cer,
 „Așa și pre pământ.
 „Pârea noastră de seca zi
 „Da ne astăzi
 „Și las nostre pecata
 „Ca și noi lesam a nostora dujnici,
 „Și nu ne duce în nepastă
 „Și ne zbavește di rev. Așa să fi“.

Cântecul păstorului român, pag. 88.

„Pasci mandra, mea torma,	„Avmoce polvere-i cea arma
„Pasci erba, frunze, fior,	„Al anticului Roman
„Care cresc la noi pe orma	„Tempu-l marmora disfarma
„De roman Imperador.	„Ma nu nome di Traian“.

„Pecoraro pascând oae
 „Dela Tebro la Trojan
 „Tot resuna pe zampoe
 „Dulce cântecu-l roman“.

Refren întâia strofă

Noi, la Triest sântem obișnuiți să vedem pe
 cei murdari de cărbune, obosiți de muncă,
 prăpădiți și îmbătrâniți de timpuriu de mi-

1) Dăm aci rugăciunea „Tatăl nostru“ și Cântecul păstorului român“, reproduse dubă D-l T. Burada, O călătorie în satele românești din Istria, 1893, culese de D-sa din gura poporului.

zeria distrugătoare, ce-i mână la oraș; dar pentru a avea o idee precisă de nobilimea rasei, trebuie s'o vezi în acele sate separate de lume prin codrii de fagi, femeile albe, spălate la isvorul rece; copiii cu grația rafaeliană; bătrânii asemenea patriarhilor din marile picturi italiene. Atunci se pricepe ce tezaur serios de originalitate etnică și de armonie pitorească, pierde cu încetul țara noastră ¹⁾!

1) Regina României se află în Abazzia. Intr'o zi pe „când se plimbă prin frumosul oraș, auzi deodată niște „lucrători vorbind o limbă foarte asemănătoare cu cea „românească. li întrebă cine sunt, iar ei răspunseră:

„Ciribiri din Istria, fără a le trece prin minte, că au „în fața lor pe Regina unui popor forte și tânăr, căreia de „și atât de departe, îi aparțin și ei, fără să le fi trecut „vr'odată prin minte, că mai există pe lume și alți oa- „meni la fel cu ei în ce privește rasa și limbă. Conver- „sația Reginei cu „Ciribirii“ fu lungă și animată, cu o mi- „rare crescândă de ambele părți, de absoluta ușurință cu „care se înțeleg. Carmen Sylva găsi dincolo de Dunăre, „munți și aceeași simplitate curată ca a supușilor Ei afec- „ționați, Munteni și Moldoveni; după ce trecu neîncre- „derea, „Ciribirii“ jubilau că au găsit o Doamnă Mare, „care vorbea ca ei. Va să zică sărmanii locuitori după „poalele munților Istrieni, ocupați cu comerțul ambulant „de găini, când nu-s cărbunari, și cari au numai un noroc, „că au femeii de o frumusețe rară pe cari le trimet ca „doici la Fiume și Abazzia, nu erau singuri pe lume!

„Intâlnirea din Abazzia și vizita M. S. într'unul din sa- „tele românești, făcu pe un oarecare Scrobe să-și atârne la cărciuma sa pompoasa firmă pe care sciea: „Ospă- „tăria la România Mare“. (Ziarul „Il Piccolo“ Januarie 1910).

Soarta școalei române în Istria ¹⁾.

Italienii din Istria, în dorința de a câștiga cât mai mulți aderenți, în lupta pe care o conduc contra Slavismului, s'au gândit, că cei mai buni tovarăși de luptă ai lor, ar putea fi Românii Istrieni. Au pus cestiunea în discuție pentru frații lor înstrăinați de atâtea veacuri, de masa cea mare a latinității. Presa Italiană din Austria, în frunte cu „Il Piccolo“ din Triest, s'a ocupat de viața acestor Români. arătând între altele condițiunile grele de viață, în care i-au adus Croații. Italienii au început propagandă pentru înliințarea școalelor românești în satele locuite de Români. Dar în urma uneltirilor și presiunilor; corupți fiind de Croați, tocmai acești Români au declarat, că n'au nevoie de școale. Iară ce scrie „Il Piccolo“, cu privire la școli: „S'au făcut în Frascati în chestia școalei românești două anchete; una înainte de discuția în dietă pentru crearea școalelor, iar alta mai în urmă. La prima, a intervenit ca reprezentant al dietei provinciale onorabilul Doctor Francesco Constantini; la a doua, membrul

1) După presa italiană din Austria și ziarul „Il Piccolo“.

în comitetul țării D-r Agoștino Tomasi. Mare l-ea fost surprinderea aceloră, cari cunoșteau în realitate dorințele Românilor din Istria în privința școalei. La amândouă comisiunile locuitorii din Frascati, ce aveau copii pentru școală, se pronunțară contra înființării unei școli cu limba de propunere română; declarând că ei n'au amestec cu România și deci n'ar ști la ce să se servească cu limba română; In amândouă zilele fuseseră corupți de administrațiunea croată, ca să declare contrariu¹⁾. Cestiunea a rămas nerezolvată. Italienii și Româșii din Austria, au apelat la membrii *Uniunei latine* din dieta Austriei, cerând ca aceștia să intervină, pentru a se înființa câteva școli românești în Istria și a salva, astfel pe Români de acolo de puhoiul slav.

In 1888 vre-o 47 capi de familie Români din Vlasia²⁾, au cerut Dietei înființarea școlilor românești; în sesiunea din 1889, li s'au admis cererea, dar de atunci și până azi, nu li s'au deschis școlile. S'a propus

1) In acele zile li se umpluseră Cicilor buzunarele de țigarete: Virginia și Cuba.

2) Regiune la Sud de Abazzia pe coasta Istriei. A se vedea harta Istriei în studiul D-lui T. Brada.

ca copii de ai Românilor din Istria să fie aduși în România pentru a învăța limba română, să cunoască pe frații lor și întorcându-se să învețe pe cei de acolo și să-i povățuiască a pleca în România; dar rezultatul a fost, că s'au pus piedici de administrația croată, a nu lăsa pe locuitorii Români să-și trimeată copiii în România ¹⁾.

Incheere.— Azi, față de timpul îndelungat și evenimentele istorice, cari trecură peste neamul Românilor în genere; separați de obstacole naturale și etnice, trăind depărtați unii de alții și izolați în regiuni aiurea de popoarele stăpânitoare, pentru a-i desnaționaliza, suprimându-le limba din școli și biserici, până și religiunea, am putea crede cu certitudine, că aproximativ două milioane de Români s'au desnaționalizat și mai sânt pe cale încă mulți a'și pierde conștiința de neam și limbă ²⁾. Cu toate

1) A se vedea, Incercarea de a aduce copiii Rumerilor la învățatură în România. T. Burada, Călătorie în satele românești din Istria pag. 130 Cap. IX. 1896.

2) Istrienii, Valahii din Moravia, diferitele Grupe răslețe de prin Galiția, parte din Basarabeni, Românii din Valahia Mică (Pind), cei de prin Serbia și Bulgaria etc. Cu greu și cu prea mari sacrificii s'ar putea cultiva sufletele acestor rătăciți, ca o barcă în prada valurilor; exemplul ni l'au dat Ciribirii și cei dela Pind, că nu le trebuie limba română. A se vedea T. Burada, Călătorie

suferințele fraților noștri, îndurate de secole din partea stăpânitorilor, ei au trăit și vor continua să viețuiască cu conștiință de neam și limbă, probând în mijlocul popoarelor conlocuitoare calități cu mult superioare celor de altă rasă. Istoria și faptele lor ne pun în evidență vitejia Armatolilor ; credința cu care se luptară atât de eroic Catanele imperiale la Solferino, Sadova și Custozza ; puterea de viață pe care o probară frații Ardeleni în contra uraganului dela 1848 ; scuturarea de sub sceptrul Semilunei a celor din Regat !, oare toate acestea nu sunt semne de vitalitate pentru neamul românesc ? Care altă națiune din Europa opri uraganul Asiatic ¹⁾ atâta timp în secolii trecuți și țara românească nu fu pašalâk ? Cine produse ecoul actelor de vitejie contra Sultanilor, auzit în apusul Europei și Asiei ²⁾ și rămas în documente și cronici străine, pentru ca să ni se transmită nouă celor de azi ?

Toate actele trecutului cu privire la Nea-

la Istrieni 1896 și D-1 I. Arginteanu, desnaționalizarea Macedo-Românilor de Greci prin școli și biserici.

1) E vorba de Otomani.

2) Luptele lui Ștefan cel Mare, Mihai, Ion Vodă, etc. Documente Venețiene în colecțiunea Hurmuzache și Croniciari poloni. Dlugocs, Miekowsky și Kromer.

mul românesc ne probează îndeajuns, că Românii au trăit și vor trăi prin orcâte greutăți vor trece, că prin moștenire sunt înzestrați cu însușiri proprii gînteii lor de rasă latină, care stăpîni odinioară lumea cunoscută în Europa și revărsă raze de viață celor stăpîniți, pentru a se crede azi atotputernici peste vechii lor stăpîni și dători de viață; strîngînd ca într'un cerc de fer în orientul Europei, numai o părțică din puternica națiune Romană. Suntem datori către frații noștri, ajutor și ocrotire, să lucrăm pe cale culturală și diferite mijloace, ca să le menținem conștiința de Neam, limbă și tradiții, moștenite dela strămoșii noștri; să pregătăm sufletele generațiunilor viitoare cu înaltul sentiment al Naționalității, lăsându-le moștenire ca Neamul Românesc să formeze o singură grupare pe acelaș teritoriu al Daciei Trajane, testament transmis nouă celor de azi, de strămoșii noștri viețuitori ¹⁾ după la începutul sec. XVII, cari pun la cale pentru primadată *Unirea cea Mare* a Românilor din Dacia; de atunci și mai dinainte văzuseră că: „*In unire stă*

1) Epoca lui Mihai Eravul 1593–1601.

puterea“; fratele este tot frate și sângele apă nu se face.

Ne vom menține și întinde sentimentul de Neam, vom fi tari, nu, viitorul ne va arăta. Tot ce-i Român să nu uite:

„Căci Român sunt în putere,
„Și Românul 'n veci nu pere“¹⁾)

și un alt vers:

„Viitor de aur, țara noastră are
„Și prevăz prin secolii a ei înălțare“²⁾).

1) V. Alexandri, Sentinela Română.

2) D. Bolintineanu, Mircea cel Mare și Solii.

Mentținerea neamului și limbii prin credință¹⁾.

Revăzută și Adăogită.

SUMARUL—Credința există în toată omenirea sub diferite forme. Timpul și mediul ca factori ai schimbării stării sufletești. Familia ca bază socială a omenirii și cultului. Formele credinței influențate de mediu. Cultura și modificarea formelor de credință la cei vechi. Ridicarea credinței la principiile cele mai înalte de Isus. Creștinismul surprinde popoarele nepregătite, consecințele creștinismului pentru lumea Romană. Schismele credinței și separațiunea bisericii creștine. Daco-Românii în contact cu Imp. Byzantin din punct de vedere religios. Desvoltarea credinței la Români pe acelaș teritoriu unic. Stratul Slavic în contact cu Românii; Credința ne păstrează limba în perioada slavonismului. Secolul XVII și aparițiunea limbii române scrise. Luptele pentru credința lui Cristos; Schismele în Biserica catolică și războaiele religioase; Luptele Papilor pentru convertirea Românilor la

1) Publicat în revista „Păstorul Ortodox”, Mai 1911, sub direcțiunea Pr. Econ. Pl. Ciosu dela Episcopia Argeșului.

catolicism; Calvinismul și Biserica ortodoxă; Catechismul Calvin; Antecatechismul Mitropolitului Varlaam. Credința și victoriile Românilor contra Semilunei; Urmele credinței strămoșești; Grecismul și biserica noastră; Dispariția limbii române din cărțile bisericesti; Renașterea națională și tipărirea cărților în limba română; Cine sunt adevărații preparatori ai sufletelor poporului; pierderea credinței, aduce pierderea Neamului; exemple strămoșilor pentru păstrarea credinței, limbii și Neamului.

Credința ca argument autoctonic, contra teoriilor străine. Probe evidente, că Daco-Romanii și strămoșii noștri și-au format credința la Nordul Dunării pe un teritoriu unic; dreptul de „Jus primi ocupantis.“

Este cunoscut, că toate popoarele după glob au în sufletele lor un sâmbure de credință, manifestat sub deosebite forme, după gradul lor de cultură intelectuală.

Timpul și mediul, acești doi factori, au adus schimbări în stările psihologice ale omenirii în diferitele epoci ale trecutului ei; schimbări, care au avut urmări și asupra credinței. Dacă societățile omenirii dintr'un început și până azi s'ar fi dezvoltat sub imperiul legilor naturale, impresionate fiind numai de necunoscut, de sigur, că azi omenirea, n'ar fi decât tot sub vechile credințe, după cum se găsesc în multe părți ale globului, necunoscute ¹⁾.

1) Popoarele Africii centrale, Arhipelagul Oceanic, Australian, etc.

Baza socială a timpurilor vechi n'a fost și nu este decât familia, aci individul se născu și crescù sub influența cultului familiei, și de aci societatea de mai târziu, fapt de altfel constatat de Sociologie. Societatea sau marea familie, sub imperiul celor doi factori arătați mai sus, de sigur, că luă altă formă sub raportul moravurilor și credinței; societățile venind în contact, se cunoscără, își schimbără ideile, împrumutară unele dela altele tot ce le trebuia, până când și credința; altele din contră, poate mai superioare prin forma credinței, o mențin pentru ca mai târziu să fie transmisă altora. *Mediul* fu în toți timpii omenirii, cel mai de seamă factor, care avu cea mai mare influență asupra formelor credinței. Un derivat al mediului, este cultura societăților vechi, transmisă la cele de azi. Numai cultura făcu pe popoarele vechi să modifice formele credinței dela cunoscut la o idee supranaturală. Brahma, Buda, Spiritualii Egipteni, un Lycurg la lumea elină și un Numa Pompiliu la lumea romană, ridicară principiile credinței la un cult mai spiritual decât cel

de până atunci, care nu se mai potrivea timpului în care trăiau societățile.

Mântuitorul Iisus, ridică principiile credinței trecutului sub forma lor cea mai curată și spirituală, rupându-se pentru totdeauna cu trecutul.

Neapărat istoria trecutului ne dovedește cu prisosință, că principiile noii credințe a lui Iisus, de cea mai înaltă filozofie, surprinseră popoarele, nepregătite din punctul de vedere cultural, pentru a le pricepe și primi; pentru care mult timp fură refractare; dar mediul în care schimbările noii credințe încolți și răsări, fu așa de puternic, că peste câțva timp semințele noului răsad, crescură și dederă tot fructul său. La început lumea Romană, văzându-se inferioară în principiile credinței de până atunci, porni furioasă, contra noilor principii ale lui Iisus ¹⁾, până când chiar și adoratorii lui Moisi ²⁾. Bazele noii credințe mult mai apropiate de adevăr și spirituale ca fond, având o idee unică despre D-zeu, se răspândi în urma învățăturilor lui Iisus,

1) Măcelul creștinilor din timpurile Impăraților Romani. Creștinismul fu cauza vitală a decadenței Imp. Roman.

2) Prigonirile lui Iisus de către Iudei.

în toată lumea Romană, până când și păgânii o îmbrățișară; toată masa sub impresiunea noii credințe, luă numele de **Creștinism** după numele fondatorului ei. Capii credinței, însă din cauza nepotrivirii fie de rang, fie de forme, după cum le înțelegeau a-le confesa, separară lumea creștină în două: *Ortodoxă sau Greacă* de orient și *Romană sau Catholică* de apus.

Ca fond este aproape aceeaș la toată masa creștină, numai sub raportul formei se deosebete mai mult¹⁾.

Popoarele dela N. Munților Balcani și Dunăre, fiind mai în contact cu Imperiul de Răsărit, Impărații²⁾ și capii credinței, avură mai mult succes, pentru a le împrumută noua credință; cu toată probabilitatea că chiar dela colonizarea Daciei, Istoria ne dă probe, că printre coloniștii aduși aci de Trajan, au fost și creștini³⁾. Principiile credinței se desvoltară în Dacia în forma lor cea mai curată, așa cum se primiseră dela Biserica Orientală, n'avu să sufere in-

1) Art. 8 al Simbolului credinței, „Filoque“ Purgatoriu și Primat papal.

2) Constantin cel Mare.

3) Inscricțiunile găsite pe pietrele mormintelor. A se vedea studiul D-lui Pârvan, Creștinismul la Daco-Români.

fluente de nicăeri, decât tocmai mai târziu, după cum se va vedea, dar fără nici un succes. După datele ce ni le pune la îndemână isvoarele istoriei, coloniștii rămași în Dacia, sunt încreștinătorii noștri, credința lor se cristaliză la cei cari nu emigrară în forma cea mai curată, de unde urmează că primul răsad al neamului Românesc de mai târziu¹⁾ fu născut și crescut în credința lui Iisus; limba cultului fu la început Greco-Romană (latina rustică). Stratul slav ic început din secol VI p. Ch., creștinat și amestecat cu strămoșii noștri—sub presiunea acelorăș cauze²⁾—le aduse în biserică limba slavă, iar neamului românesc din Dacia, le rămânea numai în graiul de toate zilele limba originală și care cu timpul se influență de formele slave; cauza fură cărțile sfinte, fiind scrise și citite numai Slavonește, pe când limba română nu se mai sciea; cu toate acestea limba dintru început—latina rustică—cu noua credință creștină, putem zice, că ne păstră neamul mai depărtat de a putea fi contopit cu slavi, după cum se crezú

1) Secol. IV- -X. p. Ch.

2) Năvălirea barbarilor.

până în timpii din urmă. Este drept, că literatura bisericească din tot timpul evului mediu fù slavonă, însă în sângele neamului românesc se păstrează principiile noii credințe înțeleasă în limba maternă, vorbită de Români. Limba maternă, scrisă, mai licărește ici, colea, în iscăliturile principilor Români din epistole și documente¹⁾, însă oficială eră limba slavă. După la mijlocul secol. XVII, limba română începù să apară în cărțile de credință bisericească²⁾ și prin sânguința câtorva capi ai bisericei noastre³⁾ însă cu caractere Slavone.

Luptele pentru credința lui Christos, fură așa de mari, încât istoria omenirii le cunoaște sub numele de *Cruciade*. Ele costară vieața a zece mii de creștini. În sec. XVII, biserica apusului avù să sufere din cauza schismelor religioase, rezultatul culturai înaintate a societăței medievale. Capul religiunii lumii catolice, a căutat pe deo parte să infrângă pe shismatici prin tot felul de mijloace, de unde rezulta lupte

1) Ist. literaturii Române de Filipide și Densușeanu.

2) Pe timpul lui Matei Basarab.

3) Dosoftei, Antim Ivireanul.

sângeroase între creștini¹⁾); pe dealtă parte tradițiunile vechi făcură pe Papi, ca să încerce a aduce la credința apusului prin misionarii săi, toate popoarele răsăritului European.

Contactul fu aproape de neamul românesc și de credința strămoșilor noștri; misionarii trimeși la curtea regilor Unguri, cu toate scrierile lor la Brașov în limba vorbită a poporului nostru, ca prin citire să poată îmbrățișa biserica apusului, nu putură avea efect, din cauza contra-curentului din țara noastră pentru menținerea credinței, așa că strămoșii noștri păstrară credința și limba moștenită din tată în fiu. Parte din România din Ardeal, unde influența fu mai mare, se uniră cu biserica apusului, ademeniți în cea mai mare parte și de cestiuni de ordin politico-social.

Reformații aveau nevoie pentru a-și susține doctrina lor contra Papismului de: istorie, scrierile Sf. Părinți, de sinoadele ecumenice și autoritatea unei Biserici antice. Toate acestea le avea Biserica ortodoxă a

1) Răsboiul de 30 de ani. Cruciatele fură răsboalele Creștinismului contra Islamismului, sau credinței noi a lui Mahomet.

Răsăritului și le procură reformaților un puternic sprijin în certurile lor cu papistașii. Nu puteau dobândi un asemenea reazim, decât sau să se supună tuturilor condițiunilor Bisericii ortodoxe; sau să o convertească de partea lor. Lucrul în sine eră greu să se dea de Biserica orientală; de aceea reformații căutară să atragă Biserica ortodoxă de partea lor. Au început corespondențe cu patriarhii ortodoxi, a-i ademeni și chiar a-i amenința; au scris compuneri în numele Bisericii răsăritene, pline de rătăcirile lor dogmatice, au tradus Sf. Scriptură în limba greacă, potrivit ideilor reformiste, etc. Păstorii răsăriteni s'au ținut tari în credința lor, respingând și combătând toate dogmele lor; fie prin scrieri și epistole, fie prin sinoade.

În 1632 s'a ivit o compunere intitulată: „*Mărturisirea Bisericii Răsăritene*“ sub numele patriarhului din Constantinopol *Kiril Lucaris*, coprinzând 18 articole și patru întrebări, cu răspunsuri conforme doctrinei și spiritului Calvinilor ¹⁾.

Această confesiune s'a tipărit pentru prima dată în limba greacă și latină la Geneva,

1) Teologul Calvin Aymon, „*Monuments authentiques de la religion des Grecs*“. Apud. Melchisedec.

sub semnătura patriarhului Kiril din Ianuarie 1621. Toți scriitorii apuseni, pașiști și protestanți se silesc a dovedi că este originalul patriarhului Kiril Lucaris, însă față de erudițiunea sa, lupta contra Iesuiților și apărarea ortodoxiei contra lor, nu se poate admite o asemenea scriere din partea sa.

Luptele contra calvinismului în Țările Române nu s'au terminat prin deciziunile Sinoadelor din Iași și Constantinopol, căci în 1645, documentele ne arată că s'a mai ținut în Moldova un Sinod contra Calvinilor, numai de Ierarchii Munteni și Moldoveni ¹⁾.

Protestantismul se făcuse cunoscut Românilor din Principate de prin jumătatea secolului XVI. Se găseau coloniști germani (Sași) pe la orașe și sate, profesând religiunea papistă; toți au adoptat reformele lui Luther, cunoscute lor prin misionari speciali. Români au fost refractari reformelor, pe motivul că nu se potriveau cu tradițiunile lor creștine ortodoxe.

Tipărituri în limba Română au început

1) Biserica ortodoxă în luptă cu Protestantismul, în special cu Calvinismul, în veacul XVII de Episcopul Melchisedec. Anal. Acad. Române Seria II. Tom. XII. Memoriile Secțiunii Istorice.

să răspândească ideile calvinilor. Se găsește un Catichis mic calvinesc, copiat de un preot român din satul Măhaci din Transilvania în 1607, cu titlul „Intrebare creștinească“ și care zice: „Că fiecare creștin trebuie să știe cinci lucruri“: a). Cele zece porunci ale lui Dumnezeu, b). Credința creștinească, c). Tatăl Nostru, d). Botezul, e). Cuminicătura. Credința se coprinde în Evanghelie și se exprimă în Simbolul sf. Apostoli, nu în al Sinodului din Niceea ¹⁾.

Iu 1643 Principele George Racoți a tipărit un catihis calvin în limba română și a impus Episcopilor ortodoxi a-l citi poporului în bisericile lor, introducându-l și în școli ²⁾, fapt care ne pune în evidență, cât de tare eră propagarea Calvinismului în Transilvania, amenințând Biserica ortodoxă și persecutând aspru pe cei cari nu s'ar fi supus ³⁾.

1) B. P. Hașdeu, Cuvinte din Bătrâni. Tom. I. pag. 93—107, se găsește întreg Catihisul calvin publicat.

2) O diplomă a principelui Racoți arată regulile după care Episcopul ortodox să propage Calvinismul în eparhia sa. Episcopul Mechesidec, Analele Acad. Române Ser. II Tom. XII. Memoriile Sect. Istorice pag. 61, arată regulile din acea diplomă. (Șincai, Cronica III. pag. 38—41).

3) „Actele și fragmentele istorice“, Timoteu Cipariu pagina 191.

Mitropolitul Varlaam a văzut și citit pentru prima oară catechismul Calvin, cel impus de Racoți ortodoxilor din Transilvania, la Logofătul Udriște Năsturel, când se duse ca trimis extraordinar al lui Vasile Lupul la Matei Basarab în 1645. Părerea lui de rău fu atât de mare, că după înapocere în Moldova, hotărî să combată propagarea Calvinismului în Țările Române, prin tipărirea în limba Română a unui Anticatichis ortodox, supus aprobării unui al doilea Sinod în Moldova, unde erau invitați și episcopii din Țara românească ¹⁾. Calvinii făcură o replică contra Sinodului Ierarhilor Români cu titlu:

„Scutul Catichisului cu răspuns din Scriptura Sfântă, în potriva răspunsului a două țări fără Scriptura Sfântă“.

Mitropolitul Varlam, martor ocular, ne spune că catichisul Calvin era tipărit în românește într'o broșură mică.

În introducerea acelu Catichis Calvin din 1656 se spune că coprindeă vre-o 40 *Glave* sau capitole.

1) Șincai, Tom. III. pag. 45, ediț. Iași, 1853 sub anul 1645.

Dogmele calvine coprinse în acel Cati-
hism se atingeau:

a) De sf. Scriptură, ca unicul conducător
al credinței lor;

b) De credință și faptele bune,

c) Despre predestinație, că Dumnezeu a
predestinat pe oameni spre mântuire și o-
sândire, în drepti și nepocăiți.

d) Despre împăcarea omenirii cu Dum-
nezeu prin patimile și moartea Fiului lui
Dumnezeu, că pâinea și vinul, cu cari se
cuminică creștinii, nu sunt adevărate trupul
lui Cristos, ci numai niște semne închipuite.

e) Despre Biserică, Calvinii nu cred în
Biserică, ca ortoxii, ci învață că adevărata
Biserică a lui Cristos este aceea, unde se
propovăduiește cuvântul lui Dumnezeu din
sfânta Scriptură și se săvârșește taina Bo-
tezului și a Cini Domnului ¹⁾.

f) Despre păcatele omenești, cari se cu-
răță prin botez;

g) Despre cinstirea și închinarea sfinților,
moaștelor și a icoanelor lor. Pe toate a-
cestea nu le admit Calvinii, ca o idolatrie

1) N'admit tainele: Mirul, Pocăința, Preoția, Nunta și
Maslu, ca netrebuitoare la mântuirea omului.

introdusă în Creștinism, împreună cu crucea, nu fac decât podoabe și amintirea patimilor lui Cristos.

Antecatechismului Varlaam era combaterea tuturilor acestor erezii calvine, răspunzându-le punct cu punct¹⁾. Papismul a urmărit cu mult înainte, introducerea Catechismului în Țările Române. Ordinul Teutonic și diferiții misionari papali, trimiși la credincioșii săi, regi ai Ungariei, au urmărit întotdeauna întinderea Bisericei apusene; mai mult chiar, diplomația franceză a secol. XVI, a voit ca să facă din țările Române un stat protestant, printr'o colonizare cu Hughe-noții²⁾, pentru ca să aibă un sprijin în Orientul European față de Austria.

În fața acestor lupte, numai credința strămoșească ne mențină Limba și Neamul.

Secolul XIV, XV și XVI ne pune în evidență, că credința și numai credința dreaptă în Dumnezeu, oțeli pe strămoșii noștri să ție piept atâta timp Semilunei lui Mahomed, Răsboaele lor cu Turcii, se pot asemăna prea bine, cu

1) Apud. Melchisedec pag. 72 și următoarele.

2) Gion, Istorice, conferință ținută la Societatea Geografică, 1893.

răsboaale religioase pornite spre sf. Mormânt. Capul lumii catolice, numește pe Ștefan cel Mare, atletul lui Christos la Dunăre, pentru lupta contra credinței păgânilor și pentru care motiv, Ștefan cere ajutor Papilor, ca luptele să fie de partea creștinilor, lucru ce nu i se dete, prin faptul că autoritatea spirituală a Papilor sau misionarilor săi n'avû nici un rezultat asupra strămoșilor noștri, de a-i traduce la biserica apusului. Numai credința în Dumnezeu, ridică sufletul și-l dă la acte, care să rămâe scrise cu litere de aur în cartea unui popor; numai credința zidî din temelie și rezidî atâtea locașuri sfinte, rămase nouă astăzi ca odoare neprețuite ale credinței strămoșești și ca semne ale luptelor pentru credință. Aceste sfinte odoare, unele din ele, chiar azi ne fac podoabă; altele zac în ruine și pustietate din cauza nesocotinței și puținei importanțe, ce dăm trecutului nostru, sub raportul credinței și respectului strămoșesc.

Muntenia și Moldova fură stropite cu sângele luptătorilor lui Christos și aproape în fiecare loc se ridicară locașuri sfinte în amintirea acelor acte de credință în Dum-

nezeu și vitejie strămoșească. Dacă azi ne considerăm de drept urmașii lor, se impune ca să urmăm exemplele moștenite dela ei; a ne abate din această cale a credinței lor, este a ne pierde tot ce avem mai sfânt ca tradiție.

În sec. XVIII și începutul secol. XIX¹⁾, credința neamului nostru se păstră, însă limba iar dispărură din cărțile bisericești; în biserică credința este creștină, dar limba este greacă, credința însă se înțelese de strămoșii noștri tot în limba maternă.

Cu renașterea noastră națională și culturală, cărțile atât bisericești cât și didactice se scriseră iarăș în limba română cu caractere slavone sau grecești, și acestea dură răpână la 1860, când începură a dispărea din literatura noastră caracterele slavone, iar din cărțile bisericești către finitul secolului XIX în ultimul patrar²⁾.

Neamul nostru de azi, dacă 'și menține integritatea sa de sine stătător, în urma atâtor teorii și presupuneri, datorite unor

1) Epoca Fanarioților.

2) Prin tipărirea cărților de tipografia Cărților Bisericești.

scriitori, cari ne tăgăduiau filiațiunea Română, bazați pe formațiunea limbii și credinții noastre ¹⁾ ca popor, apoi tocmai *credința și limba*, sânt cele mai puternice probe, cari cimentează *Neamul Românesc* și! scoate d'asupra orcărei ipoteze false și numai de domeniul teoretic, emisă în timpii trecuți și chiar în viitor de s'ar mai ivi.

În stadiul actual, s'ar părea că partea spirituală a omenirii, probabil în urma desvoltării progresului cultural ar înclină iarăș spre un început de neînțelegeri, ale înaltelor principii de credință; ne înțelegeri din punctul de vedere al regulelor tradiționale ale sfintelor Canoane, sau ale legilor elaborate, în sensul unor mai moderne regule, rezultatul timpului; însă toate acestea nu se pot primi decât ca niște urmări, ale unei slabe educațiuni spirituale și pentru aceasta se impune ca poporul

1) Sulzer, Rösler, scriitorii slavi etc., cari zic, că Daco-Românii nu sunt autoctoni, fiindcă au emigrat din Peninsula Balcanică, aducând cu ei credința, formată pe aceeaș unitate teritorială, atunci cum rămâne cu creștinismul îmbrățișat de Daco-Romani și inscripțiunile? De sigur că acești cercetători, au neglijat, ceea ce li se împotrivea pentru a-și susține teoriile lor, contra autoctoniei Românilor în Dacia.

nostru Românesc să pue noi forțe pentru prepararea sufletelor spre recimentarea credinței păstrată și moștenită, cu atâta trudă și vărsare de sânge de atleții lui Christos din Muntenia și Moldova de altă dată ¹⁾.

Se impune celor care prepară sufletele tinerilor vlăstare pe cale morală, ca să-și dea cele mai mari eforturi, în sensul ca educațiunea spirituală să nu decline spre prăpastie.

Preoților și învățătorilor ²⁾ le este dat în special să prepare sufletele, pentru ca credința tradițională să se păstreze și ei să fie exemplul cetățeanului în tot momentul și oglinda sa ; intrigile, invidiile, calomniile să dispară ; muncă conștiincioasă pentru credință și neam, luând de bază exemplele trecutului, *să le fie deviza de muncă!*

Cetățeanul de mic educat în școala spirituală și mare în școala națiunei ³⁾, unde i se formează inima pentru iubirea patrii și oțelirea brațelor, numai așa vom fi si-

1) Mircea, Vlad Tepeș, Ștefan, Mihai și Ion Vodă se luptară pentru credință și neam.

2) A se lua exemplul dela cei din Apus.

3) Armata.

guri și pentru viitor; că prin credință vom trăi; prin credință vom învinge.

Cine-și pierde credința își pierde și neamul; și cine își pierde neamul își pierde și existența, exemple avem destule în trecut.

Vom avea credință, vom avea patrie și neam. Tot Românul este dator să lupte pentru menținerea lor, căci aceste trei cuvinte: *Credință, Patrie și Neam*, trebuie să existe gravate pe inima sa și numai așa va fi demn de umbra unui atlet al lui Christos ca: Mircea, Vlad Țepeș, Ștefan, Mihai și Ion Vodă, cari se luptară pentru *credință, patrie și neam*.

Credința ca argument autoctonic. Scriitorii străini ¹⁾ bazați pe asemănarea credinței noastre cu a popoarelor Balcanice, și-au formulat vestita teorie a admigrațiunii Românilor din Balcani la Nordul Dunării, pe care o pun prin secolul XIII. S'a arătat precedent argumentarea, contra acestor teorii ca simple ipoteze fără bază științifică; să vedem, dacă credința strămoșilor noștri confirmă savantele teorii. Bazați pe toponimia regiunii unde ne găsim

1) Sulzer, Rösler, etc.

astăzi, pe lipsa de gotisme în dialectul Daco-Român, pe cuvinte autoctone în limba noastră, care s'au păstrat de tezaurul popular ¹⁾, și în denumirea căpeteniilor strămoșilor noștri ²⁾; numai rămâne nici o îndoială asupra patriei primitive a strămoșilor noștri ³⁾, că ar fi fost peste Dunăre, ci în vechea Dacie.

Creștinismul fusese răspândit în Macedonia și Tracia sub forma grecească, veacuri de-a rândul fuseseră comunități și episcopii creștine în aceste provincii; de asemenea și în Iliric poate să fi fost comunități de creștini orientali; așa că creștinismul făcuse progrese la Sudul Dunărei.

Odată cu colonizarea Daciei, dat fiindcă Trajan aduse coloniști din Orient și peninsula balcanică; printre acei coloniști fură și creștini, probă că un document din acea epocă (235 p. Cr.) descoperit pe la 1.500 în Transilvania în ruinele Napocăi, ne învederează acest fapt. Veteranul sirian Au-

1) „Doina“, „Frunză verde“.

2) A se vedea: Magnum Etym. Rom. B. P. Hașdeu, „Bassarabă“.

3) A se vedea: Creștinismul la Daco-Români, de D-r V. Pârvan și Gr. Tocilescu, Epigrafie.

relius Babus pune o inscripție pe sicriul de piatră alor săi: Aurelia Marina în vârstă de 17 ani și Aurelius de un an și a încheiat-o cu semnul crucii și cu formula creștină, „*Sit tibi terra levis*“¹⁾). Creștinismul veni în Dacia sub forma primită de Greci; după părăsirea Daciei, creștinismul rămase aci cu credincioșii locului și luă o dezvoltare după Impăratul C-tin cel Mare. Terminologia noastră creștină este din veacul IV, V, VI și al VII-lea. Din veacul IV ar fi: *Biserica*, *Crăciun*, etc.; din secol. V, *Duminică*, *păgân*, *răposa*, *cuminic*; iar termenii ca: *Dumnezeu*, *sărbătoare*, *Florii*, *Rusalii*; ar arăta instituții păgâne primite de creștinismul Daco-Român²⁾). *Zână*, *zănat*, *drac*, ar arăta rămășițe din luptetele creștinismului și păgânismului învins. Creștinismul în Dacia a fost adus de misionari între 375—450 d. Cr. Se pare că rolul cel mai mare l'a avut *Sfântul Nicetaș*, episcopul Remesianeii, originar din Dacia. Organizarea Bisericii noastre s'a făcut în legătură cu cea dela Sudul Dunării. Episcopii dela Sudul

1) Creștinismul la Daco-Români, D-r V. Pârvan.

2) Creștinismul la Daco-Romani de D-r Pârvan.

Dunării, și-au întins înrâurirea și spre Nord; aceasta se vede din *Novella XI-a* a lui Justinian 535 d. Cr., prin care ținuturile la Nord de Dunăre, cu cetățile *Lederata* și *Arcidava* și cu cele pomenite de *Procopiu* probabil, cum și cu *Drobetae* (Severinul) le pune sub ascultarea episcopului din *Prima Justiniani* ¹⁾.

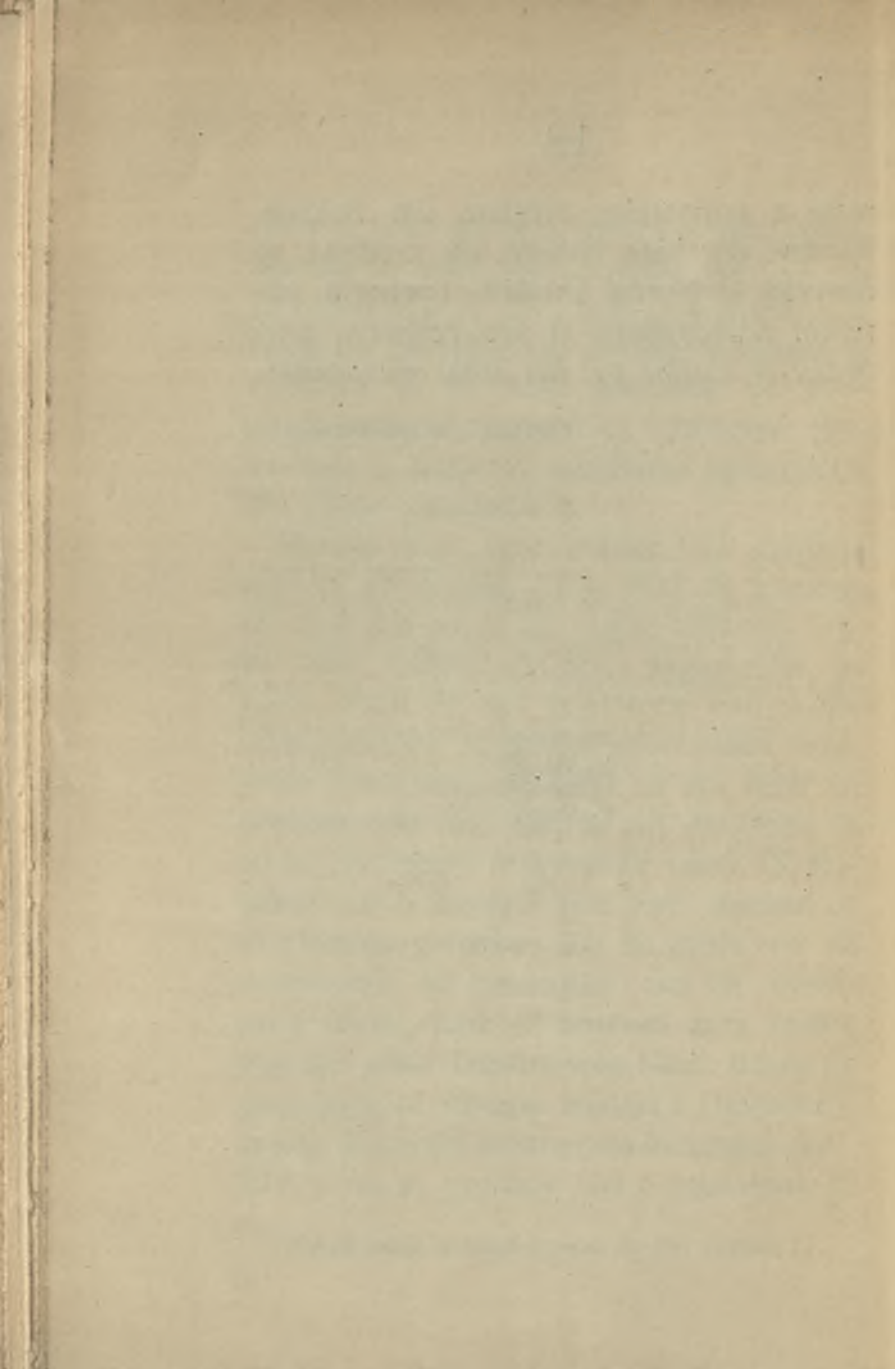
Rezultă din cele arătate, că credința noastră s'a format, nu la Sud de Dunăre, ci chiar aici unde au viețuit strămoșii noștri întru Cristos creștini. Argumentul acesta destul de tare pentru cei cari susțin admigrațiunea noastră, n'a fost arătat în teoriile admigrațiunei, decât că am venit cu credința dela Sud. Da, de aici din Dacia, în urma invaziunei Maghiarilor secol. IX, Românii vor fi emigrat spre Sud, ducând cu ei credința și limba; dar de acolo, ca să reemigreze, nu cunoaștem nici un eveniment istoric, care să producă acea vestită mișcare peste Dunăre spre Nord. Istoria ne dovedește, că invazia militară a Otomanilor în Imp. Byzantin se face pela începutul, secol. XIV și nu se produce nici o migrațiune în

1) Creștinismul la Daco-Romani de D-r Pârvan.

masă a popoarelor creștine din Balcani. Rămâne dar bine lămurit, că credința se dezvoltă la Nordul Dunării, contrariu părerilor admigrațiunii și deci, *religia ne probează și susține pe: Jus primi occupantis*“.

CĂPITAN, J. M. DIMITRESCU.

VOR APARE:

- 1) **Studii istorico-militare asupra bazei-
nului Argeşului, din regiunea Piteşti-
Cheile Argeşului.**
- 2) **Chestiunea balcanică şi organiza-
rea puterilor militare din trecut
până azi, la: Bulgari, Sârbi, Munte-
negreni, Greci şi Turci.**
- 3) **Poezii militari.**
- 4) **Organizarea puterii militare la A-
ustriaci şi Ruşi.**

RR. (II) 127

TJ

